

agatha christie

džep pun žita

Džep pun žita

A pocket full of rye

Agatha Christie, 1953

1.

Bio je red na gospođici Somers da pripremi čaj. Gospođica Somers je bila najnovija i najnesposobnija tipkačica. Više nije bila mlada i imala je zabrinuto lice krotko poput ovce. Voda još nije bila sasvim uzavrela kad ju je gospođica Somers prelila preko čaja. Jadna gospođica Somers nikad nije bila sasvim sigurna kad voda vri. Bila je to jedna od mnogih briga koje su je mučile u životu.

Natočila je čaj i razdijelila, šalice s po dva meka, slatka kolačića, na svakom tanjuriću. Gospođica Griffith, sposobna glavna tipkačica, sjedokosa tiranka koja je već šesnaest godina radi u Ujedinjenom investicionom trustu, oštro je rekla: — Voda opet nije uzavrela, Somers! A zabrinuto, ponizno lice gospođice Somers pocrvenjelo je i ona reče: - Oh, bože, zaista sam mislila da ovaj put kipi.

— Ostat će možda još jedan mjesec, samo sad dok imamo toliko posla... razmišljala je gospođica Griffith. Ali zaista! Zbrka koju je ta glupača napravila s onim pismom Istočnom društvu za razvoj - a to je bila savršeno jasna stvar, pa te budalaštine s čajem. Kad ne bi bih tako teško naći inteligentnu tipkačicu - a ni poklopac limenke s keksima prošli put nije dobro zatvorila. Ali zaista...

Rečenica je ostala nedovršena, kao uostalom i toliki gnjevni unutrašnji monolozi gospođice Griffith.

U tom je trenutku dostojanstveno ušla gospođica Grosvenor da pripremi neprikosnoveni čaj za gospodina Fortescuea. Gospodin Fortescue je imao svoj čaj, vlastiti servis i posebne kolačiće. Jedino su kotlić i voda iz slavine bili isti. Ali ovaj put, jer je to bio čaj gospodina Fortescuea, voda je vrila. Gospođica Grosvenor dobro je pazila na to.

Gospođica Grosvenor je bila zamamna plavuša. Bila je odjevena u skup i dobro krojen crni kostimić, a njezine lijepo oblikovane noge pokrivala su vrlo skupe najlonske čarape s crne burze.

Opet je dostojanstveno prošla kroz sobu tipkačica ne udostojivši se da ikome uputi ijednu riječ ili pogled. Tipkačice su isto tako mogle biti i žohari. Gospođica Grosvenor bila je osobna tajnica gospodina Fortescuea. Pronosili su se zlobni glasovi da je bila i nešto više, ali

to zapravo nije bila istina. Gospodin Fortescue nedavno se drugi put oženio zanosnom i bujnom ženom, potpuno sposobnom da zaokupi svu njegovu pažnju. Gospođica je Grosvenor bila gospodinu Fortescueu samo nužan dio uredskog dekora - koji je bio vrlo luksuzan i vrlo skup.

Gospođica Grosvenor vratila se dostojanstveno noseći ispred sebe poslužavnik kao da je to neki ritual. Prošavši kroz slijedeću sobu i čekaonicu u kojoj su smjeli sjediti važniji klijenti, te kroz vlastito predsoblje, napokon je lagano pokucala na vrata i ušla u svetište, u sobu gospodina Fortescuea.

Bila je to prostrana soba sa sjajnim parketom pokrivenim skupim orijentalnim sagovima. Zidovi su bili obloženi svijetlim drvom a u njoj se nalazilo nekoliko velikih tapeciranih stolaca presvučenih svijetlom bivoljom kožom.

Iza golemog stola od sikomore, u središtu sobe, sjedio je gospodin Fortescue.

Gospodin Fortescue je bio manje impresivan od ove prostorije, ali trudio se koliko je mogao. Bio je to krupan mlitav čovjek sjajne ćelave glave. U svojem je uredu nosio nemarno krojena odijela od tvida, što je bilo čisto pretvaranje. Mrštio se nad nekim papirima na stolu kad je gospođica Grosvenor doplovila do njega poput labuda.

Stavljajući poslužavnik na stol kraj njegova lakta, promrmljala je tihim, bezličnim glasom: - Vaš čaj, gospodine Fortescue - i povukla se.

Doprinos gospodina Fortescuea ovom ritualu bilo je roktanje.

Sjedeći ponovo za svojim stolom, gospođica je Grosvenor nastavila s tekućim poslovima. Obavila je dva telefonska razgovora, ispravila neka pisma koja su ležala otipkana i spremna da ih potpiše gospodin Fortescue i odgovorila na jedan telefonski poziv.

— Bojim se da je to sada nemoguće - rekla je oholo - gospodin Fortescue je na, sastanku. Spuštajući slušalicu, bacila je pogled na sat. Bilo je jedanaest i deset.

Upravo tada jedan se neobičan zvuk probio kroz vrata sobe gospodina Fortescuea, koja su bila gotovo potpuno zvučno izolirana. Premda prigušen, bio je sasvim prepoznatljiv. Bolan krik gušenja. U istom trenutku, zujalica na stolu gospođice Grosvenor oglasila se dugim, paničnim pozivom. Gospođica Grosvenor, za trenutak

potpuno nepokretna od zaprepaštenja, nesigurno je ustala. Suočena s neočekivanim, njezina je hladnokrvnost bila uzdrmana. Ipak, krenula je prema vratima gospodina Fortescuea kao i obično, poput kipa, pokucala i ušla.

Ono što je vidjela još ju je više uzdrmalo. Izgledalo je da se njezin poslodavac grči u agoniji iza svojeg stola. Bilo je strašno i pogledati njegove grčevite trzaje.

— Oh bože, gospodine Fortescue, jeste li bolesni? - poviče gospođica Grosvenor i smjesta postade svjesna besmislenosti pitanja. Gospodin Fortescue je, bez sumnje, bio vrlo ozbiljno bolestan. Kad je došla do njega, njegovo se tijelo trzalo u bolnim grčevitim pokretima. Riječi su mu bile isprekidano dahtanje.

— Čaj - što ste do vraga - stavili u čaj dovedite pomoć - brzo doktora.

Gospođica Grosvenor je izletjela iz sobe. Više nije bila ohola plavokosa tajnica - nego prestravljena žena koja je izgubila glavu.

Dotrčala je u sobu tipkačica vičući:

— Gospodin Fortescue ima napad - umire - moramo dovesti doktora - strašno izgleda sigurna sam da umire.

Reakcije su bile prilično različite.

— Ako je to padavica, moramo mu staviti čep u usta. Tko ima čep? - upita najmlađa tipkačica gospođica Bell.

Nitko nije imao čepa.

S obzirom na njegove godine, to je vjerojatno kap - reče gospođica Somers.

Gospođica Griffith će - moramo dovesti doktora - smjesta.

Ali njezine je uobičajene djelotvornosti nestalo, jer u svih šesnaest godina službovanja nije bilo potrebno pozivati doktora u ured. Ona je imala svojeg liječnika, ali ovaj je bio u Streatham Hillu. Gdje postoji kakav liječnik u blizini?

Nitko nije znao. Gospođica, Bell je dohvatila telefonski imenik i počela tražiti doktore pod D. Ali ovaj imenik nije bio klasificiran po djelatnostima i doktori nisu bili navedeni na jednom mjestu, kao taksisti. Nitko je spomenuo bolnicu - ali koja bolnica? - To mora biti nadležna bolnica - inzistirala je gospođica Somers - inače neće doći. Zbog zdravstvenog osiguranja, mislim. Mora biti s ovog područja.

Netko je predložio broj 999, ali je to šokiralo gospođicu Griffith. Rekla je da bi to značilo pozivati policiju, a to nikako ne ide. Premda građanke zemlje u kojoj svi uživaju blagodati zdravstvene zaštite, ova grupa sasvim prosječno inteligentnih žena pokazala je nevjerojatno nepoznavanje redovne procedure. Gospođica Bell je počela tražiti hitnu pomoć pod H. Gospođica Griffith je rekla: - Postoji njegov osobni liječnik - on mora imati liječnika. - Netko je pojurio po knjižicu s privatnim adresama. Gospođica Griffith je uputila uredskog momka da nade liječnika - bilo kako i bilo gdje. Među privatnim adresama pronašla je Sira Edwina Sandemana iz Harley Streeta. Gospođica Grosvenor, iznemoglo sjedeći u stolici, zapomagala je glasom iz kojeg je nestalo uobičajene otmjenosti: Pripremila sam čaj kao i obično - zaista jesam - nije moglo biti ništa štetno u njemu.

— Štetno u njemu? - Gospođica Griffith je zastala s rukom na brojčaniku telefona.

Zašto to kažete?

— On je to rekao - gospodin Fortescue rekao je da je to bilo u čaju.

Ruka gospođice Griffith neodlučno je lebdjela iznad brojčanika. Gospođica Bell, mlada i puna optimizma, reče: - Moramo mu dati gorušice s vodom - odmah. Imamo li gorušice u uredu?

U uredu ni je bilo gorušice.

Ubrzo zatim u liftu su se sreli dr Isaacs iz Bethnal Greena i Sir Edwin Sandeman, u trenutku kad su se dvojica različita kola hitne pomoći dovezla pred zgradu. Telefon i uredski momak obavili su svoj posao.

2.

Inspektor Neele sjedio je u radnoj sobi gospodina Fortescuea iza velikog stola od sikomore. Jedan od njegovih podređenih, s bilježnicom u ruci, nenametljivo je sjedio kraj zida blizu vrata.

Inspektor Neele je bio elegantna vojnička pojava, kovrčave smeđe kose koja je rasla prema natrag s prilično visoka čela. Kad bi izustio frazu »to je samo rutinska stvar«, oni kojima se obraćao obično bi zlobno pomislili: — A rutina je uglavnom sve za što si ti sposoban!

— Ali pogriješili bi. Iza nemaštovita izgleda inspektora Neelea skrivao se vrlo maštovit mislilac, a jedna od njegovih metoda istraživanja bila je smišljanje fantastičnih tebrija o krivnji osoba koje je ispitivao u određenom trenutku.

Gospođica Griffith, koju je svojim nepogrešivim okom smjesta odabrao kao najpogodniju osobu da mu pruži jezgrovit prikaz događaja što su ga doveli ovamo, upravo je napustila sobu, iznijevši mu izvanredan rezime prijedodnevničkih zbivanja.

Inspektor Neele pronašao je tri različita, vrlo maštovita razloga zbog kojih bi vjerna doajena tipkačica zatrovala prijedodnevnu šalicu čaja svojeg poslodavca, i odbacio ih kao neprihvatljive.

Ovako je opisao gospođicu Griffith: (a) nije tip trovačice, (b) nije zaljubljena u svojega poslodavca., (c) nije izrazito mentalno neuravnotežena, (d) nije od onih vječno nezadovoljnih i mrzovoljnih žena. I tako se činilo da je time bio završio s gospođicom Griffith, osim kao s izvorom točnih informacija.

Inspektor Neele pogledao je prema telefonu. Svaki je čas očekivao poziv iz bolnice St. Jude. Naravno, bilo je moguće da je iznenadna bolest gospodina Fortescuea nastupila zbog prirodnih uzroka, ali dr Isaacs iz Bethnal Greena nije tako mislio, a nije tako mislio ni Sir Edwin Sandeman iz Harley Streeta.

Inspektor Neele pritisnuo je zujalicu, spretno smještenu kraj njegove lijeve ruke, i zatražio da mu pošalju osobnu tajnicu gospodina Fortescuea.

Gospođica Grosvenor opet je donekle poprimila svoje uobičajeno držanje, ali ne baš sasvim uspješno. Ušla je bojažljivo, bez onih

labuđih pokreta i smjesta rekla, braneći se: — Ja to nisam učinila!

Inspektor Neele je promrmljao:

— Niste? Pokazao je na stolicu u kojoj je gospođica Grosvenor obično sjedila s blokom u ruci, kad bi bila pozvana da pribilježi pisma gospodina Fortescuea. Sada je sjela oklijevajući i sa zebnjom pogledala inspektora Neelea. Inspektor Neele je izgledao umirujuće i samo malo tupo, dok se u sebi poigravao temama kao - zavođenje? ucjena? platinasta plavuša na sudu? itd.

— Ništa štetno nije bilo u čaju - reče gospođica, Grosvenor. - Nije moglo biti.

— Naravno - reče inspektor Neele. - Vaše ime i adresa, molim?

— Grosvenor. Irene Grosvenor.

— Kako se to piše? - Obično.

— A vaša adresa?

— 14 Rushmoor Road, Muswell Hill.

Inspektor Neele zadovoljno je kimnuo. Ništa od zavođenja - reče u sebi. - Nikakvo ljubavno gnijezdo. Pristojan dom i roditelji. Nikakva ucjena.

Bila je izbrisana još jedna dobra serija spekulativnih teorija.

— Znači vi ste pripremili čaj? - upita ljubazno.

— Pa, morala sam. Hoću reći, uvi jek to činim. Bez žurbe, inspektor Neele potanko ju je ispitivao o jutarnjem ritualu čaja gospodina Fortescuea. Šalica, tanjurić i čajnik već su bili zapakirani i poslani na analizu. Sada je inspektor Neele saznao da je Irene Grosvenor i samo Irene Grosvenor rukovala tom šalicom i tanjurićem i čajnikom. Kotlić su za pripremanje čaja upotrebljavali i ostali u uredu, a gospođica Grosvenor ponovo ga je napunila vodom iz slavine.

— A sam čaj?

— To je bio vlastiti čaj gospodina Fortescuea, poseban kineski čaj. Stoji na polici u mojoj sobi, kraj ove ovdje.

Inspektor Neele je kimnuo. Pitao je za šećer i saznao da ga gospodin Fortescue nije trošio. Zazvonio je telefon. Inspektor Neele podiže slušalicu. Lice mu se malo promijenilo. - St. Jude?

— To je zasad sve, hvala vam, gospođice Grosvenor - kimnuo je prema gospođici Grosvenor, otpuštajući je.

Užurbano je nestala iz sobe.

Inspektor Neele pažljivo je slušao suhe, bezosjećajne riječ, i koje su dolazile iz bolnice St. Jude. Dok je glas govorio, on je nacrtao nekoliko tajanstvenih znakova u kutu bugačice ispred sebe.

— Umro prije pet minuta, kažete? - upitao je. Pogled mu se spusti do sata na zglavku.

Dvanaest i četrdeset tri, zapisao je na bugačicu.

Bezosjećajni glas reče da bi doktor Bernsdorff želio razgovarati s inspektorom Neeleom. - Dobro, spojite ga - reče inspektor Neele.

To je gotovo zaprepastilo posjednika glasa, koji je dopustio da se u službenom tonu ipak osjeti i izvjestan ton poštovanja.

Čulo se neko škljocanje, šumovi i udaljeni nejasni glasovi. Inspektor Neele je strpljivo čekao. Tada ga, bez upozorenja, dubok glasan bas prisili da naglo odmakne slušalicu od uha.

— Halo, Neele, stari strvinaru. Ponovno sa svojim lešinama?

Inspektor Neele i profesor Bernsdorff iz St. Judea upoznali su se prilikom jednog slučaja trovanja prije otprilike godinu dana i ostali su u prijateljskim odnosima.

— Čujem da je naš čovjek mrtav, doktore.

— Jest. Više ništa nismo mogli učiniti kad je stigao k nama.

— A uzrok smrti?

— Naravno, morat će se obaviti autopsija. Vrlo zanimljiv slučaj. Zaista vrlo zanimljiv.

Drago mi je što sam bio prisutan.

Profesionalno uzbuđenje u bogatom Bernsdorffovu glasu pokazalo je Neeleu barem jednu stvar.

— Koliko shvaćam, vi ne mislite da je to bila prirodna smrt - rekao je suho.

— Ni slučajno - odrješito odgovori dr Bernsdorff. - Govorim neslužbeno, naravno - doda sa zakasnjelim oprezom.

— Naravno, naravno. To se razumije. Je li otrovan?

— Nedvojbeno. štoviše, to je sasvim neslužbeno, razumijete, samo između nas - spreman sam se okladiti da znam koji je otrov.

— Zaista?

— Taksin, momče. Taksin.

— Taksin? Nikad nisam čuo za nj.

— Znam. Izuzetno neobično. Zaista ugodno iznenađenje! Ne kažem da bih ga i sam prepoznao da nisam imao jedan slučaj pred

neka tri-četiri tjedna. Neka su se djeca igrala pripremajući čaj za lutke - brala su bobice s tise i upotrebljavala ih za čaj.

— Znači to je? Tisine bobice?

— Bobice ili lišće. Izvanredno otrovno. Taksin je, naravno, alkaloid. Nemojte misliti da sam čuo za neki slučaj gdje je bio namjerno uzet. Zaista vrlo zanimljivo i neobično... Nemate pojma, Neele, kako čovjeku dosade uobičajeni trovači-travari.

Taksin je pravi užitak. Naravno, moždaz griješim - nemojte, za ime božje, spominjati što sam vam rekao - ali mislim da sam u pravu. Rekao bih da je to i vama zanimljivo. Promjena u rutini!

— Mislite, svi ćemo se dobro zabaviti? Osim žrtve.

— Da, da, jadni momak. - Glas dra Bernsdorffa nije zvučao baš suosjećajno. - Zaista je bio loše sreće.

— Je li nešto rekao prije nego što je umro?

— Jedan od vaših momaka sjedio je kraj njega s bilježnicom. Nešto je promrmljao o čaju da su mu nešto dali u čaju u uredu - ali to je besmislica, naravno.

— Zašto je to besmislica? - oštro je upitao inspektor Neele, koji je već zamislio zamamnu gospođicu Grosvenor kako ubacuje nekoliko tisuć bobica u mješavinu čaja, i zatim je odbacio kao neprihvatljivu.

— Zato što otrov ne bi mogao djelovati tako brzo. Mislim da su se simptomi pojavili neposredno pošto je popio čaj?

— Tako kažu.

— Vrlo malo otrova djeluje tako brzo, osim cijanida, naravno - i možda čistog nikotina.

— A to sigurno nije cijanid ili nikotin?

— Dragi moj momče. Bio bi mrtav prije no što su stigla kola hitne pomoći. Ne, nije posrijedi ništa takvo. Ja jesam sumnjao na strihnin, ali grčevi nisu bili tipični. Još neslužbeno, naravno, ali jamčim svojim ugledom da je to taksin.

— Nakon koliko vremena to djeluje?

— Ovisi. Sat, dva, tri sata. Nesretnik je, čini se, volio dobro jesti. Ako je dobro doručkovao, to je moglo usporiti djelovanje.

— Doručak - zamišljeno reče inspektor Neele. - Da, čini se da je riječ o doručku.

— Doručak s Borgijama. - Dr Bernsdorff se veselo nasmijao. - Dobar lov, momče moj.

— Hvala, doktore. Htio bih razgovarati sa svojim narednikom prije nego što prekinete.

Ponovo se čulo škljocanje i šumovi i daleki prigušeni glasovi. A tada do njega dopre neizbježno soptanje narednika Haya.

— Gospodine - žurno je rekao. - Gospodine.

— Ovdje Neele. Je li nastradali rekao nešto što bi trebalo znati? - Rekao je da je to bio čaj. Čaj koji je popio u uredu. Ali liječnik kaže da nije... - Da, znam to. Ništa drugo?

— Ne, gospodine. Ali ima jedna čudna stvar. Pretresao sam džepove njegova odijela.

Uobičajene stvari - maramica, ključevi, sitniš, lisnica - ali ima i nešto vrlo neobično.

U desnom džepu sakoa bilo je žito.

— Žito?

— Da, gospodine.

— Kakvo žito? Mislite li na hranu za doručak? Zobene pahuljice? Ili na kukuruz ili ječam?

— Bilo je zrnje. Izgledalo je kao raž. I bilo ga je podosta.

— Shvaćam... Čudno... Ali to je mogao biti uzorak - nešto u vezi s poslom.

— Sigurno, gospodine, ali mislio sam da je bolje ako to spomenem.

— Potpuno ispravno, Hay.

Spustivši slušalicu, inspektor Neele je nekoliko trenutaka buljio ispred sebe. Misli su mu metodično prelazile s istražne faze I na fazu II - sa sumnje o trovanju na činjenicu o trovanju. Riječi profesora Bernsdorffa mogle su biti neslužbene, ali profesor Bernsdorff nije bio čovjek koji se vara u postavkama. Rex Fortescue je bio otrovan, a otrov mu je vjerojatno dan jedan do tri sata prije pojave prvih simptoma. Stoga se činilo da uredsko osoblje vjerojatno može biti oslobođeno sumnje.

Neele je ustao i otišao u prednju sobu. Ponešto se već počelo raditi, ali pisači strojevi nisu bili u punom pogonu.

— Gospođice Griffith? Mogu li još malo razgovarati s vama?

— Svakako, gospodine Neele. Mogu li neke djevojke izići na ručak? Već je odavno prošlo njihovo vrijeme za podnevni odmor. Ili biste više voljeli da nam nešto pošalju ovamo?

— Ne. Mogu ići na ručak. Ali se poslije moraju vratiti.

— Naravno.

Gospođica Griffith pošla je za Neeleom u privatni ured i sjela. Izgledala je staloženo i djelotvorno.

Inspektor Neele reče bez ikakva uvoda:

— Iz bolnice St. Jude javili su da je gospodin Fortescus umro u 12.43.

Gospođica Griffith primila je vijest bez iznenađenja, samo je zakimala glavom.

— Bojala sam se da je teško bolestan - reče. Nije nimalo potresena, primijetio je Neele.

— Hoćete li mi, molim vas, dati podatke o njegovu stanu i porodici?

— Svakako. Već sam pokušala stupiti u vezu s gospodom Fortescue, ali čini se da negdje igra golf. Ne očekuju da će doći kući na ručak. Ne zna se pouzdano na kojem je igralištu. Znae, oni žive u Baydon Heathu, a u blizini se nalaze tri poznata igrališta za golf - objasnila je.

Inspektor Neele je kimnuo. U Baydon Heathu su stanovali gotovo isključivo bogati poslovni ljudi. Veze vlakom bile su izvanredne, nalazio se samo dvadeset milja od Londona, a i automobilom se moglo stići relativno brzo, čak i za vrijeme najveće prometne gužve ujutro i navečer.

— Molim vas točnu adresu i broj telefona.

— Baydon Heath 3400. Kuća se zove Tisovo stablo.

— Što? - Inspektoru Neeleu izmaklo se ovo oštro pitanje. - Jeste li rekli Tisovo stablo?

— Jesam.

Gospođica Griffith doimala se prilično znatiželjnom, ali inspektor Neele već se uspio savladati.

— Možete li mi ispričati pojedinosti o njegovoj porodici?

— Gospođa Fortescue je njegova druga žena. Mnogo je mlađa od njega. Vjenčali su se otprilike prije dvije godine. Prva gospoda Fortescue već je dugo mrtva. Ima dva sina i kćerku iz prvog braka. Kći živi s njima, kao i stariji sin, koji je partner u tvrtki. Na žalost, danas se, zbog posla, nalazi na sjeveru Engleske. Očekujemo da će se sutra vratiti.

— Kad je oputovao? - Prekjučer.

— Jeste li pokušali uspostaviti vezu s njim?

— Jesam. Kad je gospodin Fortescue otpremljen u bolnicu, nazvala sam hotel Midland u Manchesteru, gdje sam mislila da bi se mogao nalaziti, ali je otišao rano ujutro.

Vjerujem da je išao i u Sheffield i Leicester, ali nisam sigurna. Mogu vam dati imena nekih tvrtki u tim gradovima koje će možda posjetiti.

Vrlo korisna i djelotvorna, žena, pomislio je inspektor, i ako je ubila, čovjeka sigurno je i to izvela vrlo djelotvorno. Ali prisilio se da odbaci takve misli i koncentrirao se na porodicu gospođe Fortescuea.

— Rekli ste da postoji i drugi sin?

— Da. Ali zbog neslaganja s ocem živi u inozemstvu. - Jesu li oba sina oženjena?

— Jesu. Gospodin Percival je oženjen tri godine. Sa ženom stanuje u odvojenom stanu u Tisovu stablu, ali uskoro sele u vlastitu kuću u Baydon Heathu.

— Niste mogli doći u vezu sa suprugom gospodina Percivala kad ste jutros telefonirali?

— Otišla je u London na cijeli dan. - Gospođica Griffith je nastavila:

— Gospodin Lancelot se oženio pred manje od godinu dana. Udovicom lorda Fradericka Ansticea. Vjerujem da ste vidjeli njezine fotografije. U Tatleru - s konjima, znate. Na trkama.

Gospođica Griffith izrekla je to u jednom dahu a obrazi su joj se zarumenjeli.

Neele, koji je dobro poznao ljudsku psihu, shvatio je da je ovaj brak taknuo snobovsku i romantičnu žicu gospođice Griffith. Za gospođicu Griffith je aristokracija bila aristokracije i gotovo sigurno nije znala da je pokojnog lorda Ansticea pratio loš glas u sportskim krugovima. Freddie Anstice je sebi prosuo mozak neposredno prije nego što su Stewardovi započeli istragu u vezi s utrkom jednog od njegovih konja. Neele se prilično nejasno sjećao njegove žene. Bila je kći jednog irskog pera, a prije je bila udata za nekog pilota koji je ubijen u Bitki za Britaniju.

A sada je, činilo se, bila udata za crnu ovcu porodice Fortescue. Neele je, naime, zaključio da se neslaganje s ocem, koje je spomenula gospođica Griffith, odnosi na neki nemio događaj u karijeri mladog Lancelota Fortescuea.

Lancelot Fortescue! Kakvo ime! A drugi sin se zvao - Percival? Pitao se kakva je bila prva gospođa Fortescue. Imala je neobičan

ukus kad se radilo o krsnim imenima...

Privukao je telefon prema sebi i nazvao TOL. Zatražio je Baydon Heath 3400.

Muški glas odmah je odgovorio: - Baydon Heath 3400.

— Želim razgovarati s gospodom Fortescue ili s gospođicom Fortescue.

— Žao mi je. Nema ni jedne.

Inspektoru Neeleu učini se da je glas malo pripit.

— Jeste li vi batler?

— Tako je.

— Gospodin Fortescue se vrlo ozbiljno razbolio.

— Znam. Nazvali su i rekli nam. Ali ne mogu učiniti ništa. Gospodin Val je negdje na putu, a gospoda Forteseue igra golf. Supruga gospodina Vala je u Londonu ali vratit će se na večeru, a gospođica, Elaine je izašla sa svojim skautkinjama.

— Zar nema u kući nikoga s kim bih mogao razgovarati o bolesti gospodina Fortescuea? Važno je.

Pa - ne znam. - Čovjek je bio nesiguran. Postoji gospođica Ramsbottom - ali ona nikad ne govori telefonski. Ili gospođica Dove - ona je nešto kao domaćica.

— Razgovarao bih s gospođicom Dove, molim vas.

— Pokušat ću je pronaći.

Čuli su se koraci dok je odlazio. Inspektor Neele nije čuo približavanje drugih koraka, ali je za minutu ili dvije progovorio neki ženski glas: — Govori gospođica Dove.

Glas je bio dubok i odmjeren, vrlo lijepa izgovora. Inspektor Neele je stvorio povoljnu sliku o gospođici Dove.

— Žao mi je što vam moram reći, gospođice Dove, da je gospodin Fortescue maloprije umro u bolnici St. Jude. Iznenada mu je pozlilo u uredu. Htio bih što prije stupiti u vezu s njegovom rodbinom.

— Naravno. Nisam imala pojma - prekinula se. Glas joj nije bio uzbuđen, već zaprepašten. - Sve je to tako strašno - nastavila je - osoba s kojom biste se zapravo trebali povezati jest gospodin Percival Fortescue. On je prava osoba koja bi se pobrinula za sve što je potrebno. Možda biste ga mogli pronaći u »Midlanducc u Manchesteru, ili eventualno u »Granducc u Leicesteru. Ili pokušajte kod Shearera i Bonda u Leicesteru. Ne znam njihove telefonske

brojeve, ali znam da je ta poduzeća namjeravao posjetiti, a oni će vam možda reći gdje bi se danas mogao nalaziti.

Gospođa Fortescue će sigurno doći na večeru, a možda će se vratiti već za čaj. To je za nju velik udarac. Mora da se to dogodilo naglo? Gospodinu Fortescueu je bilo sasvim dobro kad je jutros odlazio odavde.

— Vidjeli ste ga prije nego što je otišao?

— Jesam. što je to bilo? Srce?

— Je li imao teškoća sa srcem?

— Ne - ne - mislim da nije - ali pomislila sam zato što se zbilja tako naglo. - Prekinula se.

— Govorite li iz bolnice St. Jude? Vi ste liječnik?

— Ne, gospođice Dove, nisam liječnik. Govorim iz ureda gospodina Fortescuea. Ja sam inspektor Neele iz Kriminalističkog istražnog odjela i doći ću odmah do vas.

— Inspektor? Mislite li -'što želite reći?

— To je iznenadna smrt, gospođice Dove: a kad se tako nešto dogodi, pozivaju nas, posebno ako bolesnik u posljednje vrijeme nije bio kod liječnika - a to je ovdje bio slučaj, čini mi se?

Ovaj upitnik na kraju bio je jedva zamjetljiv, ali je mlada žena odgovorila.

— Znam. Percival mu je dvaput ugovorio sastanak s liječnikom, ali on nije otišao. Bio je sasvim nerazuman - svi su bili zabrinuti.

Prekinula se i zatim nastavila s prijašnjim samopouzdanjem: — Ako se gospoda Fortescue vrati kući prije nego što stignete, što želite da joj kažem?

Sušta praktičnost, pomisli inspektor Neele. Naglas reče: — Recite joj samo da u slučaju iznenadne smrti moramo postaviti neka pitanja.

Rutinska pitanja.

I spusti slušalicu.

3.

Neele odgurnu telefon i prodorno pogleda gospođicu Griffith.

— Tako dakle, bili su zabrinuti za njega u posljednje vrijeme - reče.
- Htjeli su da ide doktoru. To mi niste rekli.

— Nisam se sjetila - reče gospođica Griffith i doda - nije mi se nikad činilo da je baš bolestan...

— Da nije bolestan - nego?

— Nekako čudan. Ne kao obično. Čudno se ponašao.

— Bio je zabrinut zbog nečega?

— Ne, ne zabrinut. Mi smo bili zabrinuti Inspektor Neele strpljivo je čekao.

— To je zapravo teško reći - nastavila je gospođica Griffith. - Bio je čudljiv, znate.

Katkad se žestio. Jedanput ili dvaput, znate, mislila sam da je pio. Hvalio se i pričao tako neobične priče za koje sam sigurna da uopće nisu mogle biti istinite. Gotovo sve vrijeme što sam bila ovdje uvijek je bio vrlo zatvoren, nije ništa pričao o privatnom životu. Ali u posljednje je vrijeme bio sasvim drukčiji, otvoren i sigurno se - pa razbacivao novcem. Nipošto nalik na njegovo uobičajeno ponašanje. Gledajte, kad je uredski dostavljač išao na sprovod svojoj baki, gospodin Fortescue ga je pozvao, dao mu novčanicu od pet funti i rekao mu da se njome kladi na drugog favorita i zatim prasnuo u smijeh. Nije bio nije to bio on. To je sve što mogu reći.

— Kao da mu je, možda, bilo nešto na pameti? - Nisam mislila u tom smislu. Činilo se kao da se raduje nečem ugodnom - uzbudljivom.

— Možda uspjehu u kakvom velikom poslu? Gospođica Griffith se suglasila, ovaj put uvjereni je.

— Da - da, to je mnogo bliže onome što sam mislila. Kao da svakodnevne stvari više nisu bile važne. Bio je uzbuđen. I neki vrlo čudni ljudi dolazili su k njemu na poslovne sastanke. Ljudi koji nikad prije nisu bili ovdje. To je strašno zabrinulo gospodina Percivala.

— To ga je, znači, zabrinulo?

— Da. Gospodin Percival je, znate, uvijek uživao veliko očevo povjerenje. Otac se oslanjao na njega. Ali u posljednje vrijeme...

— U posljednje vrijeme nisu se slagali tako dobro.

— Gospodin Fortescue je činio mnoge stvari koje je gospodin Percival smatrao nerazumnima. Gospodin Percival je uvijek vrlo oprezan i razborit. Ali odjednom ga njegov otac nije više slušao i gospodin Percival je bio vrlo uznemiren.

— I zbog svega toga su se posvadili? Inspektor Neele je još samo nagađao.

— Ne znam jesu li se baš svađali... Naravno, sad shvaćam da nešto nije bilo u redu s gospodinom Fortescueom - kad je onako vikao.

— Vikao je? što je rekao?

— Došao je ravno u sobu tipkačica... - Znači i vi ste svi čuli?

— Jesmo.

— I vrijeđao je Percivala - psovao - grdio ga? Prema onome što je rekao, što je Percival učinio?

— Prije bi se moglo reći da nije učinio ništa... Nazvao ga je bijednim smutljivim piskaralom. Rekao je da nema široke pogleda, da ne zna što su to veliki poslovi.

Rekao je, Dovest ću Lancea ponovo kući. Vrijedi deset puta više od tebe - i dobro se oženio. Laace ima petlje, bez obzira na to što je jedanput riskirao da ga krivično gone -: Oh bože, nisam to trebala reći! Gaspođica Griffith je, kao i drugi prije nje, popustila pred iskušanom taktikom inspektora Neelea, a zatim je odjednom obuze panika.

— Ne brinite - reče inspektor Neele umirujući je. - što je bilo bilo je.

— Da, bilo je to davno. Gospodin Lance je bio mlad i nadobudan i nije shvaćao što čini.

Inspektor Neele se već susretao s takvim shvaćanjima i nije odobravao. Ali prešao je na novo pitanje.

— Recite mi nešto više o osoblju u uredu.

U želji da pobjegne od svoje indiskrecije, gospođica Griffith je istresala informacije o različitim namještenicima u poduzeću. Inspektor Neele joj je zahvalio i zatim rekao da bi opet želio vidjeti gospođicu Grosvenor.

Narednik Waite oštrio je olovku. Mudro je primijetio da je ovo fina jazbina. Pogled mu je znalačka prelazio preko velikih stolaca, prostranog stola i indirektno rasvjete.

— I svi ti ljudi imaju nobl imena - rekao je. - Grosvenor, to je sigurno u vezi s nekim vojvodom. A Fortescue - to je također otmjeno ime.

Inspektor Neele se smijao.

— Ime njegova oca nije bilo Fortescue nego Fontescu - a potječe negdje iz srednje Evrope. Pretpostavljam da je taj` čovjek mislio kako Fortescue bolje zvuči.

Narednik Waite pogledao je s poštovanjem svojeg šefa.

— Znači, znate sve o njemu?

— Samo sam pogledao neke stvari kad sam primio taj poziv.

— Nije u našoj evidenciji, zar ne?

— Nije, gospodin Fortescue je bio suviše pametan za takvo nešto. Imao je neke veze s crnom burzom i realizirao je neke, najblaže rečeno, sumnjive poslove, ali sve je uvijek bilo unutar zakona.

— Shvaćam - reče Waite. - Beskrupulozan čovjek.

— Varalica - reče Neele. - No nemamo ništa protiv njega. Porezna uprava dugo ga je progonila ali je bio prepametan za njih. Pravi finansijski genije, taj pokojni gospodin Fortescue.

— Od onih ljudi - reče narednik Waite koji bi mogli imati neprijatelja?

Rekao je to s pouzdanjem u glasu.

— Sigurno je imao neprijatelja. Ali sjetite se da je otrovan kod kuće. Ili se tako čini.

Znate, Waite, vidim da se pojavljuje neka vrsta obrasca. Dobri dječak, Percival.

Zločesti dječak, Lance privlačan za žene. Žena koja je mlada od svojeg muža i koja ne zna na kojem bi igralištu igrala golf. Sve je to tako poznato. Ali jedna se stvar nikako ne uklapa u to.

— Što to - upita narednik Waite upravo kad su se otvorila vrata i kad je gospođica Grosvenor, opet puna samopouzdanja, nabusito upitala: — Željeli ste me vidjeti?

— Htio sam vam postaviti nekoliko pitanja o vašem poslodavcu - o vašem pokojnom poslodavcu, možda bih morao reći: — Jadnik - reče gospođica Grosvenor neuvjerljivo.

— Htio bih znati jeste li u posljednje vrijeme primijetili neke promjene kod njega?

— Zapravo jesam.

— U kojem smislu?

— Ne bih mogla točno reći... Kao da je govorio same besmislice. Zapravo, nisam vjerovala pola od onoga što je govorio. Osim toga, vrlo bi se lako razljutio - osobito na gospodina Percivala. Ne na mene, jer ja, naravno, nikad ne raspravljam... Samo kažem 'Da, gospodine Fortescue', bez obzira na to kakvu mi neobičnu stvar kazao - kakvu je govorio, hoću reći.

— Je li vam on - ovaj - ikada udvarao?

— Nije, ne mogu reći da mi je baš udvarao - odgovorila je gospođica Grosvenor gotovo sa žaljenjem.

— Je li gospodin Fortescue imao običaj da nosi žito u džepu?

— Žito? U džepu? - iznenadila se gospođica Grosvenor. Mislite za hranjenje golubova ili tako nešto?

— Moglo je biti i to.

— Sigurna sam da nije. Gospodin Fortescue? Da hrani golube? Ali nikad ih nije hranio!

— Je li danas u džepu mogao imati ječam ili raž - iz nekog posebnog razloga? Kao uzorak, možda? Neki posao sa žitom?

— Nije. Danas popodne je očekivao neke ljude iz Azije u vezi s naftom. I predsjednika Atticusa, društva za izgradnju... Nikoga drugog.

— Dobro, nije važno. - Neele je napustio temu i otpustio gospođicu Grosvenor odmahnuvši rukom.

— Ima dobre noge - reče narednik Waite uzdahnuvši. - I perfektne najlonke.

— Noge mi nisu ni od kakve koristi - reče inspektor Neele. - Ostaje mi ono što sam i prije imao. Džep pun žita - i nikakvo objašnjenje za to.

4.

Mary Dove je zastala spuštajući se niz stepenice i pogledala kroz veliki prozor na odmorištu. Upravo se dovezao automobil iz kojeg su izišla dva čovjeka. Viši od njih stajao je trenutak leđima okrenut kući, ispitujući okolicu. Mary Dove dobro ih je promotrila. Inspektor Neele i vjerojatno njegov podređeni.

Okrenula se od prozora i pogledala se u velikom ogledalu koje je visilo na zidu na odmorištu stepenica. Vidjela je malu krotku pojavu s besprijekornim bijelim ovratnikom i orukvicama na žutosivoj haljini. Njezina tamna kosa bila je podijeljena na sredini i začesljana u dva sjajna uvojka upletena u čvor na vratu... Ruž za usnice bio je blijedoružičaste boje.

Sve u svemu, Mary Dove je bila zadovoljna svojim izgledom. Nastavila se spuštati niz stepenice s jedva primjetnim osmijehom na usnama.

Inspektor Neele je, proučavajući kuću, govorio u sebi: — I to oni zovu kolibom! Tisovo stablo! Prenemaganje bogatog svijeta! Kuća je bila ono što bi on, inspektor Neele, nazvao pravim prostranim zdanjem. On je znao što je to koliba. U jednoj je odrastao! Koliba na ulazu u Hartington park, onaj kućerak s nizom majušnih spavaonica kojeg je sada preuzeo Nacionalni trust. Koliba je bila mala i privlačna izvana, a iznutra je bila vlažna i neudobna i lišena svega osim najprimitivnijih sanitarnih uređaja.

Srećom, roditelji inspektora Neelea prihvatili su te činjenice kao nešto normalno i sasvim prikladno. Nisu morali plaćati najamninu, a jedini im je posao bio da otvaraju i zatvaraju vrata parka kad je to bilo potrebno. U loncu je uvijek bilo kunića a našao se ponekad i koji fazan. Gospoda Neele nikada nije otkrila blagodat električnog glačala, trajnožarne peći, prozračnih ormara za suđe, tople i hladne vode iz slavine i paljenja svjetla običnim pritiskom prsta. Zimi su Neeleovi imali petrolejku, a ljeti su išli spavati kad bi pao mrak. Bili su zdrava i vesela porodica, u savršenom zaostatku za vremenom.

Riječ koliba probudila je njegova dječaćka sjećanja. Ovo mjesto, pretenciozno nazvano kolibom Tisovo stablo, pripadalo je onoj vrsti

zdanja koja za sebe grade bogataši i zatim ih zovu «moje mjestašce na selu». Ali ovo nije bilo čak ni selo. Kuća je bila prostrana, solidna građevina od crvenih opeka i protezala se više u širinu nego u visinu, imala je previše zabata i mnogo olovom uokvirenih prozora. Vrtovi su bili kultivirani posvuda su bile gredice s ružama, aleje i ribnjaci i, u skladu s imenom kuće, mnogo šišanih tisovih živica.

Ovdje je zaista bilo dovoljno tise za svakoga tko je želio pribaviti sirovinu za taksin.

S desne strane, iza aleje s ružama penjačicama, ostavljen je komadićak netaknute prirode - velika tisa poput onih koje čovjeka podsjećaju na crkvena dvorišta, a grane su joj bile poduprte kolcima bila je nalik na nekakva Mojsija šumskog svijeta.

Ovo stablo, pomislio je, inspektor, raslo je ovdje mnogo prije no što su se nove kuće od crvene opeke počele širiti po okolici gradova.

Mnogo prije no što su sagrađena igrališta za golf, prije nego što su pomodni arhitekti počeli obilaziti uokolo sa svojim bogatim klijentima, ističući prednosti različitih gradilišta. Kako je bilo vrijedna starina, stablo je uklopljeno u novo imanje i vjerojatno je dalo ime novom udobnom prebivalištu. Koliba Tisovo stablo. A možda su i bobice bile baš s tog drveta...

Inspektor Neele prekinuo je ta beskorisna nagađanja. Morao je nastaviti posao.

Pozvonio je. Odmah mu je otvorio sredovječan čovjek koji je potpuno odgovarao slici što ju je o njemu stvorio dok su razgovarali telefonom. Čovjek lažne otmjenosti, podmukla pogleda i prilično drhtavih ruku.

Inspektor Neele je predstavio sebe i svojega podređenog. Bilo mu je drago kad je u batlerovim očima zapazio izraz opreza... Neele tome nije pridavao mnogo važnosti.

Lako je moguće da to nije imalo nikakve veze sa smrću Rexa Fortescuea. Vjerojatno je to bila jednostavno automatska reakcija.

— Je li se gospoda Fortescue već vratila?

— Nije, gospodine.

— Ni gospodin Percival Fortescue? Ni gospođica Fortescue?

— Nisu, gospodine.

— Tada bih želio razgovarati s gospođicom Dove, molim vas.

Čovjek je malko okrenuo glavu.

— Evo gospođice Dove - silazi stepenicama.

Inspektor Neele je promatrao gospođicu Dove dok je smireno silazila niz široke stepenice. Ovaj put zamišljena slika nije se slagala sa stvarnošću. Riječ domaćica nesvjesno je izazivala dojam o nekom snažnom i autoritativnom, osobi odjeveno u crno i uvijek praćeno zveketom sakrivenih ključeva.

Inspektor je bio potpuno nespreman na malu urednu priliku koja je silazila prema njemu. Nježni tonovi njezine odjeće golubinje boje, bijeli ovratnik i orukvice, uredni uvojci kose, blijedi smiješak Mona Lize. Kao da ta mlada žena, kojoj je bilo manje od trideset godina, igra neku ulogu; ne ulogu domaćice, pomislio je, već ulogu Mary Dove. Izgledala je kao da se želi sasvim prilagoditi svojem imenu.

Mirno ga je pozdravila. - Inspektor Neele?

— Da. Ovo je narednik Hay. Gospodin Fortescue je, kao što sam vam rekao telefonski, umro u bolnici St. Jude u 12.43. Čini se da je njegova smrt posljedica nečega što je pojeo jutros za doručak. Bilo bi mi stoga drago kad bi narednik Hay mogao otići u kuhinju i postaviti nekoliko pitanja o hrani koja je jutros poslužena.

Njezine se zamišljene oči na trenutak sretoše s njegovima, zatim kimnu glavom.

— Naravno - reče. I okrene se batleru koji se nelagodno vrpeljio.

— Crump, hoćete li odvesti narednika Haya i pokazati mu sve što želi vidjeti.

Dva čovjeka odoše zajedno. Mary Dove reče Neeleu: — Hoćete li ući ovamo?

Otvorila je vrata sobe i ušla ispred njega. Bila je to bezlična prostorija, nešto poput sobe za pušenje, s oplatom, tapeciranim namještajem, velikim naslonjačima i zgodnom garniturom sportskih slika na zidu.

— Izvolite sjesti.

Sjeo je i Mary Dove sjedne mu sučelice. Zapazio je da je sjela tako kako bi bila okrenuta prema svjetlu. Neobičan izbor za jednu ženu. Bio bi još neobičniji ako bi ta žena imala što kriti. Ali možda Mary Dove nije imala što kriti.

— Vrlo je nezgodno - reče ona - što nema nikoga od porodice. Gospođa Fortescue se može vratiti svakog trenutka. A i Percivalova

supruga. Gospodinu Percivalu poslala sam brzojave na različite adrese.

— Hvala vam, gospođice Dove.

— Rekli ste da je smrt gospodina Fortescuea uzrokovalo nešto što je pojeo za doručak? Mislite na trovanje hranom?

— Moguće je. - Inspektor Neele je pogleda. - To mi se ne čini vjerojatnim - reče ona mirno. - Jutros su za doručak bila jaja sa slaninom, kava, prženac i marmelada. Na bifeu je bilo i hladne šunke, ali ona je već jučer poslužena i nikome nije bilo zlo. Nije bilo nikakve ribe ni kobasica.

— Vidim da točno znate što je posluženo.

— Svakako. Ja određujem obroke. Jučer za večeru...

Nije u pitanju jučerašnja večera - prekinu je inspektor.

— Mislila sam da se simptomi trovanja hranom mogu ponekad pojaviti tek nakon dvadeset četiri sata.

— Ne u ovom slučaju... Hoćete li mi točno reći što je gospodin Fortescue jeo i pio prije nego što je jutros otišao od kuće?

— Popio je čaj koji mu je u osam odnesen u sobu. Doručak je bio u devet i četvrt.

Gospodin Fortescue je, kao što sam vam rekla, jeo jaja sa slaninom, kavu, prženac i marmeladu.

— A neku kašu, žitarice?

— Ne, nije volio žitarice.

— Je li šećer za kavu bio u kockama ili kristal?

— U kockama. Ali gospodin Fortescue je pio kavu bez šećera.

— Je li imao običaj da ujutro uzima kakve lijekove? Soli? Nešto za jačanje? Kakvo sredstvo za probavu?

— Ne, nije ništa uzimao.

— Jeste li i vi s njim doručkovali? - Ja ne jedem s porodicom.

— Tko je bio na doručku?

— Gospođa Fortescue. Gospođica Fortescue. Supruga gospodina Vala. Gospodin Percival je, naravno, bio odsutan.

— Jesu li gospođa i gospođica Fortescue jele istu hranu?

— Gospođa Fortescue je uzela samo kavu, sok od naranče i prženac, Valova supruga i gospođica Fortescue uvijek su obilno doručkovale. Uz pržena jaja i hladnu šunku obično bi jele i neku kašu od žitarica. Supruga gospodina Vala pije čaj, ne kavu.

Inspektor Neele je trenutak razmišljao. U najmanju ruku, smanjio se broj osumnjičenih. Tri osobe i samo tri osobe doručkovale su s nastradalim čovjekom, žena, kći i snaha. Svaka je od njih mogla uhvatiti priliku da ubaci taksin u njegovu šalicu kave. Gorčina kave prikrila bi gorak okus taksina. Postojao je, naravno, i jutarnji čaj, ali Bernsdorff je natuknuo da bi se okus osjetio u čaju. Ali možda, odmah ujutro, dok osjetila još nisu izoštrene... Podiže glavu i otkri da ga Mary Dove promatra.

— Vaše pitanje o lijekovima čini mi se prilično neobičnim, inspektore - rekla je. - Iz njega se može naslutiti da nešto nije bilo u redu s lijekovima, ili im je pak nešto dodano. Mislim da se ni jedno ni drugo ne može nazvati trovanjem hranom.

Neele ju je pažljivo motrio.

— Nisam tvrdio - da je gospodin Fortescue umro od trovanja hranom.

— Ali posrijedi je neka vrsta trovanja.

— Zapravo - samo trovanje.

I zatim tiho ponovi: - Trovanje.

Nije izgledala ni zaprepašteno ni prestrašeno, samo zainteresirano. Držala se kao da doživljava jedno novo iskustvo.

— Nikad nisam imala nikakve veze s trovanjem - primijetila je nakon trenutka razmišljanja.

— To baš nije ugodna stvar - suho joj je objasnio Neele.

— Nije, pretpostavljam da nije...

Trenutak je o tome razmišljala, a zatim ga pogleda iznenada se nasmiješivši.

— Ja to nisam učinila - reče. - Ali pretpostavljam da će vam svi tako reći!

— Možete li pretpostaviti tko je to učinio, gospođice Dove?

Slegnula je ramenima.

— Iskreno, on je bio omražen čovjek. Svatko je to mogao učiniti.

— Ali ljude ne truju samo zato što su omraženi, gospođice Dove. Obično je potreban prilično jak motiv.

— Da, naravno. Bila je zamišljena.

— Biste li mi htjeli reći nešto o ovoj kući? Pogledala ga je. Malo se trgnuo otkrivši da su njezine oči hladne i da je sve to zabavlja.

— Vi zapravo ne tražite od mene pravu izjavu, zar ne? Očito ne tražite, jer je vaš narednik zaposlen uznemiravanjem kućnog osoblja. Ne bih htjela da se ono što kažem čita na sudu. Mislim, bilo bi mi draže da to kažem - neslužbeno.

— Tada naprijed s tim, gospođice Dove. Kao što ste primijetili, nema svjedoka.

Naslonila se mašući vitkom nogom i suzivši oči.

— Dopustite mi da počnem time kako nemam osjećaja lojalnosti prema svojim poslodavcima. Radim za njih jer je to dobro plaćen posao i jer zahtijevam da se dobro plati.

— Bio sam malo iznenađen kad sam vidio da radite ovakav posao. Začudio sam se što s vašom inteligencijom i obrazovanjem...

— Zar bih se trebala zabiti u kakav ured? Ili sređivati arhivu u ministarstvu? Dragi moj inspektore Neele, ovo je zaista lagodan život. Ljudi će dati sve - sve - da budu pošteđeni briga oko domaćinstva. Naći i unajmiti poslugu velika je gnjavaža. Pisanje agencijama, davanje oglasa, razgovori s ljudima, dogovori za razgovore i napokon, mora sve teći glatko i u redu - za to su potrebne određene sposobnosti koje nema većina ovih ljudi.

— Pretpostavimo da se ljudi, kad ih sakupite, okrenu protiv vas? Čuo sam o takvim stvarima. Mary se osmijehnu.

— Ako je potrebno, mogu pospremiti krevete, kuhati hranu i služiti je a da nitko ne primijeti razliku. Naravno, o tome ne pričam. Ljudima bi svašta moglo pasti na pamet. Ali uvijek znam da mogu nadomjestiti svako ispražnjeno mjesto. Takve teškoće nisu česte. Radim samo za bogataše koji će platiti svaku cijenu da bi im bilo udobno. Dajem dobre plaće pa i dobivam najbolje od najboljega.

— Takav je batler?

Pogledala ga je i nasmijala se s razumijevar njem.

— Uvijek ima neprilika s bračnim parovima. Crump je ovdje zbog gospode Crump, koja je jedna od najboljih kuharica što sam ih srela. Pravi je dragulj i čovjek mora štošta progutati da bi je zadržao. Naš gospodin Fortescue voli hranu - volio je, trebala sam reći. U ovoj kući nitko nema nikakvih predrasuda i puni su para. Maslac, jaja, slatko vrhnje, gospođa Crump može naručiti štogod zaželi. što se tiče Crumpa, on zadovoljava na svojem mjestu. Srebro mu je sjajno, za

stolom ne poslužuje tako loše. Ja čuvam ključeve vinskog podruma i dobro pazim na viski i džin i nadgledam njegove sobarske poslove.

Inspektor Neele podiže obrve.

— Vi ste dama vrijedna divljenja.

— Zaključila sam da čovjek mora znati kako da sve sam napravi. Tada - to više neće morati raditi. Ali vi ste htjeli čuti moja zapažanja o porodici.

— Ako vam nije teško.

— Svi su oni zapravo prilično neugodni. Pokojni gospodin Fortescue bio je prilična podmuklica i jako je pazio da uvijek igra na sigurno. Njegova je otmjenost dobrim dijelom bila čisto pretvaranje. Bio je grub i bahat, pravi tiranin. Gospoda Fortescue.

— Adele - njegova je druga žena i gotovo je trideset godina mlađa od njega. Upoznao ju je u Brightonu. Bila je manikirka u skupom salonu. Vrlo dobro izgleda - zaista, seksi komad, ako znate što mislim.

Inspektor Neele je bio šokiran, ali mu je uspjelo da to ne pokaže. Činilo mu se da djevojka poput Mary Dove ne bi trebala govoriti takve stvari.

Ali mlada je dama mirno nastavila: — Adele se udala za nj zbog novca. Njegov sin Percival i kći Elaine bili su izvan sebe zbog toga. Ponašaju se prema njoj da gore ne mogu, ali ona, mudro, ne mari za to, ili čak i ne primjećuje. Zna da ima starca i ono što želi. Oh bože, opet sam upotrijebila krivo vrijeme. Zapravo mi još nije jasno da je zaista mrtav...

— Da čujemo o sinu.

— Dragi Percival? Val, kako ga zove njegova .. žena. Percival je hipokrit koji se boji govoriti otvoreno. Usiljen je, podmukao i prepreden. Jako se bojao oca, i uvijek je dopuštao da ga tiranizira, ali prilično spretno postiže ono što želi. Za razliku od oca, slab je prema novcu. Ekonomija je jedna od njegovih strasti. Zbog toga mu je trebalo dosta dugo da pronađe vlastitu kuću za sebe. Bilo mu je jeftinije da stanuje ovdje.

— A njegova žena?

— Jennifer je dobroćudna i izgleda prilično glupavo. Ali nisam sigurna da je zaista tako. Bila, je medicinska sestra prije nego što se

udala njegovala je Percivala dok je imao upalu pluća i stvar se romantično završila. Stari je bio razočaran ovim brakom.

Bio je snob i želio je da se Percival dobro oženi. Prezirao je sirotu gospođu Jennifer i hladno se odnosio prema njoj. Nije ga voljela - mislim da ga uopće nije podnosila.

Njezina su glavna zanimanja kupovina i kino; njezina je glavna nedaća činjenica da joj muž ne daje dosta novca.

— A kći?

— Elaine? Prilično mi je žao Elaine. Nije loša. Jedna od onih velikih djevojčica, koje nikad ne odrastu. Dobra je sportašica, taj tip. Imala je, ne tako davno, nekakvu ljubavnu aferu s buntovnim mladim profesorom, ali otac je otkrio da mladić ima komunističke ideje i srušio je na njih drvlje i kamenje.

— Nije bila dovoljno snažna da mu se odupre? - Ona jest. Mladić se prestrašio. Opet zbog novca, rekla bih. Elaine nije baš privlačna, sirotica.

— A drugi sin?

— Nikad ga nisam vidjela. Mora da je privlačan i skroz-naskroz loš. Postoji neka pripovijest s krivotvorenim čekom u prošlosti. Sad živi u istočnoj Africi.

— I bio je, u lošim odnosima s ocem?

— Jest, gospodin Fortescue ga nije mogao ostaviti bez novca jer ga je već ranije bio učinio mlađim ortakom tvrtke, ali godinama nije s njim održavao nikakve veze.

Zapravo, kad bi netko slučajno spomenuo Lancea, znao je reći: Ne govorite mi o toj hulji, on nije moj sin. Ipak...

— Da, gospođice Dove?

— Ipak, ne bih bila iznenađena da je stari Fortescue planirao kako će ga opet dovesti ovamo - reče polako Mary.

— Zbog čega to mislite?

— Jer se, pred otprilike mjesec dana, stari Fortescue strašno posvadio s Percivalom otkrio je da mu je Percival radio nešto iza leđa - ne znam što je to bilo - i bio je vrlo bijesan. Percival je odjednom prestao biti dobro dijete. I on se u posljednje vrijeme promijenio.

— Gospodin Fortescue se sasvim promijenio? - Ne, mislila sam na Percivala. činilo se da je zbog nečega na smrt prestrašen.

— Što je s poslugom? Već ste opisali Cnunpove. Tko je još ovdje?
— Gladys Martin poslužuje za stolom, ona je, kako se danas vole nazivati, konobarica.

Sprema sobe u prizemlju, postavlja stol, rasprema ga i pomaže Crumpu kod posluživanja. Sasvim pristojna djevojka, ali gotovo duševno zaostala. Ima polipe u nosu.

Neele je kimnuo.

— Sobarica je Ellen Curtis. Postarija žena, vrlo čangrizava i uvijek mrzovoljna, ali radila je u dobrim kućama i prvorazredna je sobarica. Ostali ne stanuju u kući - razne dvorkinje koje dolaze povremeno.

— To su sad svi ljudi koji ovdje žive?

— Postoji i stara gospođica Ramsbottom.

— Tko je ona?

— Šurjakinja gospodina Fortescuea - sestra njegove prve žene. Njegova je žena bila prilično starija od njega, a njezina je sestra opet bila dosta starija od nje - što znači da joj je više od sedamdeset. Ima vlastiti stan na drugom katu - sama kuha, jedna joj žena dolazi samo pospremati stan. Prilično je ekscentrična i nikad nije voljela svojeg šurjaka, ali došla je ovamo kad joj je sestra još bila živa pa je i ostala.

Gospodin Fortescue ju je zapravo prilično dobro podnosio. Ona je ipak ličnost, teta Effie.

— I to je sve?

— To je sve.

— Tako dolazimo do vas, gospođice Dove.

— Želite pojedinosti? Ja sam siročić. Pohađala sam tečaj za sekretarice. Zaposlila sam se kao stenodaktilografkinja, napustila taj posao i našla drugi, zaključila da to nije za mene i započela svoju sadašnju karijeru. Bila sam kod tri različita poslodavca. Nakon otprilike godinu, godinu i po dana dosadi mi određeno mjesto i idem dalje. U Tisovu stablu sam nešto više od godinu dana. Prepisat ću imena i adresa mojih prijašnjih poslodavaca i dati ih, s kopijama mojih preporuka, naredniku...

— Hayu, zar ne? Hoće li to biti dovoljno?

— Izvrsno, gospođice Dove. - Neele je trenutak šutio, s užitkom zamišljajući kako gospođica Dove nešto petlja oko doručka gospodina Fortescuea. U mislima je otišao još dalje unatrag,

predočavajući si sliku gospođice Dove kako sakuplja tisine bobice u košaricu. S uzdahom se vratio sadašnjosti i realnosti. - Sada bih želio vidjeti djevojku Gladys, a zatim sobaricu Ellen.

— Dok je ona ustajala, inspektor doda: - Usput, gospođice Dove, biste li mi možda mogli reći zašto bi gospodin Fortescue nosio žito u svojem džepu?

— Što? - zurila je u njega s iskrenim iznenađenjem.

— Da - žito. Govori li vam to nešto, gospođice Dove?

— Uopće ništa.

— Tko se brinuo o njegovoj odjeći?

— Crump.

— Shvaćam. Jesu li gospodin i gospoda Fortescue spavali u istoj sobi?

— Jesu. On je imao sobu za odijevanje i kupaonicu, naravno, i ona također... Zaista mislim da bi se gospoda morala vrlo brzo vratiti - reče pogledavši ručni sat.

— Znae što, gospođice Dove? - primijeti prijazno inspektor. - čini mi se vrlo neobičnim da još nije bilo moguće pronaći gospodu Fortescue ni na jednom od tri igrališta za golf, iako su u neposrednoj blizini kuće.

— To bi zaista bilo čudno, inspektore, da se nije pokazalo kako ona zapravo uopće ne igra golf.

Mary je to rekla zajedljivim glasom.

— Ja sam precizno informiran da ona igra golf - oštro će Neele.

— Ponijela je svoje štapove za golf i najavila da ide igrati. Sama je vozila svoj automobil, naravno.

Gledao je mirno u nju, stvarajući zaključak. - S kim je igrala? Znae li?

— Mislim da bi to mogao biti gospodin Vivian Dubois.

— Ah tako - odgovori Neele.

— Poslat ću vam Gladys. Vjerojatno će biti na smrt prestrašena. - Mary je na trenutak zastala kraj vrata, zatim reče: — Ne bih vam savjetovala da pridajete previše važnosti onome što sam vam rekla. Ja sam zlobno stvorenje.

Izašla je. Inspektor Neele je gledao u zatvorena vrata i razmišljao. Bilo potaknuto zlobom ili ne bilo, ono što mu je rekla sugestivno je. Ako je Rex Fortescue namjerno otrovan, a čini se gotovo sigurnim

da je tako, tada postava u Tisovu stablu mnogo obećava. Motivi kao da se mogu naći na sve strane.

5.

Djevojka koja je ušla u sobu, očito nevoljko, bila je neprivlačna i zaplašena i djelovala je neuredno usprkos tome što je bila visoka i pristojno odjevena u uniformu boje crvenog vina.

— Ništa ne znam o tome - odmah je rekla, piljeći u njega ispitujućim pogledom.

Nisam ništa učinila. Zaista nisam.

— Jasno, jasno - reče srdačno Neele. Glas mu je zvučao vedrije i svakodnevnije.

Želio je umiriti ovu zaplašenu zečicu Gladys.

— Sjednite ovamo - nastavio je. - Zanima me samo današnji doručak.

— Nisam uopće ništa učinila.

— Pa, poslužili ste doručak, zar ne?

— Jesam. - Čak je i ova potvrda došla nevoljko. Doimala se i krivom i zaplašenom, ali inspektor Neele je bio naviknut na takve svjedoke. Vedro je nastavio postavljati pitanja, nastojeći je umiriti: — Tko je prvi sišao? A tko drugi?

Elaine Fortescue je prva sišla na doručak. Ušla je upravo kad je Crump unosio vrč s kavom. Zatim je sišla gospoda Fortescue, iza nje Valova supruga, a gospodar je bio posljednji. Čekali su jedan drugoga. Čaj, kava i topla jela bili su na vrućim poslužavnicima na ormaru za suđe.

Nije od nje saznao ništa važno što već prije nije znao. Hrana i piće bili su onakvi kako ih je opisala Mary Dove. Gospodar, gospođa Fortescue i gospođica Elaine pili su kavu, a Valova je supruga pila čaj.

Neele joj je postavio nekoliko pitanja o njoj samoj i tada je spremnije odgovarala.

Najprije je radila u privatnoj kući a zatim u različitim kavanama. Tada je zaključila da bi se radije vratila u privatnu kuću i tako je prošlog rujna došla u Tisovo stablo.

Ovdje je otprilike dva mjeseca.

— I dopada vam se?

— Pa, dobro je, čini mi se. Čovjek nije stalno na nogama, ali zato nema mnogo slobode - dodala je.

— Recite mi nešto o odjeći gospodina Fortescuea - o njegovim odijelima. Tko se brinuo o njima? Četkao ih i uređivao?

Gladys je bila malo uvrijeđena.

— To je trebao raditi gospodin Crump. Ali stalno je mene tjerao.

— Tko je četkao i glačao odijelo koje je gospodin Fortescue bio odjenuo danas?

— Ne sjećam se koje je nosio. Ima, ih tako mnogo.

— Jeste li ikada našli kakvo žito u džepu jednog od njegovih odijela?

— Žito? - Bila je zbunjena.

— Raž, da budem točniji.

— Raž? To je kruh, zar ne? Vrsta crnog kruha - ima bljutav okus, mislim.

— To je raženi kruh. Raž je samo zrnje. Nešto takvog zrnja pronađeno je u džepu vašeg gospodara.

— U džepu njegova kaputa?

— Da. Znaite li kako je dospjelo tamo?

— Ne bih mogla reći. Nikad nisam vidjela raž. Više od nje nije mogao saznati.

Trenutak ili dva pitao se zna li ona više o svemu tome no što je spremna priznati.

Bez sumnje, bila je uznemirena i branila se, ali to je mogao biti i prirodan strah od policije.

Kad ju je napokon otpustio, ona reče: - To je znači istina, zar ne? Mrtav je? - Jest, mrtav je.

— Vrlo naglo, zar ne? Kad su nazvali iz ureda, rekli su da ima nekakav napad.

— Da - bio je to napad.

— Jedna djevojka koju sam poznavala imala je napade. Pojavljivali su se u različito vrijeme. Bilo me je strah - reče Gladys.

Činilo se da su na trenutak ova sjećanja potisnula sumnjičavost.

Inspektor Neele se uputi u kuhinju.

Doček je bio spreman i pun uznemirenosti. Krupna žena crvena lica, naoružana valjkom za tijesto, zakoraknula je prijeteći prema njemu.

— Policija, krasno - reče. - Dolazite ovamo i govorite takve stvari! Ništa od toga, uvjerit ću vas: Sve što sam poslala u blagovaonicu bilo je baš kako treba. Doći ovamo i reći da sam otrovala gospodara! Tužit ću vas, bili vi policajci ili ne! Nikad se u ovoj kući nije posluživala pokvarena hrana.

Inspektor Neele jedva, je umirio gnjevnu ženu. Narednik Fiay, mršteći se, provirivao je iz smočnice i inspektor Neele shvati da je ovaj već iskusio izljev bijesa gospođe Crump.

Scenu je prekinula zvonjava telefona.

Neele je izašao u predsoblje i našao Mary Dove kako podiže slušalicu. Bilježila je poruku na papirić,- To je brzojav - rekla je okrećući glavu preko ramena.

Završila je razgovor, spustila slušalicu i predala papirić inspektoru. Mjesto predaje brzojava bio je Pariz, a poruka je glasila: *FORTESCUE, KOLIBA TISOVO STABLO, BAYDON HEATH, SURREY.*

ŽAO MI JE TVOJE JE PISMO ZAKASNILO

— DOLAZIM SUTRA U VRIJEME ČAJA

— ZA VEČERU ŽELIM GOVEDINU

— LANCE

Inspektor Neele podiže obrve.

— Znači razmetni sin je pozvan kući - reče.

6.

U trenutku kad je Rex Fortescue pio svoju zadnju šalicu čaja, Lance Fortescue i njegova žena sjedili su pod drvećem na Elizejskim poljanama i promatrali prolaznike.

— Lako je reći, opiši ga, Pat. Nemam smisla za opisivanje. što želiš znati? Stari je pomalo podlac, znaš. Ali to te neće smetati? Moraš se na to više-manje naviknuti.

— Da, da - reče Pat - kao što ti kažeš ja se lako aklimatiziram.

Trudila se da joj se u glasu ne osjeti očajanje. Možda je, razmišljala je, čitav svijet zapravo podao - ili pak ona nema sreće?

Bila je to visoka dugonoga djevojka, ne lijepa, ali je imala šarma koji je izvirao iz njezine vitalnosti i srdačnosti. Imala je lijep stas i sjajnu kestenjastu kosu. Možda zbog toga što se dugo bavila konjima, poprimila je izgled punokrvne ždrebe.

Dobro je poznavala podlosti u svijetu konjskih trka - sada se, činilo se, trebala, suočiti s podlošću u financijskom svijetu. što se toga tiče, izgledalo je da je njezin svekar, kojeg još nije bila upoznala, sušta čestitost. Svi ti ljudi koji se neprestano busaju svojim poštenim radom bili su isti - formalno im je uvijek uspijevalo da sve bude u skladu sa zakonom. Ipak joj se činilo da njezin Lance, kojega je voljela i koji je priznao da je jedanput prije prekoračio zabranjenu ogradu, ima poštenja koje je nedostajalo tim uspješnim igračima nepoštenih igara.

— Ne mislim - reče Lance - da je on varalica - nije on to. Ali zna kako valja izvesti stvari.

— Ponekad osjećam - reče Pat - da mrzim ljude koji znaju izvoditi stvari. Ti ga voliš doda zatim. Bila je to tvrdnja, a ne pitanje.

Lance je trenutak razmišljao, a zatim će glasom u kojem se osjećalo iznenađenje: — Znaš, draga, mislim da ga volim.

Pat se nasmijala. Okrenuo je glavu i pogledao je. Oči mu se suziše. Kako je draga!

Kako ju je volio. Ona je bila vrijedna svega toga.

— Na neki način - reče - muka mi je vratiti se. Svaki dan dolaziti kući u isto vrijeme.

To nije život za mene. Mnogo se bolje osjećam među bijednicima. Ali čovjek se, valjda, jedanput mora smiriti. A dok si ti sa mnom, sve bi to moglo biti i ugodno. Kad se već starac predomislio, treba iz toga izvući neku korist. Moram reći da sam bio iznenađen kad sam dobio njegovo pismo... Da baš Percival, od svih ljudi, nešto zabrlja! Dobri mali dječak Percival. Znaš, Percival je uvijek bio lukav. Da, uvijek je bio lukav.

— Mislim - reče Patricia Fortescue - da neću zavoljeti tvojeg brata Percivala.

— Nemoj dopustiti da te zavedem. Percy i ja nikad se nismo slagali - i to je sve. Ja sam uvijek spiskao svoj džeparac, on ga je štedio. Moji su prijatelji bili na zlu glasu ali zabavni, Percy je uspostavljao korisne kontakte, Nas smo dvojica bili na suprotnim polovima. Uvijek sam ga smatrao bijednikom, a on me je, mislim, katkad gotovo mrzio. Ne znam zapravo zašto...

— Mislim da znam zašto.

— Znaš li, draga? Ti si tako pametna. Uvijek sam se pitao, to je tako fantastično, ali...

— Što si se pitao?

— Pitao sam se nije li Percival stajao iza one stvari s čekom. Znaš, kad me je stari najurio, bio je bijesan što mi je bio dao udio u poduzeću, tako da me nije mogao razbaštiniti. Čudno je u tome bilo to što ja nikad nisam krivotvorio onaj ček, premda to nitko ne bi vjerovao pošto sam digao novac iz blagajne i kladio se na trkama. Bio sam prokleta siguran da ću ga moći vratiti, uostalom, to je na neki način bio moj vlastiti novac. Ali ona stvar s čekom - ne. Ne znam odakle mi ta glupa ideja da je to učinio Percival - ali nekako se toga ne mogu otresti.

— Ali on od toga ne bi imao nikakve koristi? ček je glasio na tebe.

— Znam. Zato to nema smisla, zar ne? Pat se brzo okrenu prema njemu.

— Ti sumnjaš da je on to učinio zato da bi te izbacio iz tvrtke?

— Razmišljam. Ali nije lijepo govoriti o tome. Zaboravi to. Pitam se što će reći Percival kad vidi da se izgubljeni brat vratio. One njegove blijede oči poput kuhane ribe iskočit će mu iz glave!

— Zna li on da dolaziš?

— Ne bih bio iznenađen da nema ni pojma! Stari ima prilično neobičan smisao za humor.

— Ali što je tvoj brat učinio da je toliko uzrujao oca?

— To bih i ja volio znati. Stari je čovjek zbog nečega pobjesnio. Kakva mi je samo pisma napisao!'

— Kad si ono dobio njegovo prvo pismo?

— Negdje prije četiri - ne, pet mjeseci. Bio je oprezan, ali je izdaleka nudio maslinovu grančicu. Tvoj stariji brat pokazao se lošim u mnogim stvarima. Čini se da si ti prošao svoje i sad se smirio. Mogu ti obećati da će ti se to financijski isplatiti.

Želim dobrodošlicu tebi i tvojoj ženi. Znaš, draga, mislim da je tome mnogo doprinijelo moje vjenčanje s tobom. Stari je momak bio impresioniran što sam se oženio nekim iz više klase.

— Što? Nekim od aristokratskog ološa? - nasmije se Pat.

— To je istina - naceri se on. - No ološ se ne uzima u obzir, ali plemstvo da. Trebala bi vidjeti Percivalovu ženu. Ona je od onih koje govore "Gurnite mi pekmez, molim", a razgovara o poštanskim pristojbama.

Pat se nije nasmijala,. Razmišljala je o ženskim članovima porodice u koju je ušla udajom. To Lance nije uzeo u obzir.

— A tvoja sestra? - upitala je.

— Elaine -? Ona, je u redu. Bila je sasvim mlada kad sam otišao od kuće. Iskrena i ozbiljna - ali vjerojatno je to već prerasla. Vrlo uporna.

To je baš nije umirilo i zato reče: — Nikad ti nije pisala otkako si otišao?

— Nisam ostavio adresu. Ali ionako ne bi bila pisala. Mi nismo vezani jedni uz druge.

— Niste.

Dobacio joj je brz pogled.

— Prestrašila si se moje porodice? Ne moraš se bojati. Nećemo živjeti s njima, znaš.

Imat ćemo negdje vlastiti kutak. Konje, pse, sve što voliš.

— Ali ipak će postojati svakodnevni raspored.

— Za mene, da. U ured, iz ureda, sve po planu. Ali ne brini, zlato, ima ladanjskih kutaka čak i pokraj Londona. U posljednje sam vrijeme, uostalom, osjetio kako se u meni budi želja za vođenjem poslova. Napokon, to mi je u krvi - i s očeve i s majčine strane.

— Slabo se sjećaš majke, zar ne?

— Uvijek mi se činila nevjerojatno starom. Bila je stara, naravno. Imala je gotovo pedeset kad se rodila Elaine. Nosila je na sebi mnoštvo sjajnih stvarčica, ležala na sofi i čitala mi priče o vitezima i damama, koje su mi bile strašno dosadne.

Tennysonove »Idile«. Mislim da sam je volio... Bila je vrlo bezbojna, znaš. Sada to shvaćam, gledajući unatrag.

— Čini se da ti nikoga nisi posebno volio reče Pat s negodovanjem. Lance zgrabi njezinu ruku i stisne je. - Volim tebe - reče.

7.

Inspektor Neele još je držao poruku u ruci kad začu kako se neki automobil dovezao pred kuću i zaustavio uz škripu kočnica.

— Bit će da je to najzad gospoda Fortescue. reče Mary Dove.

Inspektor Neele je krenuo prema ulaznim vratima. Krajičkom oka je vidio kako se Mary Dove povlači u stražnji dio kuće i kako nestaje. Očito nije željela sudjelovati u slijedećoj sceni. Izvanredan smisao za takt i diskreciju - i izvanredan nedostatak znatiželje. Većina bi žena, zaključio je inspektor, sigurno ostala...

Stigavši do ulaza opazi batlera Crumpa kako dolazi iz dna predvorja. Znači i on je čuo automobil.

Bio je to sportski dvosjed »rolls bentley«. Dvoje ljudi iziđe iz njega i uputi se prema kući. Kad su stigli, vrata se otvoriše. Iznenađena, Adele Fortescue je zurila u inspektora Neelea.

Smjesta je shvatio da je ona vrlo lijepa žena, a shvatio je i snagu komentara Mary Dove koji ga je onda tako šokirao. Adele Fortescue bita je seksi komad. Po figuri i tipu podsjećala je na plavokosu gospođicu Grosvenor, ali dok je gospođica Grosvenor bila zamamna izvana, a sušta konvencionalnost iznutra, Adele Fortescue je bila sva zamamna. Njezina je privlačnost bila očita, ne suptilna. Svakom je muškarcu jasno govorila: 'Ovdje sam'. Ja sam žena: Govor, pokreti, disanje - sve je bilo čisti seks - a uza sve to, oči su joj odavale kvalitete pronicavog promatrača. Adele Fortescue, pomislio je, voli muškarce - ali uvijek će još više voljeti novac.

Njegov pogled prijeđe na osobu iza nje koja je nosila njezine štapove za golf. Taj mu je tip ljudi bio dobro poznat. Ljudi specijaliziranih za mlade žene i bogate postarije muževe. Gospodin Vivian Dubois, ako je to bio on, imao je onaj naglašeni izgled muškosti koji je, zapravo, bio lažan. Bio je tip muškarca koji »razumije» žene.

— Gospođa Fortescue?

— Da. - Pogledala ga je velikim plavim očima. - Ali ne znam...

— Ja sam inspektor Neele. Bojim se da imam loše vijesti za vas.

— Zar je netko provalio u kuću?

— Nije o tome riječ. Radi se o vašem mužu. Jutros se ozbiljno razbolio.

— Rex? Bolestan?

— Pokušavali smo doći u vezu s vama od jedanaest i trideset.

— Gdje je on? Ovdje? Ili u bolnici?

— Odvezen je u bolnicu St. Jude. Bojim se da se morate pripremiti na najgore.

— Nećete reći - on nije - mrtav?

Posrnula je prema naprijed i zgrabila ga za ruku. Osjećajući se poput nekoga tko igra ulogu u kazališnoj predstavi, inspektor je povede u predvorje. Crump je bio pri ruci.

— Trebat će joj konjaka - reče.

— Tako je, Crump. Danesite konjak - progovori gospodin Dubois dubokim glasom.

Izvolite ovamo - obrati se inspektoru.

Otvorio je vrata s lijeve strane. Povorka ude. Inspektor i Adele Fortescue, Vivian Dubois i Crump, s bocom i dvije čaše.

Adele Fortescue utonu u naslonjač, pokrivši oči rukom. Prihvati čašu koju joj je pružio inspektor, gutnu malo i odgurnu je.

— Ne želim to - reče. - Dobro mi je. Ali recite mi, što je to bilo? Kap, pretpostavljam? Jadni Rex.

— Nije bila kap, gospodo Fortescue.

— Rekoste da ste inspektor? - Pitanje je postavio gospodin Dubois.

Neele se okrenu prema njemu. - Tako je reče mirno. - Inspektor Neele iz Kriminalističkog odjela.

Vidio je kako se u tamnim očima rada nemir. Gospodinu Duboisu nije se svidjela pojava inspektora iz Kriminalističkog odjela. Nije mu se uopće svidjela.

— O čemu je riječ? - reče. - Zar nešto nije u redu?

Sasvim se nesvjesno malo povukao prema vratima. Inspektor Neele je zamijetio ovaj pokret. - Bojim se - reče gospodi Fortescue - da će biti potrebna istraga.

— Istraga? Mislite li - što zapravo hoćete reći?

— Bojim se da je sve to vrlo bolno za vas, gospodo Fortescue. - Riječi su bile prijazne. Čini se da je potrebno što prije saznati što je gospodin Fortescue točno jeo i pio prije nego što je jutros otišao u ured.

— Hoćete reći da je mogao biti otrovan?

— Ovaj, da, tako se barem čini.

— Ne mogu to vjerovati. Mislite li na trovanje hranom?

Kod posljednje riječi glas joj se spustio za pol oktave. Ukočena lica, ali još prijazna glasa, inspektor Neele reče: — Gospođo? Što mislite da sam htio reći? Prečula je pitanje, žureći dalje: — Ali nama je dobro, svima nama.

— Zar možete govoriti u ime svih članova porodice?

— Pa - ne - naravno - zapravo ne mogu.

— Morat ću se izgubiti, Adele - reče Dubois, napadno pogledavši na sat. - Strašno mi je žao. Bit će sve u redu, zar ne? Mislim, imaš služavke i malu Doveovu i sve to...

— Ne idi, Vivian. Nemoj ići.

Bio je to gotovo krik, ali je imao nepovoljan učinak na gospodina Duboisa. Počeo se povlačiti još brže.

— Silno žalim, stara moja. Važan sastanak. Uzgred, inspektore, odsjeo sam u Dormy Houseu. Ako me - zatrebate zbog nečega.

Inspektor Neele je kimnuo. Nije želio zadržavati gospodina Duboisa. Ali točno je shvatio što znači njegov odlazak. Gospodin Dubois je bježao od neprilika.

— To je pravi šok, vratiti se i zateći policiju u kući - pokušavala je Adele Fortescue spasiti situaciju.

— Siguran sam da jest. Ali vidite, morali smo odmah djelovati kako bismo došli do uzoraka hrane, kave, čaja itd.

— Čaja i kave? Ali zar su oni otrovni? Prije je to ona strašna slanina koju ponekad dobivamo. Koji put zaista uopće nije za jelo.

— Otkrit ćemo, gospođo Fortescue. Ne brinite. Bili biste iznenađeni kakve se sve stvari mogu dogoditi. Jednom smo imali slučaj trovanja digitalisom. Pokazalo se da je zabunom ubrano lišće biljke naprstak umjesto hrena.

— Mislite li da se tako nešto moglo dogoditi ovdje?

— Znat ćemo točnije nakon autopsije, gospodo Fortescue.

— Auto... oh, shvaćam. - Zadrhtala je.

— Oko kuće ima mnogo tisa, gospodo - nastavio je inspektor. - Vjerojatno je nemoguće da su se tisine bobice ili lišće pomiješali s nečim?

Pažljivo ju je promatrao. Ona je zurila u njega.

— Tisine bobice? Jesu li one otrovne?

Činilo se da je čuđenje malo previše naglašeno i nevino.

— Djeca ih znaju pojest! i posljedice mogu biti tragične.

Adele rukama obujmi glavu.

— Ne mogu više podnijeti razgovor o tome. Moram li? Želim otići i leći. Ne mogu više izdržati. Gospodin Percival Fortescue će sve urediti. Ja ne mogu - ne mogu - nije pošteno da me ispitužete.

— Povezat ćemo se s gospodinom Percivalom Fortescueom čim bude moguće. Na žalost, on je negdje na sjeveru.

— Da, zaboravila, sam.

Samo još jedna stvar, gospodo Fortescue. U džepu vašeg muža našli smo malo žita.

Možete li mi to objasniti?

Potresla je glavom. Doimala se potpuno zbunjenom.

— Bi li se netko ovdje mogao s tim našaliti? - Ne shvaćam kakva bi to bila šala?

To nije shvaćao ni inspektor Neele.

— Neću vas za sada više uznemiravati, gospođo Fortescue - reče on. - Da, vam pošaljem koju služavku? Ili gospođicu Dove? - što? - rekla je odsutno. Pitao se o čemu je razmišljala.

Čeprkala je nešto po torbici i izvukla maramicu. Glas joj je podrhtavao.

— To je tako strašno - nesigurno reče. Tek sad počinjem shvaćati. Bila sam zaista ošamućena. Jadni Rex. Jadni dragi Rex.

Jecala je gotovo uvjerljivo.

Inspektor Neele uljudno ju je promatrao nekoliko trenutaka.

— Bilo je to vrlo nenadano. Poslat ću vam nekoga.

Pošao je prema vratima, otvorio ih i izišao. Zastao je trenutak a zatim pogledao natrag u sobu.

Adele Fortescue još je držala maramicu na očima. Krajevi maramice nisu potpuno pokrivali njezina usta. Na njima je bio sasvim slabašan osmijeh.

8.

I

— Sakupio sam ono što sam mogao, gospodine - izvijestio je narednik Hay.

Marmelada., komadić šunke. Uzorci čaja, kave i šećera, ako to išta vrijedi. Talog onoga što je posluženo već je bačen, naravno, ali ima još jedna stvar. Ostalo je dosta skuhane kave koju je poslije popila posluga - to je važno, rekao bih.

— Da, to je važno. Ako je otrov bio u kavi, to znači da je morao biti ubačen samo u njegovu šalicu.

— I to je učinio netko od prisutnih. Točno. Oprezno sam se raspitao o toj tisovini - bobicama i lišću - ali ništa od toga nije viđeno u kući. Isto tako, čini se da nitko ništa ne zna o žitu u njegovu džepu... Misle da je to glupost. I meni se čini glupim.

Mislim da nije pripadao onim čudacima koji jedu sve na svijetu samo ako nije kuhano. Sestrin muž je takav. Sirova mrkva, sirov grašak, sirova repa. Ali čak ni on ne jede sirovo žito. Mislim da bi ono strašno nabubrilo u želucu.

Zazvonio je telefon i, na inspektorov znak, Hay otrči da se javi. Došavši za njim, Neele sazna da je na liniji policijska centrala. Uspostavljena je veza s gospodinom Percivalom Fortescueom i on se smjesta vraća u London.

Dok je inspektor spuštao slušalicu, pred kuću se doveze neki automobil. Crump pođe do vrata i otvori ih. Žena koja je pred njima stajala imala je pune ruke zamotaka.

Crump ih preuze.

— Hvala, Crump. Platite taksi, molim vas. Sad bih popila čaj. Jesu li gospoda Fortescue i gospođica Elaine kod kuće?

Batler je oklijevao, pogledavajući preko ramena.

— Imamo loše vijesti, gospodo - reče. - O gospodinu.

— O gospodinu Fortescueu?

Neele stupi naprijed. - Ovo je supruga gospodina Percivala, gospodine - reče Crump.

— Što je? što se dogodilo? Nesreća? Inspektor ju je proučavao odgovarajući na pitanje. Supruga gospodina Percivala bila je punašna žena s usnama koje su pokazivale nezadovoljstvo. Procijenio je da ima oko trideset godina. Pitanja je postavljala nekako nestrpljivo. Iznenada je pomislio da se ona veoma dosađuje.

— Žao mi je što vam moram reći da je gospodin Fortescue jutros odvezen u bolnicu St, Jude u teškom stanju i da je zatim umro.

— Umro? želite reći da je mrtav? - Vijest je očito bila još senzacionalnija nego što se ona nadala. - Bože, to je zaista iznenađenje. Moj muž je odsutan. Morat ćete ga pronaći. Negdje je na sjeveru. Rekla bih da znaju u uredu. Morat će se o svemu pobrinuti. Stvari se uvijek događaju u najnezgodnije vrijeme, zar ne?

Zastala je trenutak, razmatrajući situaciju.

— Pretpostavljam da sve ovisi - rekla je o tome gdje će biti sprovod. Ovdje, ili u Londonu?

— O tome će odlučiti porodica.

— Naravno. Samo sam se pitala. - Prvi put se izravno obratila čovjeku koji joj je govorio. - Jeste li vi iz ureda? - upita. - Vi niste doktor?

— Ja sam policijski službenik. Smrt gospodina Fortescuea bila je tako iznenađujuća i...

— Mislite li da je ubijen? - prekinu ga ona. To je bilo prvi put da je izgovorena ova riječ. Neele je pažljivo proučavao njezino radoznalo lice.

— Ali zašto tako mislite, gospodo?

— Ljude ponekad ubijaju. Rekli ste da je bilo iznenađujuće. A vi ste iz policije. Jeste li razgovarali s njom o tome? Što kaže?

— Nije mi jasno na koga mislite?

— Na Adelu, naravno. Uvijek sam govorila Valu da je njegov otac lud što se oženio toliko mladom ženom. Nema veće budale od stare budale. Bio je zaljubljen tom groznom kreaturom. I pogledajte što se sad dogodilo... Svi smo u gadnom sosu.

Slike u novinama i reporteri za vratom.

Zastala je, očito zamišljajući budućnost kao niz grubih, jarko obojenih slika. Učini mu se da joj se budućnost ipak ne čini tako neugodnom. Ona se ponovo okrenu prema njemu.

— Što je to bilo? Arsen?

Inspektor Neele reče obuzdavajućim tonom: - Uzroke smrti valja tek ustanoviti.

Obavit će se autopsija i provesti istraga.

— Ali vi već znate, zar ne? Inače ne biste došli ovamo.

Na njezinu debelu, pomalo tupavu licu pojavi se iznenada prepreden izraz.

— Pretpostavljam da ste se raspitali o tome što je jeo i pio? Jučer za večeru. Danas za doručak. I o svim pićima, naravno.

Zamišljao je kako u sebi žudno ispituje sve mogućnosti.

— Čini se da je bolest gospodina Fortescuea bila rezultat nečega što je pojeo za doručak reče oprezno.

— Za doručak? - kao da je bila iznenađena. - To je prilično teško. Ne znam kako...

Zastala je i potresla glavom.

— Ne vidim kako je to onda mogla učiniti... Osim ako mu nije nešto usula u kavu - kad Elaine i ja nismo gledale...

— Vaš čaj je spreman u biblioteci, gospodo - tiho progovori kraj nje miran glas.

— Oh, hvala vam, gospođice Dove - skoči Valova supruga. - Dobro će mi doći šalica čaja. Zaista, osjećam se prilično izvan sebe. A vi, gospodine - inspektore?

— Hvala vam, ne bih još sada.

Punašna prilika je malo oklijevala i zatim polako otišla.

— Mislim da nikada nije čula za riječ kleveta - tiho promrmlja Mary Dove kad je žena nestala kroz vrata.

Inspektor Neele nije odgovorio.

— Mogu li nešto učiniti za vas? - obrati mu se Mary Dove.

— Gdje bih mogao naći sobaricu Ellen?

— Odvest ću vas do nje. Upravo je otišla na kat.

II

Pokazalo se da je Ellen bila mrgodna, ali ne i prestrašena. Njezino oporo staro lice gledalo je slavodobitno u inspektora.

— To je strašna rabata, inspektore. Nikad nisam mislila da ću doživjeti da se nađem u kudi u kojoj se događaju takve stvari. Ali nekako ne mogu reći da sam iznenađena.

Već sam odavno morala prijaviti svoja zapažanja, to je činjenica. Ne sviđa mi se jezik koji se upotrebljava u ovoj kući, ne sviđa mi se koliko se pića ovdje pije i ne odobravam postupke ovih ljudi. Nemam ništa protiv gospođe Crump, ali Crump i ona djevojka Gladys jednostavno ne znaju što je to prava služba. Ali najviše me smetaju postupci.

— Na kakve to postupke mislite?

— Ubrzo ćete čuti o njima, ako to već ne znate. O tome se govori u cijelom mjestu.

Posvuda ih viđaju. Sve to pretvaranje da igra goli ili tenis. A ja sam vidjela neke stvari - vlastitim očima - u ovoj kući. Vrata biblioteke bila su otvorena i oni su se tamo ljubili i milovali.

Zloba usidjelice bila je otrovna. Neele je osjetio gotovo suvišnim da upita, O kome to govorite? ali ipak zapita.

— O kome bih govorila? O gospodarici - i onom čovjeku. Nemaju nikakva srama. Ali ako mene pitate, gospodar je za to saznao. :Našao je nekoga da ih prati. To bi bilo dovelo do rastave. Umjesto toga, dovelo je do ovoga.

— Kad ste to rekli, mislili ste...

— Postavljali ste pitanja, gospodine, o tome što je gospodar jeo i pio i tko mu je to dao. Oni su zajedno u to umiješani, kažem vam. On je negdje nabavio tu stvar a ona ju je dala gospodaru, tako se to zbililo, uopće ne sumnjam.

— Jeste li ikad vidjeli tisine bobice u kući ili negdje bačene?

Male oči znatiželjno su zasvjetlucale.

— Tisa? Strašno otrovna stvar. Nikad ne diraj te bobice, govorila mi je majka kad sam bila dijete. Je li to upotrebljeno, gospodine?

— Još ne znamo što je upotrebljeno.

Nikad je nisam vidjela da petlja nešto s tisom - rekla je Ellen razočaranim glasom.

Ne, ne mogu reći da sam vidjela nešto takvo.

Neele je upita o žitu nađenu u Fortescueovu džepu, ali ni tu nije imao uspjeha.

— Ne, gospodine, ne znam ništa o tome. Nastavio je s ispitivanjem, ali bez rezultata.

Napokon zapita bi li mogao vidjeti gospođicu Ramsbottom.

Ellen je bila sumnjičava.

— Mogu je pitati, ali ona ne prima svakoga. Vrlo je stara, znate, i pomalo čudna.

Inspektor je ustrajao u zahtjevu i Ellen ga gotovo preko volje povede kroz hodnik i uz nekoliko stuba do prostorija za koje je pretpostavljao da su vjerojatno bile predviđene za djecu.

Idući za njom, inspektor baci pogled kroz prozor na hodniku i ugleda narednika Haya kako stoji kraj tise i razgovara s čovjekom koji je očito bio vrtlar.

Ellen pokuca i, dobivši odgovor, otvori vrata i kaza: — Ovdje je jedan gospodin iz policije koji bi želio razgovarati s vama, gospođice.

Odgovor je očito bio pozitivan, jer se ona odmaknu i pokaza Neeleu da uđe.

Soba u koju je ušao bila je pretrpana namještajem. Inspektor se osjećao kao da je zakoračio unatrag ne samo u edvardijansko nego čak u viktorijansko doba. Za stolom kraj plinske peći sjedila je neka stara dama i slagala pasijans. Imala je na sebi kestenjastu odjeću, a rijetka sijeda kosa spuštala joj se niz lice.

Ne dižući pogled i ne prekidajući igru, ona nestrpljivo reče: — Dobro, uđite, uđite. Sjednite ako hoćete. Poziv nije bilo lako prihvatiti jer se pokazalo da su sve stolice bile pretrpane knjigama i publikacijama religijskog karaktera.

Dok ih je pomicao malo ustranu na sofi, gospođica Ramsbottom oštro zapita: — Zanima vas misionarski posao?

— Pa, ne bih baš mogao reći, gospođo.

— Griješite. Trebao bi vas zanimati. Tamo se danas nalazi kršćanski duh. Crna Afrika.

Prošli tjedan bio je kod mene jedan mladi svećenik. Crn kao vaš šešir. Ali pravi kršćanin.

Inspektor Neele otkri da je prilično teško odlučiti što bi trebalo reći. Stara dama još ga je više zbunila zajedljivo prasnuvši: — Nemam radio.

— Molim?

— Mislila sam da ste možda došli zbog prijave radija. Ili zbog kojeg drugog glupog formulara. Dobro, čovječe, o čemu je riječ?

— Žao mi je što vam moram reći, gospođice Ramsbottom, da se vaš šurjak, gospodin Fortescue, iznenada razbolio i da je jutros umro.

Gospođica Ramsbottom nastavila je sa svojim pasijansom bez ikakva znaka uzbuđenja.

— Konačno je skršena njegova arogancija i griješni ponos. To se moralo dogoditi - rekla je običnim glasom.

— Nadam se da vas to nije teško pogodilo. Očito nije, ali inspektor je htio čuti što će ona reći.

Gospođica Ramsbottom oštro ga pogleda preko ruba svojih naočala i reče: — Ako ste mislili da me nije potreslo, u pravu ste. Rex Fortescue uvijek je bio griješan čovjek i nikad ga nisam voljela.

— Njegova je smrt bila vrlo nenadana...

— Kao što i dolikuje bezbožnicima - reče zadovoljno stara dama.

— Čini se mogućim da je bio otrovan... Inspektor je zastao da bi proučio učinak svoje izjave.

No činilo se da nije bilo nikakva učinka. Gospođica Ramsbottom samo je promrmljala: Crvena sedmica na crnu osmicu. Sad mogu premjestiti kralja.

Primijetivši inspektorovu šutnju, ona zastade s kartom u ruci i reče oštro: — Što očekujete da kažem? Ja ga nisam otrovala, ako je to ono što želite znati.

— Što mislite tko je to mogao učiniti?

— To je vrlo netaktično pitanje - reče oštro stara dama. - U ovoj kući živi dvoje djece moje pokojne sestre. Ne želim vjerovati da bi itko tko u sebi ima krvi Raxnsbottonovih mogao biti kriv za ubojstvo. Jer vi govorite o ubojstvu, zar ne?

— Nisam to rekao, gospodo.

— Naravno da je to ubojstvo. Mnogo je ljudi u svoje vrijeme željelo ubiti Rexa. Vrlo beskrupulozan čovjek. ~Stari grijesi dugo traju, kao što kaže poslovica.

— Mislite li konkretno na nekoga?

Gospođica Ramsbottom pokupi karte i ustade. Bila je visoka žena.

— Bolje je da sada odete - reče.

Govorila je bez ljutnje, ali s nekom vrstom hladne odlučnosti.

— Ako želite moje mišljenje - nastavila je to je vjerojatno netko od posluge. Batler mi pomalo nalikuje na hulju, a ona sobarica je nesumnjivo nenormalna. Do viđenja.

Inspektor Neele je poslušno izašao. Nesumnjivo značajna stara dama. Iz nje se ne može izvući ništa.

Sišao je niz stepenice u četvrtasto predvorje i našao se licem u lice s visokom tamnoputom djevojkom. Nosila je vlažan kišni ogrtač i zurila u njegovo lice s izrazom radoznalosti i zbunjenosti.

— Upravo sam se vratila - rekla je. - Kazali su mi o ocu - da je mrtav.

— Žao mi je, to je istina.

Ispružila je ruku iza sebe kao da slijepo traži podršku. Dodirnula je hrastovu škrinju i polako i ukočeno sjela na nju.

— Oh, ne - reče. - Ne...

Dvije suze polako joj potekoše niz obraze.

— To je strašno - rekla je. - Mislila sam da ga uopće nisam voljela... Mislila sam da sam ga mrzila... Ali ne može biti tako, jer bi mi onda bilo svejedno. A nije mi svejedno.

Sjedila je zureći ispred sebe a suze su joj opet navrle iz očiju i tekle niz lice.

Odjednom je ponovo progovorila, gotovo bez daha.

— Strašno je pri tome da će sada sve biti u redu. Mislim, Gerald i ja sad se možemo vjenčati. Mogu učiniti sve što želim. Ali žao mi je što se to dogodilo na ovakav način.

Nisam željela da otac umre... Zaista nisam. Oh tata tata...

Prvi put otkako je došao u Tisovo stablo inspektora je dirnulo nešto što ga se dojmilo kao istinska bol za mrtvim čovjekom.

9.

— Čini mi se da je to učinila supruga - reče pomoćnik komesara. Pažljivo je saslušao izvještaj inspektora Neelea.

Izvanredno je prikazao slučaj. Kratko, ali nije ispustio ni jedan značajan detalj.

— Da, - reče pomoćnik komesara. - Izgleda da je to bila ona. što vi mislite, Neele?

Inspektor Neele reče kako se i njemu čini da je to uradila supruga. Cinično je primijetio da se obično u takvim slučajevima radi o ženi - ili o mužu, već prema tome.

— Imala je krasnu priliku. A motiv? - Pomoćnik komesara je zastao. - Postoji li motiv?

— Mislim da postoji, gospodine. Onaj gospodin Dubois, znate.

— Mislite da je i on umiješan?

— Ne, ne bih to rekao, gospodine. - Inspektor Neele je procjenjivao ovu ideju. - Malo se previše boji za vlastitu kožu. Mogao je naslućivati što joj se mota po glavi, ali ne vjerujem da ju je on nagovorio.

— Dakle, oprezan je. - I suviše oprezan.

— Ne smijemo donositi prenaprežene zaključke, ali čini se da je ovo dobra pretpostavka.

Što je s ostale dvije osobe koje su također imale priliku?

— To su kći i snaha. Kći se spetljala s nekim mlađim, a otac nije želio da se ona uda za nj. A njemu nije bilo ni na kraj pameti da je oženi ako nema novca. To b bio njezin motiv. što se tiče snahe, ne bih htio ništa reći. Ne znam još dovoljno o njoj. Ali svaka od njih tri mogla ga je otrovati, a ne vidim kako je to mogao učiniti netko drugi. Sobarica, batler, kuharica, svi su oni pripremali doručak ili ga nosili, ali ne vidim kako bi bilo tko od njih mogao biti siguran da će baš Fortescue dobiti taksin i nitko drugi. Mislim, ako je to bio taksin.

— Jest, bio je taksin - reče pomoćnik komesara. - Upravo sam dobio prvi izvještaj.

— To je, znači, u redu - reče inspektor Neele. - Možemo ići dalje.

— Posluga je čista?

— I batler i sobarica pomalo su nervozni. Ali u tome nema ničega neobičnog. često je tako. Kuharica je bila ljuta, a drugoj djevojci kao da je bilo drago. Sve u svemu, sve je sasvim prirodno.

— Postoji li još netko koga na neki način smatrate sumnjivim?

— Mislim da ne postoji, gospodine. - Nehotice se misli inspektora Neelea vratiše Mary Dove i njezinu zagonetnu smješku. Zsigurno je posrijedi neki skriveni ali nesumnjivi antagonizam. Naglas reče: - Sad kad znamo da je riječ o taksinu, morali bismo pronaći neki dokaz o tome kako je pribavljen i pripremljen.

— Upravo tako. Dakle, naprijed, Neele. Uzgred, ovdje je gospodin Percival Fortescue. Progovorio sam s njim riječ-dvije i sad čeka vas. Pronašli smo i drugog sina. Nalazi se u hotelu »Bristol« u Parizu i danas dolazi. Pretpostavljam da ćete poslati nekoga da ga dočeka na aerodromu?

— Da, gospodine. Tako sam mislio...

— Dobro, najbolje da sad razgovarate s Percivalom Fortescueom. Kicoš Percy, baš je takav zahihotao je pomoćnik komesara.

Gospodin Percival Fortescue bio je uredan zgodan čovjek tridesetih godina, svijetle kose i trepavica i ponešto ishitrena načina govora.

— To je za mene bio strašan šok, inspektore Neele, možete zamisliti.

— Morao je biti, znam, gospodine Fortescue - reče inspektor Neele.

— Jedino mogu reći da je moj otac bio savršeno zdrav kad sam prekjucher odlazio od kuće. To trovanje hranom, ili što je već bilo, sigurno je došlo vrlo naglo?

— Bilo je vrlo naglo. Ali to nije bilo trovanje hranom, gospodine.

Percival je zurio u nj i namrštio se. - Ne? Znači zato... - prekinu se.

— Vaš je otac - reče inspektor Neele - otrovan taksinom.

— Taksinom? Nikad nisam čuo za to.

— Malo je ljudi čulo, rekao bih. To je otrov koji djeluje vrlo naglo i drastično.

Mrštenje se pojačalo.

~- Zar vi to meni govorite, inspektore, da je netko namjerno otrovao mojeg oca?

— Tako se čini, gospodine. - To je užasno!

— Zaista jest, gospodine Fortescue.

Percival je mrmljao: - Sad mi je jasno njihovo ponašanje u bolnici - to što su me uputili ovamo. - Prekinuo se. Nakon pauze nastavi: A sprovod?

— Rasprava je zakazana za sutra poslije autopsije. Procedura će bita sasvim formalna i rasprava će se odgoditi.

— Shvaćam. Tako se obično radi?

— Da, gospodine. U današnje vrijeme.

— Mogu li vas zapitati jeste li došli do kakvih zaključaka, sumnjate li na nekoga - ja, zaista Opet se prekinuo.

— Još je zaista prerano za to, gospodine Fortescue - promrmlja Neele.

— Mislim da jest.

— Ipak, pomogli biste nam, gospodine Fortescue, ako biste nam mogli nešto reći o odredbama oporuke vašeg oca. Ili biste me možda mogli povezati s njegovim odvjetnikom.

— Njegovi odvjetnici su Billingsby, Horsethorpe & Walters iz Bedford Stuaarea. što se tiče oporuke, mislim da vam mogu reći kako glase glavne odredbe.

— Budite tako dobri, gospodine Fortescue. To je rutinska stvar koju moramo obaviti, bojim se.

— Otac je napravio novu oporuku prilikom svojeg vjenčanja prije dvije godine - precizno izvijesti Percival. - Ostavio je 100.000 funti svojoj ženi i 50.000 funti mojoj sestri Elainei. Ja sam njegov glavni univerzalni baštinik. Već sam, naravno, i ortak u tvrtki.

— Nije ništa ostavio vašem bratu Lancelotu Fortescueu?

— Nije, otac a brat već dugo nisu bili u dobrim odnosima.

Neele mu je dobacio oštar pogled - ali činilo se da je Percival potpuno siguran u svoju izjavu.

— Znači prema oporuci - reče inspektor Neele - tri osobe koje dobivaju su gospođa Fortescue, gospođica Elaine Fortescue i vi?

— Ne vjerujem da ću biti baš veliki nasljednik - uzdahnu Percival. - Znate, inspektore, tu je i porez na, nasljedstvo. A u posljednje je vrijeme otac bio - pa, mogao bih reći, vrlo nerazborit u nekim svojim financijskim potezima.

— Vi i otac niste u posljednje vrijeme razgovarali o vođenju poslova? - Inspektor Neele je upravo genijalno izbacio pitanje.

— Ja sam mu iznio svoje gledište, ali na žalost - Percival slegnu ramenima.

— I učinili ste to prilično silovito? - upita Neele. - Zapravo, otvoreno govoreći, bila je to prava svađa?

— Teško da bih to tako nazvao, inspektore. Percivalu je bilo neugodno. Lice mu obli rumenilo.

— Možda se onda vaša prepirka odnosila na neku drugu stvar, gospodine Fortescue?

— Nije bilo prepirke, inspektore.

— Sasvim ste sigurni u to, gospodine Fortescue? Dobro, nije važno. Ako sam dobro razumio, vaš otac i brat još su u lošim odnosima? - Tako je.

— Tada mi možda možete reći što znači ovo? Neele mu pruži telefonsku poruku koju je pribilježila Mary Dove.

Percival je pročitao i protisnu uzvik iznenađenja i negodovanja. Bio je iznenađen i ljutit.

— To ne mogu razumjeti, zaista ne mogu. Jedva mogu povjerovati u to.

— Čini se da je to ipak istina, gospodine Fortescue. Vaš brat dolazi danas iz Pariza.

— Ali to je čudno, tako čudno. Ne, zaista ne _ mogu razumjeti.

— Otac vam ništa nije rekao o tome?

— Sigurno nije. Nečuveno! Raditi mi iza leđa i pozvati Lancea.

— Pretpostavljam da vi ne znate zašto je to učinio?

— Naravno da ne znam. To je potpuno u skladu s njegovim ponašanjem u posljednje vrijeme - ludo! Neuračunljivo. To treba prekinuti ja Percival se naglo prekinu. Boja opet nestade s njegovih blijedih obraza.

— Zaboravio sam - reče. - Na trenutak sam zaboravio da je moj otac mrtav Inspektor Neele suosjećajno kimnu glavom. Percival Fortescue se spremao da ode.

Uzimajući šešir, reče:

— Pozovite me ako išta mogu učiniti. Ali pretpostavljam - zastade - vi ćete dolaziti k nama u Tisovo stablo?

— Hoću, gospodine Fortescue - jedan moj čovjek sad je tamo.

Percival se strese.

— Bit će to vrlo neugodno. Tko bi pomislio da će se takva stvar nama dogoditi Uzdahnu i krenu prema vratima.

— Bit ću u uredu gotovo cijeli dan. Toliko toga treba srediti. Ali navečer ću biti u Tisovu stablu.

— U redu, gospodine. Percival Fortescue iziđe.

— Kicoš Percy - promrmlja Neele.

Narednik Hay, koji je nenametljivo sjedio kraj zida, podiže glavu i upita: Gospodine?

Kako Neele nije odgovorio, on upita: - Kako vam se sve to čini, gospodine?

— Ne znam - reče Neele. - Svi su oni tako neugodni ljudi - dodao je tiho.

Narednik hay se doimao nekako zbunjenim. - Alice u zemlji čudesa - reče Neele.

Ne znate za Aliceu, Hay?

— To je neka klasična stvar, zar ne, gospodine? Stvari s trećeg programa. Ne slušam treći program.

10.

I

Otprilike pet minuta pošto su napustili aerodrom Le Bourget, Lancelot Fortescue otvori kontinentalno izdanje Daily Maila. Minutu-dvije kasnije zaprepašteno uzviknu.

Pat, na sjedalu pokraj njega, upitno okrenu glavu.

— Riječ je o starom - reče Lance. - Mrtav je. - Mrtav! Tvoj otac?

— Da, čini se da mu je naglo pozlilo u uredu, odvezen je u bolnicu St. Jude i tamo je umro odmah nakon dolaska.

— Dragi, tako mi je žao. što je to bilo, kap? - Pretpostavljam. čini se da jest.

— Je li ga ikad ranije udarila kap?

— Nije. Barem koliko ja znam.

— Mislila sam da ljudi nikad ne umiru od prvog napada.

— Jadni stari - reče Lance. - Nikad nisam mislio da ga baš volim, ali nekako, sad kad je mrtav...

— Jasno da si ga volio.

— Nemamo svi tako dobru narav kao ti, Pat. čini se da sam opet loše sreće, zar ne?

— Da. čudno je da se to baš sada dogodilo. Upravo kad si se vraćao kući.

On naglo okrenu glavu prema njoj.

— Čudno? što time misliš, Pat? Gledala ga je malo iznenađeno. - Pa, neka vrst koincidencije.

— Misliš, sve čega se prihvatim krene loše?

— Ne, dragi, nisam to mislila. Ali ima ljudi koje prati loša sreća.

— Da, mislim da je tako.

— Tako mi je žao - reče ponovo Pat.

Kad su stigli na aerodrom Heathrow i čekali na izlazak iz aviona, jedan službenik avionske kompanije pozove jasnim glasom: — Je li ovdje gospodin Lancelot Fortescue? - Ovdje sam.

— Hoćete li poći za mnom, gospodine Fortescue.

Lance i Pat pođoše za njim iz aviona ispred ostalih putnika. Prolazeći pokraj para na zadnjem sjedištu, začuše kako muž šapuće ženi: — Poznati krijumčari, rekao bih. Uhvaćeni na djelu.

II

— To je fantastično - reče Lance. - Zaista fantastično. - Zurio je preko stola u inspektora Neelea. Inspektor Neele suosjećajno je kimao glavom.

— Taksin - tisine bobice - sve skupa izgleda r kao kakva melodrama. Rekao bih da su takve stvari za vas sasvim obične, inspektore. Svakodnevni posao. Ali trovanje, u našoj porodici, to je zaista previše.

— Znači da uopće nemate pojma - upita inspektor Neele - tko je mogao otrovati vašeg oca?

— Dobri bože, ne. Mislim da je otac imao mnogo neprijatelja u poslu, mnogo ga je ljudi željelo živa oderati, financijski uništiti. Ali otrovati? U svakom slučaju, ja to ne mogu znati.

Bio sam u inozemstvu dobar broj godina i vrlo malo sam znao o tome što se događa kod kuće.

— To sam vas zapravo i htio pitati, gospodine Fortescue. Saznao sam od vašeg brata da ste vi i otac godinama bili u lošim odnosima. Hoćete li mi reći što vas je potaklo da se upravo sada vratite kući?

— Naravno, inspektore. Otac mi se javio, da vidimo, to je moralo biti prije - da, oko šest mjeseci. Nekako poslije mojeg vjenčanja. Otac mi je pisao i nagovijestio kako želi da zaboravimo prošlost. Predložio je da se vratim kući i uđem u tvrtku. Bio je prilično neodređen što se tiče uvjeta, pa nisam zapravo bio siguran želim li učiniti ono što traži od mene. Bilo kako bilo, došao sam u Englesku prošlog - da, prošlog kolovoza, prije otprilike tri mjeseca. Otišao sam ga posjetiti u Tisovo stablo i on mi je ponudio, moram reći, vrlo povoljne uvjete. Rekao sam mu da moram o tome razmisliti i posavjetovati se sa ženom. On je to potpuno razumio. Odletio sam natrag u istočnu Afriku i porazgovarao s Pat. Rezultat je bio da sam prihvatio ponudu staroga. Trebao sam još sredati svoje poslove ondje i pristao sam da to završim do kraja prošlog mjeseca. Rekao sam mu da ću mu brzojavom javiti točan datum dolaska u Englesku.

Inspektor Neele se nakašlje.

— Čini se da je vaš povratak iznenadio vašeg brata.

lanoe se namršti. Njegovo privlačno lice ozari izraz čistog nestašluka.

— Nemojte pomisliti da je stari Percy išta znao o tome - reče. - U ono je vrijeme bio na odmoru u Norveškoj. Ako mene pitate, starac je odabrao baš to vrijeme. Radio je Percyju iza leđa. Zapravo, vrlo određeno sumnjam da je očevu ponudu izazvala činjenica što se on oštro posvadio s jadnim starim Percyjem - ili Valom, kako više voli da ga nazivaju. Val je, mislim, manje-više pokušavao izigrati starog čovjeka. Ali, stari tako nešto nikad ne bi dopustio. Ne znam što je točno bilo povod svađi, ali bio je bijesan. Vjerujem da je mislio kako je to prokleta dobra ideja dovesti me kući i tako osujetiti planove jadnog starog Vala. Uostalom, nikad nije volio Percyjevu ženu i bio je prilično zadovoljan, na jedan snobovski način, mojim brakom. Takav je bio njegov smisao za humor, smatrao je dobrom šalom dovesti me kući i iznenada suočiti Percyja s gotovom činjenicom.

— Kako dugo ste onom prilikom bili u Tisovu stablu?

— Ne više od sat ili dva. Nije me pozvao da prenoćim. Sve je to, siguran sam, trebao biti tajni plan Percyju iza leđa. Mislim čak da nije želio ni da posluga o tome govori.

Kao što rekoh, ostalo je na tome da razmislim, razgovaram s Pat i napišem mu što sam odlučio, a tako sam i učinio. Javio sam mu približan datum dolaska, i napokon sam jučer iz Pariza poslao brzojav.

Inspektor Neele kimnu.

— Brzojav koji je vrlo iznenadio vašeg brata. - Kladam se da jest. Ipak, kao i obično, Percy pobjeđuje. Stigao sam prekasno.

— Jeste, - reče inspektor Neele zamišljeno stigli ste prekasno. - Prilikom vašeg posjeta prošlog kolovoza, jeste li se sreli s još nekim članom porodice? - dodao je žustro.

— Moja je maćeha bila na čaju. - Niste je prije vidjeli?

— Nisam. Stari momak je očito znao izabrati. Mora da je najmanje trideset godina mlađa od njega.

— Oprostite mi što pitam, ali jeste li zamjerali ocu zbog ovoga braka, ili možda brat?

Lance je izgledao iznenađen.

— Ja sigurno nisam, a mislim da nije ni Percy. Uostalom, naša je majka umrla kad nam je bilo - deset, dvanaest godina. Zapravo me

iznenađuje što se stari momak nije oženio prije.

Inspektor Neele promrmlja: — Moglo bi se smatrati rizikom oženiti toliko mlađu ženu.

— Je li vam to rekao moj dragi brat? To bi bilo nalik na nj. Percy je velik majstor za insinuiranje. Tako stoje stvari? Je li moja maćeha osumnjčena da je otrovala mojeg oca?

Lice inspektora Neelea postalo je bezizražajno. - Još je prerano da se stvore bilo kakvi zaključci, gospodine Fortescue - mirno reče.

A sad, mogu li vas zapitati kakvi su vaši planovi? - Planovi? - Lance je razmišljao.

Pretpostavljam da ću morati stvoriti nove planove. Gdje je porodica? Svi su dolje u Tisovu stablu?

— Jesu.

— Najbolje da odmah odem tamo. - Okrenuo se ženi. - Bolje da odeš u neki hotel, Pat.

— Neću, Lance. Idem s tobom - brzo je prosvjedovala.

— Nemoj, draga.

— Ali. želim ići.

— Bilo bi mi draže da ne ideš. Idi i smjesti se u - već je prošlo toliko vremena otkako nisam bio u Londonu - u hotel Barnes. Nekad je bio ugodno, pristojno mjesto.

Vjerujem da je još uvijek takav?

— Jest, gospodine Fortescue.

— Dobro, Pat, smjestit ću te tamo ako imaju sobu i tada ću otići u Tisovo stablo.

— Ali zašto ne mogu ići s tobom, Lance? Lanceovo lice se iznenada se namršti.

— Iskreno, Pat, nisam siguran da ću biti dobrodošao. Otac me je pozvao, ali otac je mrtav. Ne znam kome sada pripada kuća. Percyju, ili možda Adeli. U svakom slučaju, želim vidjeti kako će me primiti prije nego što te odvedem onamo. Osim toga...

— Osim toga?

— Ne želim te odvesti u kuću u kojoj se nalazi trovač na slobodi.

— Kakva glupost.

— Kad si ti u pitanju, Pat, ne ulazim ni u kakav rizik - reče Lance odlučno.

11.

I

Gospodin Dubois je bio ljut. Poderao je pismo Adele Fortescue i bacio ga u koš.

Tada, s iznenadnim oprezom, izvuče komadiće papira, potpali ih šibicom i promartraše dok se nisu pretvorili u pepeo. Poluglasno je mrmljao: — Zašto žene moraju biti takve proklete budale? Svakako bi najobičnija razboritost... Ali, zlovoljno je razmišljao gospodin Dubois, žene nikad nisu bile razborite.

Premda je od toga mnogo puta imao koristi, sad ga je to ozlovoljilo. On sam poduzeo je sve mjere opreza. Ako nazove gospođa Fortescue, posluga je dobila upute da kaže kako je izišao. Adele Fortescue već ga je zvala tri puta, a sad je pisala. Sve u svemu, pisanje je bilo mnogo gore. Razmišljao je trenutak-dva, a tada pođe do telefona.

— Mogu li razgovarati s gospođom Fortescue, molim vas? Da, gospodin Dubois.

Minutu ili dvije kasnije začuje njezin glas.

— Vivian, napokon!

— Da, ja sam, Adele, ali budi oprezna. Odakle govoriš?

— Iz biblioteke.

— Sigurna si da nitko ne prisluškuje, iz predsoblja?

— Zašto bi?

— Pa, nikad se ne zna. Je li policija još u kući? - Nije, otišli su, barem za sada. Oh, Vivian, dragi, bilo je grozno.

— Da, da, moralo je biti, siguran sam. Ali slušaj, Adele, moramo biti oprezni.

— Oh, naravno, dragi.

— Nemoj mi govoriti „dragi“ preko telefona. Nije sigurno.

— Nije li te malo uhvatila panika, Vivian? Uostalom, danas svi jedan drugome govore dragi. - Da, da, to je istina. Ali slušaj. Nemoj mi telefonirati i nemoj pisati.

— Ali Vivian...

— To je samo za sada, razumiješ. Moramo biti oprezni.

— U redu. - Glas joj je zvučao uvrijeđeno.

— Adele, slušaj me. Ti si spalila pisma koja sam ti pisao, zar ne?

Nakon trenutka oklijevanja, Adele Fortescue reče: — Naravno. Rekla sam ti da ću to učiniti.

— To je onda u redu. Sad ćemo prekinuti. Ne telefoniraj i ne piši mi. Javit ću ti se na vrijeme.

Spustio je slušalicu. Zamišljeno je trljao lice. Nije mu se svidao onaj trenutak oklijevanja. Je li Adele spalila njegova pisma? ~ene su uvijek iste. Obećaju da će spaliti stvari i onda to ne učine.

Pisma, mislio je u sebi gospodin Dubois. žene uvijek traže da im pišete pisma. On sam nastojao je biti oprezan, ali ponekad čovjeku nešto promakne. što je točno pisalo u onih nekoliko pisama koja je napisao Adeli Fortescue? Bile su to uobičajene budalaštine, razmišljao je mračno. Ali je li bilo nekih posebnih riječi - posebnih izraza koje bi policija mogla izvući kako bi ih prisilila da kažu ono što želi da im kažu? Sjećao se slučaja Edith Thompson. Njegova su pisma bila dovoljno nevina, mislio je, ali ipak ne može biti siguran. Njegov je nemir rastao. Čak ako Adele još nije spalila njegova pisma, hoće li imati dovoljno razuma da ih sada spali? Ili ih se policija već dočepala? Pitao se gdje ih je držala. Vjerojatno u svojoj dnevnoj sobi na katu. Imitacija stila Louisa XIV. Jedanput mu je nešto rekla o tome kako postoji neka tajna ladica. Tajna ladica! To će policija odmah otkriti. Ali sada u kući nema policije. Rekla je da su otišli.

Do sada, su vjerojatno bili zaposleni traženjem mogućih izvora otrova u hrani.

Nadao se da još nisu počeli pretraživati sve sobe u kući, jednu za drugom.

Vjerojatno će im za to trebati dozvola ili nalog za pretres. Ako sada stupi u akciju, možda će...

Pred očima je jasno vidio kuću. Uskoro će pasti sumrak. Donijet će čaj u biblioteku, ili u salon. Svi će se okupiti u prizemlju, a poslugi će piti čaj u svojoj sobi za dnevni boravak. Na prvom katu neće biti nikoga. Bit će lako proći kroz vrt uz tisovu živicu koja pruža tako pogodan zaklon. Zatim kroz mala sporedna vrata na terasi. Nisu ih

nikad zaključavali sve do odlaska na spavanje. Čovjek može klisnuti kroz njih i, u pogodnom trenutku, šmugnuti uz stepenice.

Viviant Dubois je pažljivo promislio o onome što mu sada valja uraditi. Ako se Fortescueova smrt pripíše kapi ili infarktu, kao što bi se i morala pripisati, položaj će biti sasvim drugačiji. No ipak, mrmljao je Dubois u pola glasa, oprez je majka mudrosti.

II

Mary Dove polako je silazila niz veliko stubište. Trenutak je zastala kraj prozora na odmorištu, s kojeg je jučer vidjela kako dolazi inspektor Neele. Pogledala je kroz prozor. U svjetlosti koja je polako nestajala ugleda lik nekog muškarca kako zamiče za tisovu živicu. Pitala se nije li to Lancelot Fortescue, razmetni sin. Vjerojatno je ostavio automobil pred ulazom i sad luta vrtom i prisjeća se starih vremena, prije no što se suoči s možda neprijateljski raspoloženom porodicom. Mary Dove osjeti simpatiju za Lancea. Nastavi se spuštati niz stepenice s blijedim osmijehom na usnama. U predvorju naleti na Gladys koja nervozno skoči pred nju.

— Jesam li to maloprije čula telefon? upita Mary. - Tko je to bio?

— Oh, krivi broj. Mislili su da smo praonica rublja. - Gladys je bila bez daha i kao da joj se žurilo.

— A prije toga je zvao gospodin Dubois. želio je razgovarati s gospođom.

— Ah, tako.

Mary se uputi preko predvorja. - Mislim da je vrijeme za čaj. Još ga nisi unijela? - reče okrenuvši glavu.

— Maslim da još nije četiri i trideset, ili jest, gospođice?

— Za dvadeset minuta će pet. Oduzi ga sad, hoćeš li?

Mary Dove pade u biblioteku, gdje je Adele Fortescue sjedila na, sofi i zurila u vatru, gužvajući prstima malu čipkastu maramicu.

— Gdje je čaj? - upita zlovoljno.

— Upravo stiže - kaza Mary Dove.

Jedna cjepanica ispade iz kamina i Mary Dove kleknu pokraj rešetke i podiže je mašicama, dodavši na vatru još drva i ugljena.

Gladys je pošla u kuhinju. Gospođa Crump podiže crveno i ljutito lice od stola za kojim je mijesila tijesto u velikoj zdjeli.

— Zvono u biblioteci zvoni i zvoni. Trebala si odnijeti čaj, djevojko.

— U redu, gospođo Crump.

— Reći ću to Crumpu večeras - gundala je gospoda Crump. - Reći ću mu.

Gladys pođe u ostavu. Nije pripremila sendviče. Baš ih neće pripremiti. Imaju dovoljno jela i bez toga, zar nemaju? Dvije vrste

kolača, kekse, ječmene hljepčice i med, svježi seoski maslac s crne burze. Zašto da se ona gnjavi pripremanjem sendviča s rajčicom i gušćjom paštetom. Ima ona drugih briga. Gospoda Crump je bila loše volje, sve zbog toga što je gospodin Crump popodne izašao. Bio je njegov slobodni dan, zar ne? Imao je sasvim pravo, mislila je Gladys. Gospođa Crump pozva iz kuhinje: — Kotlić vri punom parom. Hoćeš li već jednom pripremiti taj čaj?

— Dolazim.

Usula je nešto čaja, ne mjereći ga, u veliki srebrni čajnik, odnijela ga u kuhinju i nalila vrele vode. čajnik i kotlić stavila je na veliki srebrni poslužavnik i sve to odnijela u biblioteku i postavila na stolić pokraj sofe. Žurno se vratila po drugi poslužavnik s hranom. Stigla je upravo do predvorja, kad je štropot velikog starinskog sata koji se pripremao za otkucavanje natjera da skoči.

U biblioteci, Adele Fortescue mrzovoljno reče Mary Dove: — Kamo su svi nestali danas?

— Doista ne znam, gospodo Fortescue. Gospođica Fortescue je došla malo prije.

Mislim da. supruga gospodina Percivala piše pisma u svojoj sobi.

Adele zlovoljno reče: - Piše pisma, piše pisma. Ta žena nikad ne prestaje s pisanjem pisama. Ista je kao i svi iz njezine klase. Smrt i nesreća prava su joj zadovoljstva.

Zloduh, tako ja to zovem. Pravi zloduh.

— Reći ću joj da je čaj poslužen - promrmlja Mary taktično.

Idući prema vratima, skloni se malo u stranu da bi propustila Elaineu Fortescue.

— Hladno je - reče Elaine i spusti se pred kamin trljajući ruke ispred vatre.

Mary je trenutak zastala u predvorju. Veliki poslužavnik s kolačima stajao je na jednoj od škrinja. U predvorju je bilo mračno i Mary upali svjetlo. Kad je to uradila, učinilo joj se da čuje Jennifer Fortescue kako hoda hodnikom na katu. Međutim, nitko nije sišao niz stepenice i Mary pode gore i krenu hodnikom.

Percival Fortescue i njegova žena imali su vlastiti stan u jednom krilu kuće. Mary pokuca na vrata dnevne sobe. Gospoda Percivala Fortescuea voljela je da čovjek kuca na vrata, što je uvijek

pobuđivalo Crumpov prezir prema njoj. Njezin glas oštro reče: — Uđite.

Mary otvori vrata i promrmlja: - Upravo donose čaj, gospodo.

Prilično se iznenadila kad je ugledala Jennifer Fortescue u odjeći za izlazak. Upravo je skidala svoj dugi ogrtač od devine dlake.

— Nisam znala da ste bili vani - reče Mary. Činilo se da je gospoda Fortescue malo za dihana. '

— Samo sam bila u vrtu. Da uhvatim malo svježeg zraka. Premda je zapravo previše hladno. Jedva čekam da sjednem dolje uz vatru. Ovo centralno grijanje nije tako dobro kako bi moglo biti. Netko bi o tome trebao razgovarati s vrtlarom, gospođice Dove.

— Ja ću to učiniti - obeća Mary.

Jennifer Fortescue baci kaput na stolac i pode za Mary iz sobe. Pošla je niz stepenice ispred Mary, koja se malo povukla da bi je propustila. Sišavši u predvorje, Mary ugleda, na prilično iznenađenje, da se poslužavnik još nalazi na istom mjestu.

Upravo se spremala da pode u kuhinju i pozove Gladys, kad se Adele Fortescue pojavi na vratima biblioteke, govoreći razdražljivo: — Hoćemo li najzad dobiti nešto za jelo uz čaj?

Mary brzo uze poslužavnik i odnese ga u biblioteku, raspoređujući hranu na niske stoliće uz kamin. Iznosila je prazan poslužavnik u predvorje kad se oglasi ulazno zvono. Odloživši poslužavnik, sama pode prema vratima. Ako je to konačno bio razmetni sin, bila je znatiželjna da ga vidi. Kako se razlikuje od ostalih Fortescueovih, pomisli Mary otvorivši vrata i pogledavši u tamno mršavo lice i pomalo podrugljiva usta.

— Gospodin Lancelot Fortescue? - reče jednostavno.

— Glavom.

Mary se navirivala iza njega. - A vaša prtljaga?

— Isplatio sam taksu. To je sve što imam.

Podigao je neveliku torbu s patentnim zatvaračem. Osjetivši u sebi neki nejasan osjećaj iznenađenja, Mary reče: — Znači dovezli ste se taksijem. Mislila sam da ćete možda doći pješice. A vaša supruga?

— Moja žena neće doći - reče Lance, namrštivši se. - Zasad još neće.

— Razumijem. Izvolite ovuda, gospodine Fortescue. Svi su u biblioteci, piju čaj.

Odvela ga je do vrata i ondje ostavila. Mislila je u sebi kako je Lancelot Fortescue vrlo privlačna osoba. Vjerojatno je i vrlo mnogo drugih žena smatralo isto, pomislila je zatim.

— Lance!

Elaine požuri prema njemu. Ovi mu ruke oko vrata i zagri ga neusiljeno poput djevojčice, što je Lancea prilično iznenadilo.

— Zdravo. Evo me.

Nježno se oslobodi zagrljaja. - Ovo je Jennifer?

Jennifer Fortescue gledala ga je s otvorenom znatiželjom.

— Bojim se da se Val zadržao u gradu - reče. - Toliko toga treba obaviti, znate. Sve dogovoriti. Naravno sve je to palo na Vala. On se mora za sve pobrinuti. Zaista ne možete ni zamisliti što mi sve ovdje proživljavamo.

— Mora da je to strašno za vas - reče Lance ozbiljno.

Zatim se okrenu prema ženi koja je sjedila, na sofi s hljepčićem i medom u ruci i mirno ga proučavala.

— Naravno - povika Jennifer - vi ne poznate Adelu, zar ne?

— Poznajem - promrmlja Lance, uzimajući Adelinu ruku. Kad ju je pogledao, trepavice joj zatreperiše. Odložila je hljepčić koji je držala u lijevoj ruci i lagano dotakla svoju frizuru. Bio je to pravi ženski pokret. Otkrivao je kako je svjesna da je u sobu ušao naočit muškarac. Zatim je progovorila svojim dubokim, mekim glasom: — Sjednite ovdje na sofu kraj mene, Lance. Nalije mu šalicu čaja. - Tako mi je drago da ste došli - nastavi. - Zaista nam je potreban još jedan muškarac u kući.

— Morate mi dopustiti da učinim sve što mogu kako bih pomogao - reče Lance.

— Znate - ali možda ne znate - imali smo ovdje policiju. Oni misle - misle...

Prekinula se i zatim zdvojno uzviknula: - To je strašno! Strašno!

— Znam. - Lance je bio ozbiljan i pun sućuti. - Zapravo, dočekali su me na londonskom aerodromu.

— Policija vas je dočekala? - Jest.

— Što su rekli?

— Pa - oklijevao je Lance - rekli su mi što se dogodilo.

— On je otrovan - reče Adele - to oni misle, to govore. Ne trovanje hranom. Pravo trovanje, netko ga je otrovao. Vjerujem, uistinu

vjerujem kako oni misle da je to bio netko od nas.

Lance joj se osmjehnu.

— To je njihov trik - reče tješeći je. - Nema smisla da se uzrujavamo. Kakav izvrstan čaj!

Prošlo je toliko vremena otkako sam pio dobar engleski čaj!

Ostali ubrzo prihvatiše' njegovo raspoloženje. Adele iznenada reče:

— Ali vaša žena - zar vi nemate ženu, Lance? - Imam ženu. U Londonu je.

— Ali niste li - niste li je trebali dovesti ovamo?

— Ima još vremena da se naprave planovi reče Lance. - Pat - oh, Pat se sasvim dobro osjeća ondje gdje je.

Elaine oštro reče:

— Ne misliš - nećeš valjda reći...

— Kakav divan čokoladni kolač - brzo će Lance. - Moram pojesti jedan.

— Je li teta Effie još živa? - upitao je režući si krišku kolača.

— Jest, Lance. Ne želi silaziti i jesti s nama ili bilo što drugo, ali sasvim je dobro.

Jedino postaje vrlo čudna.

— Uvijek je bila čudna - reče Lance. - Moram otići gore i posjetiti je poslije čaja.

— Kad je netko tako star zaista bi trebao biti u kakvom domu. Mislim negdje gdje bi se o njoj dobro brinuli - promrmlja Jennifer.

— Neka se bog smiluje svakom staračkom domu koji bi dobio tetu Effie - reče Lance. Tko je ono čedno stvorenje koje me je pustilo u kuću? - dodao je.

Adele je bila iznenađena.

— Nije vas Crump pustio? Batler? Zaboravila sam, danas ima slobodan dan. Ali sigurno Gladys Lance ju je opisao: - Plave oči, kosa razdijeljena na sredini, nježan glas, ni maslac joj se ne bi rastopio u ustima. Ono što dalje dolazi ne bih želio ni reći.

— Bit će da je to - reče ~Jennifer - Mary Dove.

— Ona, kako bi se reklo, vodi kuću za nas objasnila je Elaine.

— Tako?

— Zaista je vrlo korisna - dodala je Adele.

— Da - reče Lance zamišljeno - mislim da bi mogla biti.

— A najljepše je pri tom - reče Jennifer što zna svoje mjesto. Nikad sebi ne uzima previše slobode, ako znate što mislim.

— Mudra Mary Dove - reče Lance i posluži se još jednim komadom čokoladnog kolača.

12.

I

— I tako si se opet pojavio, nevaljalče - reče gospođica Ramsbottom.

— Kao što kažeš, teta Effie - nasmiješi joj se Lance.

— Hm! - Gospođica je Ramsbottom odmahнула glavom negodujući.
- Baš si izabrao pravo vrijeme. Tvoj se otac dao jučer ubiti, kuća je puna policije koja u sve gura nos, kopaju čak po košarama za smeće. Vidjela sam ih kroz prozor. - Zastala je, ponovo odmahнула glavom i upitala: - Je li s tobom žena?

— Nije. Pat sam ostavio u Londonu.

— To svjedoči da si razuman. Ja je ne bih dovela ovamo da sam na tvom mjestu.

Nikad ne znaš što bi se moglo dogoditi.

— Njoj? Pat?

— Svakome - reče gospođica Ramsbottom. Lance Fortescue zamišljeno ju je pogledao. - Zar ti nešto znaš, teta Effie? - upita. Gospođica Ramsbottom nije odgovorila izravno.

— Jučer je bio ovdje jedan inspektor i postavljao mi pitanja. Od mene nije mnogo izvukao. Ali nije takva budala kao što izgleda, nipošto. Zatim je dodala, pomalo ogorčeno: - što bi tvoj djed pomislio kad bi znao da imamo policiju u kući - to je dovoljno da se okrene u grobu. Cijelog je svojeg života bio ortodokсни vjernik.

Ovdje je nastala prava gužva kad je otkrio da sam išla na večernice u protestantsku crkvu! A sigurna sam da je to bilo sasvim bezazleno u usporedbi s ubojstvom.

U normalnim prilikama Lance bi se na ovo bio nasmijao, ali njegovo izduženo tamno lice ostade ozbiljno.

— Znaš, nije me bilo tako dugo, nisam u toku događaja. što se ovdje događalo u posljednje vrijeme? - reče.

Gospođica Ramsbottom podiže oči prema nebu.

— Bezbožničke rabote - reče odlučno.

— Jest, teta Effie, ti si uvijek tako govorila. Ali otkud policiji ideja da je tata ubijen ovdje, u ovoj kući?

— Preljub je jedna stvar, a ubojstvo druga reče gospođica Ramsbottom. - Ne bih voljela tako misliti o njoj, zaista ne bih.

Lance se doimao uznemirenim. - O Adeli? upita.

— Ni riječ neće sići s mojih usta - reče gospođa Ramsbottom.

— Hajde, draga moja - reče Lance. - To je zgodna fraza, ali ništa ne znači. Adele je imala prijatelja? Adele i prijatelj nahranili su ga bunikom uz jutarnji čaj? Je li tako?

— Upozoravam te da se ne šališ s tim. - Zapravo se nisam šalio.

— Reći ću ti nešto - kaza iznenada gospođica Ramsbottom. - Vjerujem da djevojka zna nešto o tome.

— Koja djevojka? - Lance je bio iznenađen.

— Ona koja govori kroz nos - reče gospođica Ramsbottom. - Ona koja mi je trebala popodne donijeti čaj, ali nije donijela. Izašla je bez dopuštenja, tako kažu. Ne bih se čudila da je otišla na policiju. Tko te je pustio u kuću?

— Netko tko se zove Mary Dove, mislim. Vrlo blaga i prijazna, ali mislim samo izvana.

Je li ona otišla na policiju?

— Ona ne bi otišla na policiju - reče gospođica Ramsbottom. - Ne - mislim na onu glupu malu sobaricu. Čitav je dan jurcala i skakala poput zečice. 'Što se s tobom događa?' rekla sam. 'Imaš li nečistu savjest?' Ona je rekla 'Ja nisam nikad ništa učinila - ja ne bih učinila takvu stvar'. Nadam se da ne bi', rekla sam joj 'ali sad te nešto brine, zar ne?' Tada je počela šmrcati i rekla da ne želi nikoga dovesti u nepriliku, da je sigurna kako je to sve pogreška. Rekla sam joj 'A sad, djevojko, reci istinu i bit ćeš mirna'. Tako sam rekla. 'Idi na policiju', rekla sam 'i reci im sve što znaš, jer ne može biti nikakva dobra', rekla sam 'od zataškavanja istine, ma kako neugodna ona bila!' Na to je ona ispričala mnoštvo besmislica o tome kako ne može ići na policiju, kako joj nikad ne bi povjerovali i što bi zaboga trebala reći? Završila je govoreći kako ona, uostalom, uopće ništa ne zna.

— Ne misliš li - Lance je bio neodlučan da se ona jednostavno pravi važna?

— Ne, ne mislim. Mislim da je bila prestrašena. Mislim da je nešto vidjela ili čula i na osnovi toga stvorila neke zaključke. To može biti

važno ili je bez ikakva značenje.

— Možda je bila kivna na oca i... - Lance je oklijevao.

Gospođica Ramsbottom odlučno je odmahнула glavom.

— Ona nije djevojka kojoj bi tvoj otac poklanjao i najmanju pažnju. Ni jedan muškarac neće joj nikada pokloniti mnogo pažnje, jadnici. Ali to je bolje za njezinu dušu, rekla bih.

Lancea uopće nije zanimala Gladysina duša.

— Misliš da je odjurila na policijsku stanicu? - upitao je.

Teta Effie odlučno je potvrdila glavom.

— Jest. Vjerojatno im nije htjela ništa reći u ovoj kući, za slučaj da netko ne prisluškuje.

— Misliš da je mogla vidjeti nekoga kako nešto ubacuje u hranu? - upita Lance.

Teta Effie dobaci mu oštar pogled. - To je moguće, zar ne? - reče.

— Da, mislim da jest. Sve mi je to tako nevjerojatno. Kao detektivska priča - dodao je pomirljivo.

— Percivalova žena je medicinska sestra reče gospođica Ramsbottom.

Činilo se da primjedba nema baš nikakve veze s onim što su prije razgovarali, pa je Lance zbunjeno pogleda.

— Medicinske sestre umi ju rukovati drogama - reče gospođica Ramsbottom.

Lance je bio sumnjičav.

— Taj - taksin - upotrebljava li se on u medioini?

— Koliko znam, dobiva se od tisinih bobica. Djeca katkada pojedu te bobice - reče gospođica Ramsbottom - i od toga se teško razbole. Sjećam se jednog slučaja kad sam bila dijete.

Duboko me se dojmio. Nikad to nisam zaboravila,. Stvari kojih se sjećaš katkad se pokažu korisnima.

Lance naglo podiže glavu i zagleda se u nju. - Prirodne strasti su jedna stvar - reče gospođica Ramsbottom - i nadam se da ih imam barem koliko i svi drugi. Ali ne odobravam bezbožnost. Bezbožnost se mora zatrti.

II

— Otišla je ne rekavši mi ni riječi - reče gospoda Crump, podižući svoje crveno, gnjevno lice s tijesta koje je sad valjala na dasci. - Klisnula je ne rekavši nikome ništa. To je podmuklo. Podmuklo! Bojala se da ćemo je zaustaviti, i ja bih fe zaustavila da sam je uhvatila! Kakva ideja! Gospodar je mrtav, vratio se gospodin Lance koji godinama nije bio kod kuće i rekla sam Crumpu, rekla sam 'Slobodan dan ili ne, ja znam što mi je dužnost'. Danas neće biti hladne večere kao što je običaj u četvrtak, bit će pravi obrok. Gospodin dolazi kući iz inozemstva sa ženom koja je prije bila udana za plemića, pa sve mora biti valjano pripremljeno! Vi me znate, gospođice, vi znate da imam ponosa kad je riječ o mojem poslu.

Mary Dove, slušalac ove ispovijesti, kimnu glavom.

— I što je rekao Crump? - Glas gospode Crump ljutito se podiže. 'Danas je moj slobodan dan i ja izlazim', to je rekao! 'I fućka mi se za aristokraciju', rekao je.

Nema Crump nikakva ponosa. I tako je otišao pa sam rekla Gladys da će se večeras morati snaći sama. Samo je rekla 'U redu, gospođo Crump', a čim sam joj okrenula leđa i ona je nestala. A čak i nije njezin slobodan dan. Petak je njezin dan. Kako ćemo se sada snaći, ne znam! Hvala bogu da gospodin Lance nije večeras doveo ženu.

— Snaći ćemo se, gospođo Crump - Maryn glas je bio i umirujući i autoritativan - ako samo malo pojednostavnimo jelovnik.

— Dala je nekoliko prijedloga. Gospoda Crump je kimala glavom nevoljko pristajući.

Moći ću to sasvim lako poslužiti - završila je Mary.

— Hoćete reći da ćete vi sami posluživati za stolom, gospođice? - upitala je sumnjičavo gospođa Crump.

— Ako se Gladys ne vrati na vrijeme.

— Ona se neće vratiti - reče gospođa Crump. - Vucara se negdje i rasipa novac po dućanima. Ima nekog mladića, znate, gospođice, premda to ne biste pomislili kad je pogledate. Albert se zove. Vjenčat će se idućeg proljeća, tako ona kaže. Ne znaju te djevojke što je brak, ne znaju. Što sam ja prošla s Crumpom! - Ona uzdahnu, a

zatim upita običnim glasom: — Što je s čajem, gospođice? Tko će pokupiti suđe i oprati ga?

— Ja ću to učiniti - reče Mary. - Idem odmah.

Svjetla u sobi nisu bila upaljena, iako je Adele Fortescue još sjedila na sofi iza poslužavnika s čajem.

— Da upalim svjetlo, gospodo Fortescue? upita Mary. Adele ne odgovori.

Mary upali svjetlo, ode do prozora i navuče zavjese. Tek je tada okrenula glavu i ugledala lice žene koja je utonula u jastuke. Pokraj nje i bio je dopola pojedena hljepčić namazan medom i pola šalice čaja. Po Adelu Fortescue smrt je došla iznenada i brza.

III

— I? - nestrpljivo upita irispektor Neele.

— Cijanid - brzo reče doktor - vjerojatno kalijev cijanid - u čaju.

— Cijanid - promrmlja Neele.

Doktor ga pogleda s blagom znatiželjom.

— Teško vam je to palo - imate li neki posebni razlog?

— Bila je osumnjičena kao ubojica - reče Neele.

— A ispalo je da je mrtva. Hm. Morat ćete smisliti nešto drugo?

Neele kimnu. Lice mu je bilo mračno a vilica iskrivljena u ogorčenu grimasu.

Otrovana! Upravo njemu pred nosom. Taksin u kavi Rexa Fortescuea, cijanid u čaju Adele Fortescue. Još uvijek intimna porodična stvar. Ili se tako činilo.

Adele Fortescue, Jennifer Fortescue, Elaine Fortescue i novodošli Lance Fortescue zajedno su pili čaj u biblioteci. Lance je otišao gore da posjeti gospođicu Ramsbottom, Jennifer je otišla u svoju dnevnu sobi pisati pisma. Elaine je posljednja napustila biblioteku. Prema njezinim riječima, Adele je tada bila u izvrsnu zdravlju i upravo je sebi točila posljednju šalicu čaja.

Posljednju šalicu čaja! Da, to je zaista bila njezina zadnja šalicu čaja.

I nakon toga praznih dvadeset minuta, vjerojatno, dok Mary Dove nije došla u sobu i otkrila tijelo.

A za tih dvadeset minuta...

Inspektor Neele opsuje u sebi i pode u kuhinju.

Na stolcu kraj stola sjedila je glomazna prilika gospođe Crump. Njezina je ratobornost splasnula poput balona. Jedva se pomakla kad je ušao.

— Gdje je djevojka? Je li se vratila?

— Gladys? Ne - nije se vratila. - I neće, mislim, do jedanaest sati.

— Rekli ste da je ona pripremila čaj i odnijela ga.

— Ja ga nisam ni dotakla, gospodine, bog mi je svjedok. Štoviše, ne vjerujem da je Gladys učinila išta što nije smjela. Ona ne bi uradila tako nešto. Ona je dobra djevojka, gospodine - malo luckasta, to je sve - nije zla.

Ne, Neele nije mislio da je Gladys zla. Nije mislio da je Gladys trovačica. Uostalom, cijanid nije bio u čajniku.

— Ali što ju je natjeralo da, ode ovako - iznenada? Rekli ste da nije bio njezin slobodan dan.

— Nije, gospodine, sutra je njezin slobodan dan.

— Je li Crump...

Ratobornost gospode Crump iznenada je oživjela. Glas joj se bijesno podiže.

— Da niste nešto natovarili Crumpu! Crump je izvan toga. Izašao je u tri sata - i sad sam mu zahvalna što je to učinio. On je toliko izvan toga kao i sam gospodin Percival.

Percival Fortescue se upravo vratio iz Londona, - da bi bio dočekan strašnim vijestima o ovoj drugoj tragediji.

— Nisam optuživao Crumpa - reče blago Neele. - Samo sam se pitao zna li on nešto o Gladysinim planovima.

— Imala je na sebi svoje najbolje najlonske čarape - reče gospoda Crump.

Spremala se da nešto učini. Nemojte mi pričati! Nije čak pripremila ni sendviče uz čaj. Oh da, spremala se da nešto učini. Reći ću ja njoj što mislim kad se vrati.

Kad se vrati...

Neelea obuze nejasna nelagoda. Da bi je se oslobodio, pope se do spavaonice Adele Forteseue. Raskošan apartman - sav u ružičastom brokatu, s prostranim pozlaćenim krevetom. Jedna su vrata vodila u kupaonicu s nizom ogledala i ugrađenom kadom boje blijedocrvene orhideje. Iza kupaonice, povezana vratima, nalazila se soba za odijevanje Rexa Fortescuea. Neele se vrati u Adelinu spavaonicu i prođe kroz vrata na drugom zidu u njezinu dnevnu sobu.

Soba je bila namještena u stilu empirea, s ružičastim vunanim sagovima. Neele ju je samo površno pregledao. Ova je soba bila posebno zanimljiva dan ranije - naročito ovaj mali, elegantni pisaći stol.

Međutim, nešto ipak iznenada privuče njegovu pažnju. Na sredini vunenog ružičastog stola nalazio se komadić stvrdnutog blata.

Neele pođe do njega i pokupi ga. Blato je bilo još vlažno.

Pogleda uokolo - nije bilo vidljivih tragova stopala - samo taj osamljeni grumen mokre zemlje.

Inspektor Neele pregledavao je sobu Gladys Martin. Prošlo je jedanaest sati...

Crump se vratio prije pola sata - ali od Gladys još ni traga.

Ma kakvo bilo Gladysino školovanje, ostala joj je njezina prirodna neurednost.

Krevet je, ocijeni inspektor Neele, vrlo rijetko urectivala, prozor rijetko otvarala.

Međutim, sad ga nisu zanimale Gladysine navike. Umjesto toga, poče pažljivo pretraživati njezine stvari.

Bilo je tu jeftinog i bezvrijednog nakita. Malošto je bilo trajno ili dobre kakvoće.

Postarija Ellen, koju je pozvao sa sobom, nije bila ni od kakve koristi. Nije znala kakvu odjeću ima, Gladys. Nije mogla reći što nedostaje, ako uopće nešto nedostaje.

S odjeće i rublja prede na sadržaj ladica škrinje. Tu je Gladys čuvala svoje blago.

Razglednice i izreske iz novina, uzorke za pletenje, savjete o kozmetici, pribor za šivenje.

Inspektor Neele sve je uredno rasporedio u nekoliko grupa. Razglednice su uglavnom prikazivale razna mjesta u kojima je, zaključio je inspektor, Gladys provodila praznike. Među njima su bile tri s potpisom Bert. Bert je, pomislio je, bio mladić o kojem je govorila gospoda Crump. Na prvoj je razglednici pisalo - polupismenim rukopisom - »_Sve najbolje. Mnogo mi nedostaješ. Uvijek tvoj Bert_«.

Na drugoj - »_Ovdje ima masu zgodnih djevojaka ali nijedna tebi nije ni sluga. Uskoro ćemo se vidjeti. Ne zaboravi naš sastanak. I sjeti se - bitće nam uvijek sjajno poslije toga i sretno ćemo živjeti_«.

Na trećoj je pisalo samo - »_Ne zaboravi. Imam povjerenja u tebe. Voli te B._«

Zatim je Neele pregledao novinske izreske i rasporedio ih u tri hrpe. Bilo je savjeta o krojenju i kozmetici, članaka o filmskim zvijezdama koje su, kako se činilo, mnogo zaokupljale Gladys. Također se pokazalo da su je privlačila najnovija čuda nauke. Bilo je izrezaka o letećim tanjurima, o tajnom oružju, o serumima istine koje

upotrebljavaju Rusi, o fantastičnim drogama koje su otkrili američki liječnici. Sve čarolije dvadesetog stoljeća, pomisli Neele. Ali u sobi nije našao ništa što bi mu otkrilo razlog njezina nestanka. Nije vodila dnevnik, to nije ni očekivao. Bila je to samo daleka mogućnost. Nije bilo nedovršenih pisama, nikakve zabilješke o nečemu što je možda vidjela u kući i što bi moglo imati veze sa smrću Rexa Fortescuea. Ako je Gladys nešto i vidjela, ako je nešto i znala, o tome nije bilo nikakva traga. Još je mogao samo nagađati zašto je drugi poslužavnik s čajem ostavljen u predvorju i zašto je sama Gladys onako iznenada nestala.

Neele s uzdahom napusti sobu, zatvorivši' za sobom vrata: Kad se spremao spustiti niz male zavojite stepenice, začu buku brzih koraka na odmorištu ispod sebe.

Uzrujano lice narednika Haya podiže se prema njemu s dna stepenica. Bio je zadihan.

— Gospodine - žurno reče. - Gospodine! Našli smo je...

— Našli ste je?

— Služavka, gospodine - Ellen - sjećate se da još nije donijela rublje koje se sušilo na konopcu - odmah iza ugla kod stražnjeg ulaza. Izišla je sa svjetiljkom da ga pokupi i gotovo je pala preko tijela - djevojčinog tijela - bila je udavljena, s čarapom oko vrata - satima je već mrtva, rekao bih. I, gospodine - neslana šala na nosu joj je bila kvačica za rublje.

13.

Postarija dama koja je putovala vlakom kupila je tri jutarnja lista. Pročitavši ih, složila ih je i odložila. Sva su tri imala iste velike naslove. Više se nije radilo o malom odlomku sakrivenom u kutu novina. Bili su to veliki naslovi s bombastičnim vijestima o trostrukoj tragediji u Tisovu stablu.

Stara je dama sjedila vrlo uspravno, gledajući kroz prozor vlaka, usne su joj bile stisnute, a na njezinu ružičastom i bijelom naboranom licu izraz boli i negodovanja.

Gospođica Marple napustila je St. Mary Mead ranim jutarnjim vlakom, presjela na drugi za London, tamo uzela lokalni vlak do druge londonske stanice i nastavila do Baydon Heatha.

Na stanici je pozvala taksi i zatražila da je odveze do Tisova stabla. Gospođica Marple je bila tako šarmantna, tako nevina, tako pahuljasto ružičasta i bijela stara dama da su joj odobrili ulazu kuću koja je sad bila praktički tvrđava u opsadnom stanju, i to mnogo lakše nego što bi se očekivalo. Premda je policija držala na odstojanju cijelu vojsku reportera i fotografa, gospođici Marple su dopustili da uđe bez ikakva pitanja. Toliko se, naime, činilo nemogućim da bi ona mogla biti bilo tko drugi osim kakve stare rođakinje porodice.

Gospođica Marple plati taksi-vozaču pažljivo složenim kovanim novčićima i pozvoni na ulaznim vratima. Crump ih otvori i gospođica Marple ga odmah ocijeni svojim iskusnim okom. Lukav - reče u sebi. - I smrtno prestrašen.

Crump je gledao u visoku postariju damu koja je na sebi imala staromodan kaput od tvida i suknju, rukavice i pusteni šešir s ptičjim krilom. Stara je dama nosila veliku torbicu, a star ali dobar kovčeg bio joj je pokraj nogu. Crump je umio prepoznati damu čim bi je vido.

— Izvolite, gospođo - reče stoga svojim najboljim glasom punim poštovanja.

— Mogu li vidjeti gospodaricu kuće, molim vas - reče gospođica Marple.

Crump se povuče da bi mogla ući. Podiže kovčeg i pažljivo ga spusti na pod u predvorju.

— Pa, gospodo - reče prilično neodlučno, ne znam tko zapravo...

Gospođica Marple mu priteče u pomoć.

— Došla sam - reče, - da bih razgovarala o jednoj djevojci koja je ubijena. Gladys Martin. - U tom slučaju, gospodo... - On se prekinu i pogleda prema vratima biblioteke na kojima se upravo pojavila visoka, vitka žena. - To je supruga gospodina Lancelota Fortescuea, gospođo - reče.

Pat pride i one se dvije pogledaše. Gospođica Marple je bila svjesna svojeg osjećaja iznenađenja. Nije očekivala da će u ovoj kući vidjeti nekoga poput Patricije Fortescue. Unutrašnjost kuće bila je uglavnom onakva kakvom ju je zamišljala, ali Pat nekako nije pristajala u taj interijer.

— Riječ je o Gladys, gospodo - objasni Crump.

— Hoćete li ući ovamo? - imat će pomalo oklijevajući. - Bit ćemo sasvim same.

Pode prema biblioteci i gospođica Marple ju je slijedila.

— Jeste li možda željeli vidjeti nekoga određenog? - upita Pat. - Ja vjerojatno neću biti od velike koristi. Znaite, moj muž i ja tek smo se prije nekoliko dana vratili iz Afrike. Zaista ne znamo mnogo o ovo j kući. Ali mogu dovesti svojeg šurjaka ili šurjakinju.

Gospođica Marple je promatrala mladu ženu. Svidjela, joj se. Svidjela, joj se njezina ozbiljnost i jednostavnost. Iz nekog čudnog razloga osjeti da je žali. Mnogo bi joj bolje pristajala, pomisli gospođica Marple, pozadina od izbljedjelog katuna, konja i pasa, nego ovaj bogati dekor. Na lokalnim predstavama s ponijima i atletskim natjecanjima gospođica je Marple srela mnogo ovakvih Pat i dobro ih je poznavala.

Razumjela je ovu djevojku prilično nesretna izgleda.

— Sve je vrlo jednostavno, znate - reče gospođica Marple pažljivo skidajući rukavice i poravnavajući prste na njima. - Pročitala sam u novinama da je ubijena. Gladys Martin. A ja znam sve o njoj. Iz mojeg je kraja. Ja sam je, zapravo, pripremala za službu. Kad joj se dogodila ta strašna stvar, osjetila sam - pa, osjetila sam da moram doći i vidjeti mogu li nešto učiniti.

— Naravno. Razumijem - reče Pat.

I zaista je razumjela. Postupak gospođice Marple činio joj se normalnim i neizbježnim.

— Mislim da je vrlo dobro što ste došli reče Pat. - Čini se da, nitko ne zna mnogo o njoj. Mislim, o rodbini i takvim stvarima.

— Ne - reče gospođica Marple, - naravno da ne zna. Nije imala nikakve rodbine. Došla je k meni iz sirotišta. Iz St. Faitha.

Vrlo dobro vođeno mjesto, premda je žalosno kako ima malo sredstava. Mi činimo sve što možemo za te djevojke, nastojimo im dati dobro obrazovanje i odgoj. Gladys je došla k meni kad joj je bilo sedamnaest godina i ja sam je učila kako se poslužuje kod stola, kako se čisti srebro i sve te stvari. Naravno, nije ostala dugo. Nikad ne ostaju. Čim je stekla, nešto iskustva, otišla je i zaposlila se u nekoj kavani. Djevojke gotovo uvijek žele raditi takav posao. Misle da tako imaju slobodniji, znate, veseliji život. Možda je tako. Zaista ne znam.

— Nisam je nikada ni vidjela - reče Pat. Je li bila lijepa?

— Nije - reče gospođica Marple - uopće nije. Govorila je kroz nos i bila puna bubuljica,. Bila je, također, gotovo patetično glupa. Mislim - zamišljeno nastavi gospođica, Marple - da nikad nije imala mnogo prijatelja. Strašno su je zanimali muškarci, jednu djevojku. Ali muškarci joj nisu poklanjali pažnju, a druge su je djevojke zapravo iskorištavale.

— To zvuči tako okrutno - reče Pat.

— Da, draga moja - reče gospođica Marple, - život je okrutan, bojim se. Čovjek zapravo ne zna što da radi s djevojkama poput Gladys. One vole ići u kino, ali uvijek razmišljaju o nemogućim stvarima koje se njima uopće ne mogu dogoditi. Možda je i to neka vrsta sreće. Ali razočaraju se. Mislim da je Gladys bila razočarana životom u kavanama i restoranima. Nije joj se dogodilo ništa sjajno i zanimljivo, ostajala je samo bol u umornim nogama. Vjerojatno se zato vratila u privatnu službu. Znate li kako je dugo bila ovdje?

Pat potrese glavom.

— Ne baš dugo, rekla bih. Samo mjesec ili dva. - šutjela je trenutak i zatim nastavila: Tako je strašno i besmisleno što je morala biti uvučena u sve ovo. Pretpostavljam da je nešto vidjela ili zapazila.

— Zapravo me je uznemirila kvačica za rublje - reče gospođica Marple svojim blagim glasom.

— Kvačica za rublje?

— Da. Čitala sam o tome u novinama. Pretpostavljam da je to istina? Da joj je, kad je pronađena, na nosu bila kvačica za rublje.

Pat kimnu. Boja u ružičastim obrazima gospođice Marple postade intenzivnija.

— Baš to me je tako jako razljutilo, shvaćate li, draga moja. To je tako okrutno, tako podlo. To mi je pokazalo kakav je ubojica. Učiniti nešto tako! Vrlo je pokvareno povrijediti ljudsko dostojanstvo. Posebno kad je čovjek već ubijen.

— Mislim da shvaćam što hoćete reći - polako reče Pat i ustade. - Bit će najbolje da odete do inspektora Neelea. On rješava ovaj slučaj i sad je ovdje. Mislim da će vam se svidjeti. On je vrlo humana osoba. - Iznenada je zadrhtala. Sve je to takva strašna mora. Zbrkano. Ludo. Besmisleno.

— Ja baš ne bih rekla, znate - reče gospođica Marple. - Ne, ne bih to rekla.

Inspektor Neele se doimao umornim i iscrpljenim. Tri smrtna slučaja i štampa cijele zemlje za vratom. Slučaj za koji se činilo da se uklapa u dobro poznati obrazac iznenada se sasvim zapetljao. Adele Fortescue, na koju je pala opravdana sumnja, bila je sada druga žrtva neshvatljivog niza ubojstava. Pred kraj toga fatalnog dana pomoćnik komesara je poslao po Neelea i dva su čovjeka razgovarala do duboko u noć.

Usprkos potištenosti, ili točnije iza nje, inspektor Neele je osjetio nekakvo unutrašnje zadovoljstvo. Ta formula žena - ljubavnik. Bilo je to previše jednostavno, previše lako. Nije nikad u to povjerovao. I sada se njegova nevjerica pokazala opravdanom.

— Cijela stvar poprima sasvim drukčiji aspekt - reče pomoćnik komesara, šecujući po sobi gore-dolje i mršteći se. - čini mi se, Neele, da ćemo imati posla s nekim mentalno neuravnoteženim. Najprije muž, zatim žena. Ali same okolnosti slučaja pokazuju da se radi o nekom iz kuće. Sve je tamo, u porodici. Netko tko je sjeo za doručak s Fortescueom stavio je taksin u njegovu kavu ili hranu, netko tko je pio čaj s porodicom onoga dana stavio je kalijev cijanid u šalicu čaja Adele Fortescue.

Netko tko uživa povjerenje, nezapažen, jedan od njih. Koji od njih, Neele?

— Percival nije bio tamo - suho reče Neele, - tako je opet izvan toga. Tako je opet izvan toga - ponovi.

Pomoćnik komesara oštro ga pogleda. Nešto u tom ponavljanju privuklo je njegovu pažnju.

— U čemu je stvar, Neele? Van s tim, čovječe. Inspektor Neele se držao nehajno.

— Ništa, gospodine. Nikakva ideja. Htio sam samo reći da je to vrlo povoljno za njega.

— Malo previše povoljno, ha? - Pomoćnik komesara razmisli i potrese glavom. - Mislite da je to možda mogao nekako izvesti? Ne vidim kako, Neele. Ne, ne vidim kako.

— A on je i oprezan čovjek - doda zatim. - I vrlo inteligentan, gospodine.

— Ne mislite da su to uradile žene. Je li tako? A ipak ima za njih indikacija. Za Elaine Fortescue i Percivalovu ženu. Bile su na doručku i bile su na čaju onoga dana. Svaka je od njih mogla to učiniti. Na njima nema znakova nečeg nenormalnog? Pa, to se uvijek i ne vidi. Možda je nešto zabilježeno u njihovoj liječničkoj dokumentaciji.

Inspektor Neele nije odgovorio. Razmišljao je o Mary Dove. Nije imao određenog razloga da sumnja na nju. Ali bilo je nešto neobjašnjivo u njoj, nešto nejasno. Neki skriveni antagonizam, zloradost. Takav je bio njezin stav nakon smrti Rex Fortescuea. Kakav je njezin stav sada? Njezino ponašanje i postupci bili su, kao i uvijek, primjerni. Više se nije, mislio je, zlorado smješkala u sebi. Nije možda pokazivala čak ni antagonizam, ali pitao se nije li, jedanput ili dvaput, zapazio neki trag straha. Bio je kriv, neoprostivo kriv, za slučaj Gladys Martin. Njezinu zbunjenost i osjećaj krivnje pripisao je ničem dragom nego običnoj nervozni pred policijom. Tako je često nailazio na takvo ponašanje ljudi, na takav osjećaj krivnje i zbunjenost. Ali je ovaj put to bilo i nešto više. Gladys je nešto vidjela ili čula i to je u njoj probudilo sumnju. To je vjerojatno bila, mislio je, neka sitnica, nešto tako nejasno i neodređeno da nije o tome željela ni govoriti. A sad, sirota ptičica, više nikada neće progovoriti.

Inspektor Neele je sa zanimanjem gledao blago, ozbiljno lice stare dame koja je sada bila pred njim u Tisovu stablu. U početku nije znao što da s njom radi, ali brzo se odlučio. Gospođica Marple će

mu biti korisna. Bila je iskrena, neosporno čestita i, kao većina starih dama, imala je mnogo slobodnog vremena i dobar usidjelički nos za izvlačenje i povezivanje svih mogućih naklapanja. Ona bi, možda, mogla izvući iz posluge i ženskog dijela porodice Fortescue stvari koje on i njegovi policajci nikad ne bi saznali. Iz razgovora, nagađanja, prisjećanja, ponavljanja stvari koje su učinjene ili rečene ona bi mogla izvući bitne činjenice. I tako je inspektor Neele bio susretljiv i prijazan.

— Neobično je lijepo od vas što ste došli ovamo, gospođice Marple - rekao je.

— To je bila moja dužnost, inspektore. Djevojka je živjela u mojoj kući. Osjećam se, na neki način, odgovornom za nju. Bila je vrlo budalasta djevojka, znate.

Inspektor Neele pogleda je s razumijevanjem. - Da - reče. - Upravo tako.

Osjetio je da je pogodila bit stvari.

— Ona ne bi znala - reče gospođica, Marple, - što joj je činiti. Mislim, ako bi se nešto pojavilo. Oh, bože, tako se loše izražavam.

Inspektor reče da ju je razumio.

— Ona nije znala dobro procijeniti što je važno a što nije, to ste mislili, zar ne?

— Da, upravo to, inspektore.

— Kad kažete da je bila budalasta... - Inspektor Neele se prekinu.

Gospođica Marple prihvati temu.

— Bila je lakovjerna. Ubrajala se među djevojke koje bi dale svoju ušteđevinu kakvom prevarantu, kad bi je imale. Naravno, nikad nije imala ušteđevine jer je uvijek potrošila sav novac na sasvim neprikladnu odjeću.

— A muškarci? - upita inspektor.

— Strašno je željela mladića - reče gospođica Marple. - Zapravo, mislim da je to pravi razlog zbog kojega je napustila St.Mary Mead. Tamo je konkurencija vrlo jaka.

Ima tako malo muškaraca. Polagala je nade u mladića koji je raznosio ribu. Mladi Fred imao je lijepu riječ za svaku djevojku, ali naravno time nije mislio ništa ozbiljno. To je prilično uzбудilo jednu Gladys. No, koliko sam shvatila, ipak je na kraju našla mladića?

Inspektor Neele kimnu.

— Tako se čini. Albert Evans mu je bilo ime. Izgleda da ga je upoznala u nekakvom kampu za vrijeme ljetovanja. Nije joj dao prsten, pa je ona možda i sve to izmislila.

Bio je rudarski inženjer, tako je rekla kuharici.

— To se čini vrlo nevjerovatnim - reče gospođica Marple, - ali usudila bih se reći da joj je on tako kazao. Kao što kažem, ona bi u sve povjerovala. Njega uopće ne povezujete sa svim ovim?

Inspektor Neele potrese glavom.

— Ne. Mislim da on nema veze s tim. Čini se da je on nije nikada posjetio. Slao bi joj razglednice s vremena na vrijeme, obično iz neke luke - možda je četvrti strojar na brodu za baltičke luke.

— Pa - reče gospođica Marple - drago mi je da je imala svoju malu romansu. Budući da je njezin život ovako prekinut... - Stisnula je usne. - Znaite, inspektore, zbog ovoga sam vrlo, vrlo ljuta. - I doda, kao što je bila rekla i Pat Fortescue: Posebno zbog kvačice za rublje. To je, inspektore, bilo vrlo pokvareno.

Inspektor Neele pogleda je sa zanimanjem.

— Znam točno što mislite, gospođice Marple - reče.

Gospođica, Marple zakašlje kao da se ispričava. - Pitam se - bojim se da je to prilično drsko od mene - bih li vam mogla pomagati na svoj vrlo skroman i, bojim se, vrlo ženski način. To je pokvareno ubojstvo, inspektore Neele, a pokvarenost ne smije proći nekažnjeno.

— Za današnje vrijeme to je staromodan nazor, gospođice Marple - odgovori inspektor Neele prilično mračno. - Nije da se ne slažem s vama.

— U blizini stanice ima jedan hotel, ili recimo hotel Golf-reče gospođica Marple, pokušavajući zacrtati svoj prvi potez - a vjerujem da u kući postoji i gospođica Ramsbottom koju zanimaju strane misije.

Inspektor Neele pogleda je s odobravanjem.

— Da - reče. - Ondje možda ima nečega. Ne mogu reći da sam imao uspjeha sa starom damom.

— Zaista ste vrlo ljubazni, inspektore Neele reče gospođica Marple. - Tako mi je drago što ne mislite da samo jurim za senzacijama.

Inspektor Neele se iznenada nasmije, prilično neočekivano. Mislio je u sebi kako gospođica Marple uopće ne odgovara uobičajenom

pojmu o gnjevnom osvetniku: A ipak, pomisli da je ona možda upravo to.

— Novine su - reče gospođica Marple - često tako senzacionalističke u svojim prikazima. Ali bojim se da ne poštuju istinu. - Upitno pogleda inspektora Neelea.

Kad bi barem čovjek mogao biti siguran da raspolaže točnim činjenicama.

— Da, izvještaji nisu sasvim ozbiljni - reče inspektor Neele. - Kad se očiste od nepotrebne senzacionalnosti, činjenice s~ slijedeće. Gospodin Fortescue je umro u svojem uredu od posljedica trovanja taksinom. Taksin se dobiva iz tisinih bobica i lišća.

— Bio im je pri ruci - reče gospođica Marple.

— Vjerojatno - reče inspektor Neele - ali za to nemamo dokaza. Barem za sada.

Ovo je naglasio, jer je mislio da bi u tome gospođica Marple mogla biti korisna. Ako se u ovoj kući pripremao kakav koncentrat ili napitak od tisinih bobica, bilo je vrlo vjerojatno da bi gospođica Marple mogla tome ući u trag. Pripadala je puim starim ženama koje umiju same pripravljanje napitke za jačanje, likere i čajeve od trava.

Sigurno će znati kako se to priprema i upotrebljava.

— A gospođa Fortescue?

— Gospođa Fortescue je s porodicom pila čaj u biblioteci. Posljednja osoba koja je napustila sobu u kojoj se pio čaj bila je gospođica Elaine Fortescue, njezina pastorka. Ona je izjavila da je, kad je napuštala sobu, gospođa Fortescue točila još jednu šalicu čaja. Dvadeset minuta ili pola sata kasnije u sobu je ušla gospođica Dove, domaćica, da iznese pribor za čaj. Gospođa Fortescue je još sjedila na sofi, mrtva. Pokraj nje je bila šalica s još nešto čaja, a u talogu je pronađen kalijev cijanid.

— Koji, vjerujem, djeluje gotovo trenutno reče gospođica Marple.

— Točno.

— Tako opasna stvar - promrmlja gospođica Marple. - Drži se u kući za uništavanje osinjaka, ali ja sam uvijek vrlo, vrlo oprezna.

— Sasvim ste u pravu - reče inspektor Neele. - Našli smo paketić kalijeva cijanida u vrtlarovoj kućici.

— Opet pri ruci - reče gospođica Marple. Je li gospođa Fortescue nešto jela? - dodala je. - Obilno su jeli uz čaj.

— Kolače, pretpostavljam? Kruh, maslac? Ječmene hljepčiče, možda? Džem? Med?

— Imali su ječmene hljepčiče i med, čokoladni kolač i roladu i još nekoliko poslužavnika s raznom hranom. - Znatiželjno je pogleda. Kalijev cijanid je pronađen u čaju, gospođice Marple.

— Da, da. Znam. Samo sam htjela dobiti potpunu sliku, da tako kažem. Prilično značajno, zar ne mislite?

Pogledao ju je pomalo zbunjeno. Obrazi su joj bili ružičasti a oči sjajne.

— A treća smrt, inspektore Neele?

— Pa, i tu su činjenice naizgled sasvim jasne. Djevojka, Gladys, unijela je u sobu poslužavnik s čajem, a zatim je otišla po drugi i ostavila ga u predvorju. čitav je dan bila prilično rastresena. Nakon toga nitko je više nije vidio. Kuharica, gospoda Crump, olako je zaključila da se djevojka otišla zabavljati ne rekavši nikome o tome.

Temeljila je to svoje uvjerenje, mislim, na činjenici da je djevojka nosila lijepe najlonske čarape i svoje najbolje cipele. Međutim pokazalo se da nije bila u pravu.

Djevojka se očito iznenada sjetila da nije pokupila rublje koje se vani sušilo na konopcu. Potrčala je van da ga donese, pokupila je otprilike polovicu, a onda ju je netko zaskočio i omotao joj čarapu oko vrata - i, to je sve.

— Netko izvana? - upita gospođica Marple. - Možda - reče inspektor Neele. - Ali možda i netko iz kuće. Netko tko je čekao priliku da zatekne djevojku samu.

Djevojka je bila uznemirena i nervozna kad smo je prvi put ispitali, ali bojim se da nismo dobro ocijenili važnost te činjenice.

— Ali kako ste i mogli - uzviknu gospođica Marple - kad ljudi tako često izgledaju krivi i zbunjeni ako ih ispituje policija.

— Tako je. Ali ovaj put, gospođice Marple, bilo je još nešto. Mislim da je Gladys vidjela nekoga kako nešto radi, nešto što joj se činilo da treba objasniti. Mislim da to nije moglo biti nešto određeno. Inače bi to svakako ispričala. Ali je to vjerojatno povjerala osobi o kojoj se radi. Ta je osoba shvatila da je Gladys opasna.

— I tako je Gladys zadavljena i na nos joj je pričvršćena kvačica za rublje - promrmlja za sebe gospođica Marple.

— Da, to je prljavo. Prljavo i ponižavajuće. Pokvarena, nepotrebna, okrutna razmetljivost. Gospođica, Marple potrese glavom.

— Ne bih rekla nepotrebna. Sve to čini određenu shemu, zar ne?
Inspektor Neele znatiželjno je pogleda.

— Mislim da vas ne razumijem sasvim, gospođice Marple. što mislite pod shemom?

Gospođica Marple smjesta se zbunila.

— Pa, mislim, čini se - mislim, ako se to promatra kao slijed, - pa, čovjek ne može pobjeći od činjenica, zar ne?

— Bojim se da vas baš ne razumijem.

— Pa, mislim - najprije imamo gospodina Fortescuea. Rexa Fortescuea. Ubijen u svojem uredu u gradu. Zatim imamo gospođu Fortescue, koja je sjedila ovdje u biblioteci i pila čaj. Imali su ječmene hljepčice i med. I zatim jedna Gladys sa kvačicom na nosu. Kao da se željela skrenuti pažnja. Ona vrlo šarmanтна supruga gospodina Lancea rekla mi je kako se čini da u svemu tome nema nikakva smisla, ali ne bih se mogla s njom složiti, jer čovjeku upada u oči upravo određena namjera, smisao, zar ne?

Inspektor Neele polako reče: - Ne mislim.

Gospođica Marple brzo nastavi:

— Vi imate trideset pet, trideset šest godina, zar ne, inspektore Neele? Upravo u vrijeme kad ste bili dječak, javio se otpor protiv dječjih pjesmica. Ali ako je čovjek odgajan uz pjesmice kao što je Pačja škola - mislim, to je zaista vrlo značajno, zar ne? Pitam se - gospođica Marple zastade i tada, kao da je opet skupila hrabrost, odlučno nastavi: - Naravno, znam da je vrlo nepristojno od mene što vam govorim takve stvari.

— Molim vas, gospođice Marple, recite sve što želite.

— Dobro, to je vrlo ljubazno od vas. Reći ću. Premda se vrlo ustručavam jer znam da sam jako stara i smetena i bojim se da je moja ideja bez vrijednosti. Ali htjela sam vas pitati jeste li razmišljali o kosovima?

14.

I

Desetak sekundi inspektor Neele je, krajnje zbunjen, zurio u gospođicu Marple.

Najprije je pomislio da je stara dama pomutila umom.

— O kosovima? - ponovio je.

Gospođica Marple živahno kimnu glavom. - Da - reče i počne recitirati: *Pjevajte pjesmu o novčiću, o džepu punom žita.*

O dvadeset četiri kosa ispečena

Oh kakva to bijaše pita

Pitu razrezaše, kosovi zapjevaše

Slasna li zalogaja za kralja.

Kralj je bio u riznici, brojio novac

Kraljica je u odaji jela kruh i maslac

Služavka je u vrtu prostirala rublje

A tada dođe kos

I uštine je za nos

— Dobri bože - reče inspektor Neele.

— Mislim, sve se slaže - reče gospođica Marple. - U njegovom je džepu nađeno žito, zar ne? U novinama tako piše.

Inspektor Neele kimnu.

— Dakle tu smo - reče gospođica Marple trijumfirajući. - Rex Fortescue. Rex znači kralj. U svojoj riznici. A gospođa Fortescue - kraljica, u odaji, jede kruh i maslac. I tako je ubojica, naravno, morao staviti onu kvačicu na nos jadne Gladys.

Inspektor Neele reče:

— Mislite li da je sve to djelo luđaka?

— Čovjek ne smije pre nagliti sa zaključcima, ali svakako je vrlo čudnovato. No bezuvjetno se morate raspitati o kosovima. Sigurno negdje u tome postoje kosovi!

U tom trenutku u sobu uđe narednik Hay užurbano rekavši: - Gospodine.

Ugledavši gospođicu Marple, zašuti. Inspektor Neele reče, polako dolazeći k sebi: — Hvala vam, gospođice Marple. Raspitat ću se o tome. Budući da ste zainteresirani za djevojku, možda biste željeli pregledati stvari u njezinoj sobi. Narednik Hay će vam ih odmah pokazati.

Gospođica Marple, shvativši da je otpuštena, odleprša iz sobe.

— Kosovi! - promrmlja ispod glasa inspektor Neele.

Narednik Hay je iskolačio oči. - Da, Hay, što je?

— Gospodine - reče uzbuđeno narednik Hay - pogledajte ovo.

On pokaza neki predmet zamotan u prilično prljavu maramicu.

— Pronađeno u grmlju - reče narednik Hay. - Moglo je biti bačeno s jednog od stražnjih prozora.

Stavi predmet na stol ispred inspektora, koji se nagnuo naprijed da ga pogleda s vidnim uzbuđenjem. Radilo se o gotovo punoj staklenki marmelade.

Inspektor je bez riječi zurio u nju. Lice mu poprimi ukočen i tup izraz. To je zapravo značilo da misli inspektora Neelea opet jure po nekom novom zamišljenom tragu. Slike su se u njemu smjenjivale jedna za drugom. Vidio je novu staklenku s marmeladom, vidio je ruke kako skidaju poklopac, kako uzimaju malo marmelade, miješaju je s preparatom taksina i stavljaju natrag u staklenku, pažljivo poravnavaju vrh i opet zatvaraju poklopac. Tu se prekine da bi upitao narednika Haya: — Zar ne vade marmeladu iz staklenke u kakvu zdjelicu kad je poslužuju?

— Ne, gospodine, Za vrijeme rata naučili su je posluživati u staklenki, jer je bilo malo hrane, pa tako rade i danas.

— Zato je to bilo lakše izvesti, naravno promrmlja Neele.

— Štoviše, gospodine - reče narednik Hay samo je gospodin Fortescue jeo marmeladu za doručak (i gospodin Percival, kad je bio kod kuće). Ostali su jeli džem ili med.

Neele kimnu.

— Da - reče. - Zato je to bilo jednostavno izvesti, zar ne?

Nakon ovog kratkog prekida, u mislima mu se opet počeo odvijati film. Sada je vidio stol za doručak. Rex Fortescue pruža ruku prema staklenki s marmeladom, vadi žlicu marmelade i maže je na svoj prženac s maslacem. Ovo je bio lakši, mnogo lakši način. Bilo bi opasno i teško staviti otrov u njegovu šalicu s kavom. Kako

jednostavan način podmetanja otrova! A zatim? Još jedan prekid, i slika koja nije bila tako jasna.

Zamjena one staklenke marmelade drugom, iz koje je izvaciena sasvim ista količina marmelade. A tada otvoren prozor. Ruka koja tu staklenku baca u grmlje. Čija ruka?

Inspektor Neele reče poslovnim glasom: — Naravno, morat ćemo ovo dati na analizu. I vidjeti ima li ostataka taksina. Ne smijemo donositi prenaprežene zaključke.

— Ne, gospodine. Možda ima i otisaka prstiju. - Vjerojatno nema onih koje tražimo - reče mračno inspektor Neele. - Naći ćemo Gladysine otiske, naravno, Crumpove i Fortescueove. Možda i otiske gospođe Crump, prodavača i još nekih drugih. Ako je netko u ovo stavio taksin, sigurno je dobro pazio da ne ostavi vlastite otiske na staklenki. No, kao što kažem, ne smijemo prenaprežiti sa zaključcima. Kako nabavljaju marmeladu i gdje je drže?

Narednik Hay, savjestan kakav je bio, imao je spreman odgovor na sva ta pitanja.

— Marmelade i džemove kupuju u kutijama s po šest staklenki. Kad se isprazni jedna staklenka, stavljaju novu u smočnicu.

— To znači - reče Neele - da je otrov mogao biti stavljen u marmeladu nekoliko dana prije nego je staklenka dospjela na stol. I mogao je to učiniti bilo tko iz kuće, ili netko tko ima pristup u kuću.

Izraz pristup u kuću« malo je zbunio narednika Haya. Nije znao u kojem pravcu teku misli njegovog pretpostavljenoga.

Ali Neele je razrađivao ono što mu se činilo logičnom pretpostavkom.

Ako je otrov stavljen u marmeladu ranije - to onda isključuje osobe koje su bile za doručkom onog fatalnog jutra.

Što je ukazivalo na neke zanimljive nove mogućnosti.

Planirao je u sebi razgovore s raznim ljudima - ali ovaj put će sasvim drukčije prići stvari. Morat će dobro pripaziti...

Čak će ozbiljno razmotriti sugestiju one stare Kako se zove gospođice o dječjim pjesmicama. Nije bilo sumnje da se ona pjesmica, na zaprepašćujući način, u sve uklapa. I objašnjava nešto što ga je brinulo od samog početka. Džep pun žita.

— Kosovi? - promrmlja za sebe inspektor Neele.

Narednik Hay ga pogleda.

— Ne radi se o želeu od kokosa, gospodine - reče. - To je marmelada.

II

Inspektor Neele pode u potragu za Mary Dove. Pronađe je u jednoj od spavaćih soba na prvom katu. Nadzirala je Ellen, koja je skidala s kreveta naizgled sasvim čistu posteljinu. Gomilica, čistih ručnika ležala je na jednom stolcu.

Inspektor Neele je bio iznenađen. - Netko dolazi u goste? - upita.

Mary Dove mu se osmjehnu. Za razliku od Ellen, koja je bila namrštena i mračna, Mary je bila smirena kao i obično.

— Zapravo - reče - sasvim je obratno. Neele je upitno pogleda.

— Ovo je soba za goste koju smo pripremili za gospodina Geralda Wrighta.

— Gerald Wright? Tko je on?

— On je prijatelj gospođice Elaine Fortescue. - Mary se potrudila da joj glas ostane nepromijenjen.

— Kada je trebao doći ovamo?

— Mislim da je stigao u hotel Golf dva dana nakon smrti gospodina Fortescuea.

— Dva dana nakon?

— Tako je rekla gospođica Fortescue. Maryn glas je još uvijek bio bezbojan. - Rekla mi je da će doći i smjestiti se u kući - pa sam dala da se pripremi soba. Sada - poslije ove druge dvije - tragedije - čini se mnogo prikladnijim da ostane u hotelu.

— U hotelu »Golf? - Da.

— Dobro - reče inspektor Neele.

Ellen pokupi posteljinu i ručnike i iziđe iz sobe.

Mary Dove upitno pogleda Neelea. - željeli ste razgovarati sa mnom? Neele ljubazno objasni: — Vrlo je važno da točno saznamo kada su se zbili neki događaji. Svi članovi porodice prilično su neodređeni što se tiče vremena - što je možda i razumljivo. S druge strane, otkrio sam da ste vi, gospođice Dove, izuzetno precizni u svojim izjavama o tome kada se što dogodilo.

— što je također razumljivo.

— Da - možda - svakako vam moram čestitati na načinu na koji vodite ovu kuću usprkos - ovaj, panici - koju mora da su izazvali ovi

smrtni slučajevi. - Zastao je i zatim znatiželjno upitao: - Kako ste to izveli?

Oštroumno je zaključio da je samozadovoljstvo Mary Dove zbog vlastite sposobnosti pukotina u njezinu obrambenom oklopu. Na njegovo je pitanje odgovorila nešto prirodnije.

— Crumpovi su, naravno, smjesta htjeli otići. - To ne bismo mogli dopustiti.

— Znam. Ali rekla sam im također da će gospodin Percival Fortescue vjerojatno biti - pa - velikodušan prema onima koji ga ne napuste u neprilici.

— A Ellen?

— El en ne želi otići.

— El en ne želi otići - ponovi Neele. - ona ima dobre živce.

— Ona uživa u tragedijama - reče Mary Dove. - Kao i Percivalova supruga, ona tragedije smatra zabavnim dramama.

— Zanimljivo. Mislite li da je Percivalova supruga - uživala u ovim tragedijama?

— Naravno da nije. To bi ipak bilo pretjerano. Jednostavno bih rekla da joj je to omogućilo ovaj - da im se hrabro suprotstavi.

— A kako je to djelovalo na vas, gospođice Dove?

Mary Dove slegnu ramenima.

— To nije bilo ugodno iskustvo - reče suho. Inspektor Neele ponovo osjeti želju da slomi obrambeni mehanizam ove mlade žene - da otkrije što se zapravo događa iza njezine pažljive i djelotvorne umjerenosti.

Ali samo odrješito reče:

— A sada - da se prisjetimo vremena i mjesta: posljednji ste put vidjeli Gladys Martin u predvorju prije čaja, a to je bilo u dvadeset minuta do pet?

— Da - rekla sam joj da odnese čaj. - Odakle ste vi sami dolazili?

— S kata. Činilo mi se da sam čula telefon nekoliko minuta ranije.

— Gladys se, vjerojatno, javila na telefon?

— Da. Netko je nazvao krivi broj. Tražio je praonicu rublja u Baydon Heathu.

— I tada ste je vidjeli zadnji put?

— Otprilike deset minuta kasnije donijela je u biblioteku poslužavnik s čajem.

— Pošto je ušla gospođica Elaine Fortescue? - Da, tri ili četiri minute nakon toga.

Tada sam otišla gore da kažem supruzi gospodina Percivala da je čaj poslužen.

— Činite li to i inače?

— Ne činim - ljudi silaze na čaj kad žele ali gospođa Fortescue je pitala gdje su.

Mislila sam da čujem kako Percivalova supruga silazi ali prevarila sam se...

Neele je prekinu. Ovo je bilo nešto novo.

— Hoćete reći da ste čuli kako netko hoda na katu?

— Da - na vrhu stepenica. Ali nitko nije sišao pa sam se popela. Percivalova je supruga bila u svojoj spava~oj sobi. Upravo je došla. Bila je vani u šetnji.

— Vani u šetnji - tako. Tada je bilo - Blizu pet sati.

— A kad je stigao gospodin Lancelot Fortescue?

— Nekoliko minuta pošto sam ponovo sišla u prizemlje. Mislila sam da je stigao ranije - ali... - Zašto ste mislili da je stigao ranije? - upade inspektor.

— Jer mi se učinilo da sam ga ugledala kroz prozor na odmorištu stepenica.

— U vrtu, mislite?

— Da - letimice sam spazila nekoga iza tisove živice - pomislila sam da je to vjerojatno on.

— To je bilo kad ste silazili, pošto ste rekli Percivalovoj supruzi da je čaj gotov?

— Ne tada - ispravi ga Mary. - Bilo je to ranije - kad sam silazila prvi put.

Inspektor Neele je zurio u nju.

— Jeste li sasvim sigurni, gospođice Dove?

— Da, potpuno sam sigurna. Zbog toga sam i bila iznenađena kad sam ga ugledala - kad je zapravo pozvonio.

Inspektor Neele je kimao glavom. Nije dopustio da mu se u glasu osjeti uzbuđenje kad je rekao: — Onaj koga ste vidjeli u vrtu nije mogao biti gospodin Lancelot Fortescue. Njegov vlak koji je trebao stići u 4.28, kasnio je deset minuta. Stigao je na stanicu u Baydon Heathu u 4.37. Nekoliko je minuta morao čekati taksi - taj vlak je

uvijek kratat. Bilo je već gotovo petnaest do pet (pet minuta pošto ste vidjeli čovjeka u vrtu) kad je napustio stanicu, a vožnja dođe traje desetak minuta. Isplatio je taksi na ulazu u imanje najranije u pet do pet. Ne - nisu mogli vidjeti Lancelota Fortescuea.

— Sigurna sam da sam vidjela, nekoga.

— Da, vidjeli ste nekoga. Spuštao se mrak. Niste mogli jasno vidjeti tog čovjeka?

— Ne - nisam mu mogla vidjeti lice - samo obrise. Bio je visok i mršav. Očekivala sam Lancelota Fortescuea - pa sam odmah zaključila da je to on.

— Kojim je putem išao taj čovjek?

— Uzduž iza tisove živice, prema istočnoj strani kuće.

— Tamo postoji sporedni ulaz. Je li on obično zaključan?

— Tek navečer, kad se' zaključava cijela kuća prije spavanja.

— Bilo tko je mogao ući kroz ta pokrajnja vrata a da ga ne primijeti nitko iz kuće?

Mary Dove razmisli.

— Mislím da je tako. Jest. - I brzo doda: Mislíte - osoba koju sam kasnije čula na stepenicama mogla je ući tim putem? I mogla se sakrivati - na katu?

— Otprilike tako. - Ali tko?

— To tek treba saznati. Hvala vam, gospođice Dove.

Okrenuvši se da ode, inspektor Neele upita nehajno: - Usput, pretpostavljam da mi ne možete ništa reći o kosovima?

Ovo je bilo prvi put, činilo se, što je Mary Dove bila zbunjena.

— Ja - što ste rekli?

— Samo sam vas pitao o kosovima. - Mislíte...

— Kosovi - reče inspektor Neele. Poprimio je svoj najgluplji izraz.

— Mislíte na onu budalaštinu od prošlog ljeta? Ali to sigurno ne može... - prekinu se Mary.

— Čuo sam nešto o tome, ali siguran sam da ću od vas dobiti točan izvještaj - mirno reče inspektor.

Mary Dove opet je bila mirna i poslovna kao i uvijek.

— Mislím da je to bila neka glupa, pakosna šala - reče. - U radnoj sobi gospodina Fortescuea nađena su četiri mrtva kosa. Bilo je ljeto i prozori su bili otvoreni.

Mislili smo da je to učinio vrtlarev pomoćnik, ali on je tvrdio da to nikad nije napravio. Zapravo, to su bili kosovi koje je vrtlar ubio i objesio na voćku.

— I netko ih je skinuo i stavio na stol gospodina Fortescuea?

— Da.

— Postoji li kakav razlog za to - je li postojalo nešto u vezi s kosovima?

— Mislim da nije - odmahnu glavom Mary.

— Kako je to primio gospodin Fortescue? Je li bio ozlojađen?

— Naravno da je bio ozlojeđen.

— Ali nije bio uznemiren?

— Zaista se ne mogu sjetiti.

— Shvaćam - reče inspektor Neele.

Nije više ništa rekao. Mary Dove još jedanput krenu, ali ovaj put, pomislio je, pošla je prilično nerado, kao da bi željela saznati više o onome što mu je na pameti.

Inspektor Neele je, nezahvalno, osjetio samo ozlojađenost prema gospođici Marple.

Ona mu je natuknula da negdje moraju postojati kosovi, i jasno, kosovi su bili tu!

Istina, ne baš dvadeset i četiri kosa. No to bi se moglo nazvati upozorenjem.

Bilo je to davno, prošlog ljeta, i kako se uklapalo u sve? Inspektor Neele to nije znao. Neće dopustiti da ga ova igra s kosovima odvraća od logičnog i trijeznog istraživanja ubojstva koja je počinio ubojica zdravog razuma i iz određenog praktičnog razloga, ali ad sada će morati uzimati u obzir i naizgled lude aspekte ovog slučaja.

15.

I

— Žao mi je, gospođice Fortescue, što vas opet smetam, ali želim da ovo bude sasvim, sasvim jasno. Koliko znamo, vi ste bili posljednja osoba - ili bolje posljednja osim još jedne koja je vidjela gospođu Fortescue živu. Bilo je oko pet i dvadeset kad ste napustili sobu?

— Otprilike - reče Elaine. - Ne mogu točno reći. Čovjek ne gleda stalno na sat - doda, kao da se brani.

— Ne gleda. O čemu ste razgovarale dok ste bili sami s gospođom Fortescue, nakon što su drugi otišli?

— Zar je važno o čemu smo razgovarale?

— Vjerojatno nije - reče inspektor Neele ali moglo bi mi pomoći da otkrijem što se zbivalo u mislima gospođe Fortescue.

— Hoćete reći da je to mogla učiniti ona sama?

Inspektor Neele zapazi kao joj se lice razvedrilo. To bi svakako bilo vrlo povoljno rješenje za porodicu. Inspektor Neele nije mislio da je to istina. Adele Fortescue nije mu izgledala kao samoubojica. Čak i da je otrovala svojeg muža i bila svjesna kako će se zločin pripisati njoj, ne bi joj, mislio je, bilo ni na kraj pameti da se ubije. Sigurno je ne bi napustio njezin optimizam i vjerovala bi da bi, kad bi i došlo do suđenja, bila sigurno oslobođen. Međutim, nije imao ništa protiv da Elaine Fortescue razradi tu hipotezu. Stoga reče prilično uvjerljivo:

— Postoji i ta mogućnost, gospođice Fortescue. No biste li mi sad rekli o čemu ste razgovarale?

— Pa, zapravo o mojim osobnim stvarima oklijevala je Elaine.

— A to su? - upita inspektor ljubazno.

— Pa, jedan moj prijatelj je stigao ovamo pa sam pitala Adelu hoće li imati nešto protiv ako ga pozovem da odsjedne kod nas u kući.

— Tko je taj prijatelj?

— Gospodin Gerald Wright. On je nastavnik. Sada - sada je u hotelu Golf.

— Možda vrlo blizak prijatelj?

Inspektor Neele poprими izraz vremešnog ujaka, što ga je postaralo barem za petnaest godina. - Možda uskoro možemo očekivati neku zanimljivu objavu?

Osjetio je gotovo kajanje ugledavši sasvim bespomoćan pokret djevojčine ruke i crvenilo njezinih obraza. Nesumnjivo je bila zaljubljena u momka.

— Mi - mi nismo zapravo zaručeni i naravno sada to ne možemo objaviti, ali mislim da ćemo - da ćemo se vjenčati.

— Čestitam - reče ljubazno inspektor Neele.

— Gospodin Wright je odsjeo u hotelu Golf, kažete? Kako dugo je već tamo?

— Poslala sam mu brzojav kad je umro otac.

— I on je odmah došao. Shvaćam - reče inspektor Neele.

Izgovorio je svoju uobičajenu izreku prijateljski i ohrabrujući.

— Što je kazala gospođa Fortescue kad ste je upitali može li odsjesti ovdje?

— Rekla je da je to u redu, da mogu dovesti koga god želim.

— Znači bila je susretljiva?

— Pa, ne baš tako, Mislim, rekla je - što je još rekla?

Elaine ponovo pocrveni.

— Oh - rekla je kako ću sad rnoći mnogo bolje urediti život. Adele je bila u stanju govoriti takve gluposti.

— Tako je to - reče inspektor Neele umirujući je.

— Jest, tako je. Ali ljudima je često teško ispravno ocijeniti Geralda. On je intelektualac, znate, i ima mnogo nekonvencionalnih i naprednih ideja koje ljudi ne vole.

— Zbog toga se nije slagao s vašim ocem? Elaine jako pocrveni.

— Otac je imao mnogo predrasuda i bio je nepravedan. Povrijedio je Geraldove osjećaje. Zapravo, Geralda je tako uzrujao stav mojega oca da je otišao i nije mi se javljao tjednima.

Vjerojatno se ni sad ne bi javio da tvoj otac nije umro i ostavio ti gomilu novca, pomislio je inspektor Neele. Naglas reče: — Jeste li još o nečem razgovarali s gospodom Fortescue?

— Mislim da nisam.

— Tada je bilo otprilike pet i dvadeset pet minuta, a gospoda Fortescue je pronađena mrtva u pet sati i pedeset pet. Niste se vraćali u sobu u tih pola sata?

— Nisam.

— Što ste radili?

— Ja - izašla sam u kratku šetnju.

— U hotel »Golf? '

— Pa, da, ali Gerald nije bio ondje.

Inspektor Neele ponovno reče: - Shvaćam ali ovaj put je to značilo kraj razgovora.

Elaine Fortescue ustade i reče:

— Je li to sve?

— To je sve, hvala vam, gospođice Fortescue. Dok se spremala da ode, Neele nehajno reče: - Možete li mi možda reći nešto o kosovima? Zagledala ss u njega.

— Kosovima? Mislite o onima u piti?

Trebali bi biti u piti, pomisli inspektor. Ali samo upita: - Kad je to bilo?

— Oh! prije tri ili četiri mjeseca - a bilo ih je nekoliko i na očevu stolu. Bio je bijesan.

— Bijesan? Je li postavljao mnogo pitanja?

— Da - naravno - ali nismo mogli otkriti tko ih je tamo stavio.

— Znate li možda zašto je bio tako ljut?

— Pa - bila je to prilično ružna stvar, zar ne? Neele ju je pažljivo promatrao - ali nije vidio nikakvih znakova prikrivanja na njezinu licu. Zatim reče: — Oh, još samo nešto, gospođice Fortescue. Znate li je li vaša maćeha napravila oporuku?

— Nemam pojma - odmahnu glavom - ja pretpostavljam da jest. Ljudi to obično čine, zar ne?

— Trebali bi - ali nije uvijek tako. Jeste li vi napravili oporuku, gospođice Fortescue?

— Ne - ne - nisam - sve do sada nisam imala što ostaviti - sada, naravno Vidio joj je po očima da je shvatila promjenu svojeg položaja.

— Tako je - reče. - Pedeset tisuća funti je prilična odgovornost - to mijenja mnoge stvari, gospođice Fortescue.

II

Nekoliko minuta pošto je Elaine Fortescue napustila sobu, inspektor Neele je zamišljeno gledao ispred sebe. Zaista je imao o čemu razmišljati: Izjava Mary Dove da je vidjela nekog čovjeka u vrtu oko 4.35 sati otvarala je neke nove mogućnosti.

To jest, ako je Mary Dove govorila istinu.

Inspektor Neele obično nije pretpostavljao da bilo tko govori istinu. Ali, razmislivši o njezinoj izjavi, nije vidio nikakva razloga zbog kojega bi lagala. Bio je sklon povjerovati da Mary Dove govori istinu kad kaže da je vidjela nekog čovjeka u vrtu.

Sasvim je jasno da taj čovjek nije mogao biti Lancelot Fortescue, premda je sasvim razumljivo da je ona, u danim okolnostima, pomislila kako je to on. To nije bio Lancelot Fortescue, ali je visinom i stasom bio sličan Lancelotu Fortescueu, a ako je neki čovjek bio u vrtu u to određeno vrijeme, štoviše čovjek koji se kretao kriomice, kao što se činilo ako se sudi po načinu na koji se šuljao iza tisove živice, onda je to nesumnjivo otvaralo cijeli niz pitanja.

Ovoj izjavi dodala je još jednu, da je naime čula kako se netko kreće na katu. A to se opet povezivalo s nečim drugim. S grumenom blata što ga je našao na sagu u spavaćoj sobi Adele Fortescue.

Misli inspektora Neelea zadržase se na lijepom pisaćem stolu u toj sobi. Zgodan mali komad lažne antike koji je na gotovo vidljiv način sakrivao tajni pretinac. U njemu su bila tri pisma, pisma koja je Vivian Dubois pisao Adeli Fortescue. Kroz ruke inspektora Neelea prošlo je, u toku njegova rada, mnogo različitih ljubavnih pisama.

Poznavao je strastvena pisma, luda pisma, sentimentalna pisma i optužujuća pisma.

Bila je i opreznih pisama.

Inspektor Neele je bio sklon da ona tri pisma svrsta u ovu posljednju grupu. čak kad bi ih čitali i na sudu, moglo bi se uzeti kao da su inspirirana čistim platonskim prijateljstvom. No ovaj put se inspektor Neele nije dao zavarati. »Fućkam ja na takvo platonsko prijateljstvo!« pomislio je. Kad je pronašao pisma, Neele ih je smjesta poslao u Yard, jer je u to vrijeme bilo glavno pitanje smatra li državni tužilac da ima dovoljno dokaza za pokretanje postupka protiv

Adele Fortescue ili Adele Fortescue i Viviana Duboisa zajedno. Sve je ukazivalo na to da je Rexa, Fortescuea otrovala njegova žena, s pristankom svojeg ljubavnika ili bez njega.

Ta pisma, iako oprezna, sasvim su jasno otkrivala da je Vivian Dubois bio njezin ljubavnik, ali nigdje nije bilo, koliko je inspektor Neele mogao vidjeti, konkretnih znakova poticanja na zločin. Možda ju je izravno nagovarao na to, ali Vivian Dubois je bio previše oprezan a da bi tako nešto stavio na papir.

Inspektor Neele je, sasvim ispravno, naslućivao kako je Vivian Dubois zatražio od Adele Fortescue da uništi njegova pisma i kako je Adele rekla da je to učinila.

No, sad imaju još dvije smrti na vratu. A to znači, ili bi trebalo značiti, da Adele Fortescue nije ubila muža.

Osim ako - inspektor Neele je razmatrao novu hipotezu - ako se Adele Fortescue nije željela udati za Viviana Duboisa, a Vivian Dubois pak nije želio Adelu Fortescue već njezinih sto tisuća funti koje bi joj pripale poslije muževljeve smrti. Vivian Dubois je, vjerojatno, računao da će se smrt Rexa, Fortescuea pripisati prirodnim uzrocima. Nekakvom infarktu ili kapi. Uostalom, čini se da su u toku posljednje godine svi bili zabrinuta. zbog zdravlja Rexa Fortescuea. Usput, inspektor Neele postavi zadatak da to ispita. Nekako je podsvjesno osjećao da bi to na neki način moglo biti važno.) No, smrt Rexa Fortescuea nije se uklopila u plan. Ustanovljeno je trovanje, bez ikakve sumnje, i točno je imenovan otrov.

Uz pretpostavku da su Adele Fortescue i Vivian Dubois bili krivi, u kakvoj bi se situaciji našli? Vivian Dubois bio bi prestrašen, a Adele Fortescue bi izgubila glavu.

Mogla bi učiniti ili reći kojekakve gluposti. Mogla bi telefonirati Duboisu i tako nepažljivo govoriti da bi on shvatio kako je moguće da to netko prisluškuje u Tisovu stablu. što bi zatim učinio Vivian Dubois?

Još je bilo rano pokušati odgovoriti na to pitanje, ali inspektor Neele se namjeravao što prije raspitati u hotelu »Golf« je li Dubois bio ondje između 4.15 i 6 sati. Vivian Dubois je bio visok i crnomanjast kao i Lance Fortescue. Mogao se prošuljati kroz vrt do sporednog ulaza, popeti se stepenicama i tada - što? Potražiti pisma i otkriti da

su nestala? Ili, možda, pričekati da zrak bude čist i sići u biblioteku poslije čaja, kad je Adele Fontescue bila sama?

No svi su ti zaključci još bili preuranjeni. Neele je već ispitao Mary Dove i Elaine Fortescue; sad mora vidjeti što mu ima reci Percivalova žena.

16.

I

Inspektor Neele pronađe Percivalovu suprugu u njezinoj dnevnoj sobi na katu kako piše pisma. Ustala je prilično nervozno kad je ušao.

— Ima li - što - mogu li nešto...

— Molim vas sjednite, gospođo Fortescue, želim vam samo postaviti još nekoliko pitanja.

— Samo pitajte, inspektore. Sve je to tako užasno, zar ne? Tako užasno.

Nervozno je sjela u naslonjač. Inspektor Neele sjedne na mali ravni tolac blizu nje.

Proučavao ju je mnogo pažljivije nego prije. Gotovo u svakom pogledu osrednja žena, pomisli - i nije jako sretna, pomisli također. Nemirna“ nezadovoljna, ograničenih duhovnih sposobnosti, ali je ipak, mislio je, mogla biti sposobna i vješta u svojoj profesiji medicinske sestre. Premda, joj je udaja za imućna muža omogućila da ne radi, besposlica joj nije donijela zadovoljstvo. Kupovala je odjeću, čitala romane i jela slatkiše, ali on se sjećao kako je bila uzbuđena one večeri kad je umro Rex Fortescue i u tome nije vidio samo zadovoljstvo što se događa nešto jezovito, već prije oslobađanje od jalove i puste dosade njezina života. Zatreptala je očnim kopcima i spustila ih pred njegovim ispitujućim pogledom.

To joj je davalo izraz nervoze i krivnje, ali nije bio siguran da se zaista tako i osjećala.

— Bojim se - reče inspektor umirujuće - da ćemo neprestano morati postavljati pitanja. Za sve vas to je vrlo zamorno. Ja to razumijem, ali toliko toga ovisi, shvaćate, o tome da se točno odredi vrijeme događaja. Vi ste sišli na čaj prilično kasno, zar ne? Zapravo, gospođica Dove je došla gore po vas.

— Jest. Došla je. Došla je i rekla da je čaj poslužen. Nisam znala da je bilo tako kasno. Pisala sam pisma.

Inspektor Neele pogleda pisaći stol.

— Shvaćam - reče. - Ali, ja sam mislio da ste bili vani u šetnji.

— To vam je ona rekla? Da - mislim da ste u pravu. Najprije sam pisala pisma; zatim je bilo tako zagušljivo i zaboljela me glava pa sam izašla i - ovaj - prošetala. Samo po vrtu.

— Shvaćam. Jeste li sreli nekoga?

— Srela nekoga? - Zurila je u njega. - Kako to mislite?

— Samo sam pitao jeste li vidjeli nekoga ili je li netko vas vidio za vrijeme te šetnje.

— Vidjela sam vrtlara na određenoj udaljenosti, i to je sve. - Sumnjičavo je gledala u njega.

— Tada ste ušli, popeli se ovamo u svoju sobu i upravo ste se skidali kad je ušla gospođica Dove i rekla vam da je čaj spreman?

— Tako je. I onda sam sišla. - I tko je bio dolje?

— Adele i Elaine, a za minutu-dvije stigao je Lance. Moj šurjak, znate. Onaj koji se vratio iz Kenije.

— I tada ste svi pili čaj ?

— Da, pili smo čaj. Tada je Lance otišao gore posjetiti tetu Effie, a ja sam se popela ovamo da završim pisma. Ostavila sam tamo Elaine i Adelu.

Kimnuo je umirujući je.

— Da. Čini se da je gospođica Fortescue bila s gospodom Fortescue još pet ili deset minuta pošto ste vi otišli. Vaš se muž još nije bio vratio kući?

— Nije. Percy - Val - se nije vratio do pola sedam ili sedam sati. Zadržao se u gradu.

— Vratio se vlakom?

— Da; Na stanici je uzeo taksi.

— Je li bilo neobično što se vratio vlakom?

— Tako čini ponekad. Ne vrlo često. Mislim da je bio negdje u gradu gdje je teško parkirati. Bilo mu je jednostavnije da sjedne na vlak u Cannon Streetu.

— Shvaćam - reče inspektor Neele i nastavi: - Pitao sam vašeg muža je li gospoda Fortescue napravila oporuku prije nego što je umrla. Rekao je kako misli da nije.

Znate li slučajno nešto o tome?

Na njegovo iznenađenje, Jennifer Fortescue živahno kimnu glavom.
- Jest - reče.

Adele je napravila oporuku. Sama mi je rekla.

— Što kažete? Kad je to bilo?

— Nije bilo davno. Čini mi se prije otprilike mjesec dana.

— To je vrlo zanimljivo - reče inspektor Neele.

Percivalova supruga uzbuđeno se nagnu naprijed. Cijelo joj je lice živnulo. Očito je uživala u svojem superiornom poznavanju činjenica.

— Val nije znao za to - reče. - Nitko nije znao. Ja sam to saznala sasvim slučajno.

Bila sam u mjestu. Upravo sam izašla iz papirnice i tada sam ugledala Adelu kako izlazi iz odvjetničke kancelarije. Ansell i Worrall, znate. U High Streetu. '

— Lokalni odvjetnici? - reče Neele.

— Da. I rekla sam Adeli, »Što si radila ondje?«, upitala sam je. Ona se nasmijala i kazala: Bi li htjela znati? - Dok smo tako hodale ona reče: »Reći ću ti, Jennifer.

Sastavljala sam oporuku.« Dobro, rekla sam, »zašto to činiš, Adele, valjda nisi bolesna? Ona je rekla da, naravno, nije bolesna. Nije se nikad bolje osjećala. Ali svatko mora napraviti oporuku. Rekla je da nije htjela ići onom napuhanom obiteljskom odvjetniku u Londonu, gospodinu Billingsleyu. Rekla je kako bi stari slinavac otišao i sve ispričao nekome od porodice. »Ne«, izjavila je, »moja oporuka je moja vlastita stvar, Jennifer, napraviti ću je kako ja želim i nitko neće saznati za to. »Dobro, Adele, rekla sam, »ja neću nikome reći.« Ona je rekla, »Nije važno ako to i učiniš. Ne znaš što tamo piše. Ali nisam nikome rekla. Ne, čak ni Percyju. Mislim da žene moraju držati zajedno, zar ne, inspektore Neele?

— Sigurno je vrlo lijepo od vas što tako osjećate, gospodo Fortescue - reče inspektor Neele diplomatski.

— Nikad nisam zlobna - reče Jennifer. - Nije mi bilo posebno stalo do Adele. Uvijek sam je smatrala jednom od onih žena koje ne prezaju ni od čega da, bi postigle što žele. A sad je mrtva, možda sam je pogrešno ocijenila, jadnicu.

— Dobro, vrlo sam vam zahvalan, gospođo Fortescue, što ste mi toliko pomogli.

— Uvijek vam stojim na usluzi. Bit će mi vrlo drago da učinim što mogu. Sve je to tako strašno, zar ne? Tko je ona stara dama koja je stigla jutros?

— Neka gospođica Marple: Bila je vrlo ljubazna i došla je ovamo da nam kaže sve što zna o djevojci Gladys. Gladys Martin nekad je radila kod nje.

— Zaista! Kako zanimljivo.

— Ima još nešto, gospodo Fortescue. Znete li nešto o kosovima? Jennifer Fortescue naglo ga pogleda. Ispusti svoju torbicu i sagnu se da je podigne.

— O kosovima, inspektore? Kosovima? Kakvim kosovima?

Ostala je gotovo bez daha. Malo se nasmiješivši, inspektor Neele reče: — 4bičnim kosovima. živim ili mrtvim ili čak, da tako kažemo, simboličnim?

— Ne znam što mislite. Ne znam o čemu govorite - odlučno reče Jennifer Fortescue.

— Vi, znači, ništa ne znate o kosovima, gospođo Fortescue?

— Pretpostavljam da mislite na one u piti, prošloga ljeta. Sve je bilo vrlo glupo - reče ona polako.

— A neki su bili ostavljeni i na pisaćem stolu, zar ne?

— Sve je to bila glupa, neslana šala. Ne znam tko vam je o tome pričao. Gospodin Fortescue, moj svekar, bio je vrlo ljut zbog toga.

— Samo ljut? Ništa više?

— Shvaćam što mislite. Da, pretpostavljam da, istina je. Pitao nas je je li u kući bilo kakvih stranaca.

— Stranaca! - Inspektor ~Neele podiže obrve. - Pa, tako je rekao - reče gospoda Fortescue kao da se brani.

— Stranci - zamišljeno ponovi inspektor Neele. Tada upita: — Je li vam izgledao neka'ko prestrašen? - Prestrašen? Ne razumijem vas.

— Nervozan. Zbog stranaca, mislim.

— Da. Da, bio je, prilično. Naravno, ne sjećam se baš dobro. Bilo je to prije nekoliko mjeseci, znate. Mislim da je to bila samo glupa, neslana šala. Možda Crumpova.

Zaista mislim da je Crump vrlo neuravnotežen čovjek i sasvim sam sigurna da pije.

Ponekad se ponaša zaista drsko. Katkada sam se pitala da li je možda imao nešto protiv gospodina Fortescuea. Mislite li da je to moguće, inspektore?

— Sve je moguće - reče inspektor Neele i ode.

II

Percival Fortescue je bio u Londonu, ali inspektor Neele pronađe Lancelota kako sjedi u biblioteci sa ženom. Igrali su šah.

— Ne bih vas želio prekidati - reče Neele ispričavajući se.

— Samo ubijamo vrijeme, inspektore, zar ne, Pat?

Pat kimnu.

— Vjerojatno ćete pomisliti kako vam postavljam glupa pitanja - reče Neele. - Ali znate li nešto o kosovima, gospodine Fortescue?

— O kosovima? - Činilo se da se Lance zabavlja. - O kakvim kosovima? Mislite li na prave ptice, ili na trgovinu robljem?

Inspektor Neele odgovori s brzim, razoružavajućim osmijehom: — Nisam siguran na što mislim, gospodine Fortescue. Naime, bili su spomenuti nekakvi kosovi.

— Dobri bože. - Lancelot je odjednom postao oprezan. - Pretpostavljam da nije riječ o onom starom rudniku Crna ptica?

— Rudnik Crna ptica? što je to? - brzo upita inspektor.

Lance se zbunjeno namršti.

— Nevolja je u tome, inspektore, što se ne sjećam baš najbolje. Znam samo, prilično neodređeno, da se radi o nekoj sumnjivoj transakciji iz očeve prošlosti. Nešto na zapadnoj obali Afrike. Mislim da mu je teta Effie jedanput nešto prigovorila zbog toga, ali ne mogu se sjetiti o čemu je točno bila riječ.

— Teta Effie? To je gospođica Ramsbottom, zar ne?

— Jest.

— Otići ću i upitati je o tome - reče inspektor Neele. Ona je prilično opasna stara dama - doda pokajnički - Uvijek me čini prilično nervoznim.

Lance se nasmije.

— Teta Effie je nesumnjivo osebujan karakter, ali mogla bi vam biti korisna ako joj priđete na pravi način. Naročito ako istražujete prošlost. Ima izvrsno pamćenje, a posebno se sjeća svega što je na neki način štetno ili pogubno: Zamišljeno je dodao: — Ima još nešto. Posjetila sam je ubrzo poslije svojeg dolaska. Zapravo odmah nakon čaja. Govorila je o Gladys. O služavci koja je ubijena. Onda,

naravno, nije znala da je već mrtva. Ali teta Effie je rekla da je potpuno uvjerena kako Gladys zna nešto što nije rekla policiji.

— Čini se da je to točno - reče inspektor Neele. - A sada to više nikada neće reći, jadnica.

— Neće. Vjerojatno joj je teta Effie dala dobar savjet. Da ispriča sve što zna. šteta što je djevojka nije poslušala.

Inspektor Neele kimnu. Skupivši hrabrost za okršaj, pope se u tvrđavu gospođice Ramsbottom. Na svoje iznenađenje, nađe tamo gospođicu Marple. činilo se da dvije dame raspravljaju o stranim misijama.

— Ja odlazim, inspektore. - Gospođica Marple hitro ustade.

— Ne morate, gospodo - reče inspektor Neele.

— Zamolila sam gospođicu Marple da odsjedne kod nas - reče gospođica Ramsbottom.

Nema smisla trošiti novac u onom smiješnom hotelu »Golf«. To je gnijezdo profitera. Svake večeri samo piju i kartaju se. Bit će bolje da dođe u pristojnu kršćansku kuću. Postoji slobodna soba pokraj moje. Posljednja je tamo boravila dr Mary Peters, misionarka.

— To je vrlo, vrlo ljubazno od vas - reče gospođica Marple - ali zaista mislim da ne bih smjela smetati u žalobnoj kući.

— Žalovanje? Koješta! - reče gospođica Ramsbottom. - Tko će u ovoj kući plakati za Rexom? Ili Adelom? Ili vas brine policija? Imate li vi prigovora, inspektore?

— Nikakvih, gospođo.

— Onda je u redu - reče gospođica Ramsbottom.

— To je vrlo ljubazno od vas - reče zahvalno gospođica Marple. - Telefonirat ću u hotel da otkažem rezervaciju. - Ona napusti sobu, a gospođica Ramsbottom oštro upita inspektora: — Dobro, a što vi želite?

— Pitao sam se biste li mi mogli reći nešto o rudniku Crna ptica, gospodo.

Gospođica Ramsbottom ispusti brz, vrištav hihot.

— Znači došli ste i do toga! Pročeprkali ste ono što sam vam natuknula neki dan. Pa, što hoćete znati o tome?

— Sve što mi možete reći, gospodo.

— Ne mogu vam mnogo reći. Bilo je to davno - prije dvadeset, dvadeset pet godina, možda. Nekakva koncesija u istočnoj Africi.

Moj je šurjak ušao u to s čovjekom koji se zvao MacKenzie. Otišli su onamo zajedno da pregledaju rudnik i MacKenzie je tamo umro od groznice. Rex se vratio kući i rekao da je udio u rudniku, ili koncesija ili što je to već bilo, bez ikakve vrijednosti. To je sve što ja znam.

— Mislim da znate i nešto više od toga, gospodo - reče Neele glasom koji je umio nagovarati. - Sve su ostalo naklapanja. Vi ne volite naklapanja u zakonu, tako su mi rekli. - Još nismo u sudnici, gospodo.

— Pa, ja vam ne mogu ništa reći. Porodica onog MacKenzija napravila je gužvu. Tvrdili su da je Rex izigrao MacKenzija. Rekla bih da jest. Bio je lukav, beskrupulozan momak, ali uopće ne sumnjam da je sve što je učinio bilo legalno. Nisu mogli ništa dokazati. Gospoda MacKenzie je bila neuravnotežena žena. Došla je ovamo i neprestano prijetila kako će se osvetiti. Rekla je da je Rex ubio njezina muža. Glupa melodrama! Mislim da je bila malo ćaknuta - zapravo, vjerujem da je nedugo nakon toga otišla u duševnu bolnicu. Došla je ovamo vukući za sobom dvoje male djece koja su bila na smrt prestrašena.

Rekla je da će odgajati svoju djecu kako bi se jednoga dana osvetila. Ili tako nešto.

Sve su to bile ludorije. Eto, to je sve' što vam mogu reći. i zapamtite, rudnik Crna ptica nije bio jedini nečisti posao u Rexovu životu. Naći ćete ih još podosta, ako ih potražite. Što vas je dovelo do ovog slučaja? Jeste li naišli na neki proces u vezi s MacKenzijevima?

— Ne znate što se dogodilo s tom porodicom, gospodo?

— Nemam pojma - reče gospođica Ramsbottom. - Ne mislim da bi Rex zaista ubio MacKenzija, ali ga je mogao ostaviti da umre. Pred bogom je to isto, ali ne i pred zakonom. Ako je to učinio, sad ga je stigla kazna. Božja kazna je spora, ali dostižna - a sad je najbolje da odete, ne mogu vam više ništa reći i nema smisla da mi dalje postavljate pitanja.

— Mnogo vam hvala na ovom što ste mi rekli - reče inspektor Neele.

— Pošaljite onu Marpleovu natrag - viknu za njim gospođica Ramsbottom. Frivolna je, kao i svi pripadnici anglikanske crkve, ali milosrđu prilazi s razumom.

Inspektor Neele je obavio dva telefonska razgovora, najprije s Ansellom i Worrallom, zatim s hotelom Golf. Tada je pozvao narednika Haya i rekao mu da će na kratko vrijeme napustiti kuću.

— Moram otići u jednu odvjetničku kancelariju - a nakon toga me možete naći u hotelu »Golf«, ako se dogodi nešto važno.

— Da, gospodine.

— I saznajte sve što možete o kosovima - doda Neele preko ramena.

— O kosovima, gospodine? - ponovi narednik Hay, potpuno zbunjen.

— Da, tako sam rekao - ne o želeu od kokosa - o kosovima.

— U redu, gospodine - reče smeteno narednik Hay.

17.

I

Inspektor Neele je otkrio da je gospodin Ansell odvjetnik koji se lako daje zaplašiti, umjesto da se drugi plaše njega. Kao član male i ne baš uspješne tvrtke, nije se pozivao na svoja prava, nego je jedva čekao da pomogne policiji.

Da, rekao je, napisao je oporuku za pokojnu gospođu Adelu Fortescue. Bila je u njegovu uredu otprilike prije pet tjedana. To mu se učinilo prilično neobičnim ali, naravno, nije ništa rekao. U odvjetničkom poslu događaju se neobične stvari, a inspektor će sigurno razumjeti njegovu diskreciju itd. itd. Inspektor je kimnuo kako bi pokazao da je razumio. Već je bio saznao da gospodin Ansell nije prije obavljao nikakve pravničke poslove za gospodu Adelu Fortescue ili bilo koga iz porodice Fortescue.

— Prirodno - reče gospodin Ansell - ona nije željela ići u muževljevu odvjetničku tvrtku zbog te stvari.

Činjenice su bile jednostavne. Adele Fortescue je napravila oporuku, ostavljajući sve što je imala Vivianu Duboisu.

— Ali koliko sam shvatio - reče gospodin Ansell upitno gledajući Neelea - ona zapravo i nije imala mnogo što bi mogla ostaviti.

Inspektor Neele kimnu. U vrijeme kad je Adele Fortescue napravila oporuku to je zaista bila istina. Ali u međuvremenu je umro Rex Fortescue i Adele Fortescue je naslijedila 100.000 funti, a tih 100.000 funti (minus porez na ostavštinu) sada vjerojatno pripada Vivianu Edwardu Duboisu.

II

U hotelu »Golf« je inspektor Neele našao Viviana Dubois-a kako nervozno čeka njegov dolazak. Dubois se upravo spremao otputovati, stvari su mu već bile pripremljene, kad mu je telefonirao inspektor Neele i neslužbeno ga zamolio da ostane. Inspektor Neele je bio vrlo ljubazan, gotovo se ispričavao. Ali iza, konvencionalnih riječi, molba je bila zapovijed. Vivian Dubois je oklijevao, ali ne previše.

Sada je govorio:

— Nadam se da shvaćate, inspektore Neele, kako mi je prilično nezgodno što moram ostati. Zaista moram obaviti neke hitne poslove.

— Nisam znao da ste zaposleni, gospodine Dubois - reče ljubazno inspektor Neele.

— Bo j im se da nitko od nas ne može danas sebi dopustiti besposličenje, premda bismo to željeli.

— Smrt gospođe Fortescue sigurno je za vas bila velik udarac, gospodine Dubois. Bili ste dobri prijatelji, zar ne?

— Da - reče Dubois - bila je šarmantna žena. Često smo zajedno igrali golf.

— Mislim da će vam mnogo nedostajati.

— Zapravo hoće. - Dubois uzdahne. y-Sve je to zaista, zaista strašno.

— Vi ste joj telefonirali, čini mi se, onog poslijepodneva kad je umrla?

— Jesam li? Zaista se sada ne mogu sjetiti. - Oko četiri sata, koliko znam.

— Da, vjerujem da jesam.

— Sjećate li se o čemu ste razgovarali, gospodine Dubois?

— Nije bilo ništa važno. Mislim da sam je pitao kako se osjeća i ima li još kakvih novosti o smrti njezina muža - manje-više konvencionalna pitanja.

— Shvaćam - reče inspektor Neele. I doda: - I tada ste izašli u šetnju?

— Pa - da - da, mislim da jesam. Zapravo ne u šetnju, igrao sam malo golf.

Inspektor Neele blago reče: - Mislim da niste, gospodine Dubois... Ne baš onaj dan... Vrtar hotela vidio vas je kako idete putem prema Tisovu stablu.

Duboisove oči sretoše se s njegovima, a tada opet nervozno pogledaše u stranu.

— Bojim se da se ne mogu sjetiti, inspektore. - Možda ste zapravo išli posjetiti gospođu Fortescue?

— Ne. Nisam to učinio - reče Dubois brzo. Nisam bio ni u blizini kuće.

— Pa kamo ste onda išli?

— Ja - išao sam cestom, sve tamo do u Tri goluba«, i tada sam se okrenuo i vratio uz igrališta za golf.

— Sasvim ste sigurni da niste išli u Tisovo stablo?

— Sasvim siguran, inspektore. Inspektor zakima glavom.

— Hajde, gospodine Dubois - reče - mnogo je bolje da budete iskreni s nama. Mogli ste imati i sasvim bezazlen razlog c~a odete onamo.

— Kažem vam da onoga dana uopće nisam išao posjetiti gospodu Fortescue.

Inspektor ustade.

— Znete, gospodine Dubois - reče mirno mislim da ćemo morati od vas tražiti izjavu.

Savjetujem vam da iskoristite svoje pravo i pozovete svojeg advokata da bude prisutan kad ćete davati tu izjavu.

Boja je nestala s lica gospodina Duboisa i ono je sada bilo bolesno zelenkasto.

— Vi mi prijetite - reče. - Vi mi prijetite.

— Ne, ne, ni govora. - Inspektor Neele je to rekao zgranuto. - To nama nije dopušteno. Naprotiv. Samo vas upozoravam na vaša prava.

— Nemam baš ništa s tim, kažem vam! Uopće ništa.

— Ma hajde, gospodine Dubois, bili ste u Tisovu stablu oko pola pet onoga dana.

Netko je pogledao kroz prozor, znate, i vidio vas.

— Bio sam samo u vrtu. Nisam ulazio u kuću. - Niste? - upita inspektor Neele. - Jeste li sigurni? Niste li ušli u kuću kroz sporedna vrata i popeli se do dnevne sobe gospođe Fortescue na prvom katu? Tražili ste tamo nešto, zar ne, u pisaćem stolu?

— Vi ih imate, pretpostavljam - zlovoljno reče Dubois. - Ona budala Adele ih je sačuvala - klela se da ih je spalila -. Ali ona ne znače ono što vi mislite da znače.

— Vi ne poričete, zar ne, gospodine Dubois, da ste bili vrlo blizak prijatelj gospođe Fortescue?

— Jasno da ne poričem. Kako mogu kad imate pisma? Jedino kažem da u njima ne treba tražiti ništa zla. Ni na trenutak nemojte pomisliti da smo mi - da se ona - htjela riješiti Rexa, Fortescuea. Dobri bože, ja ne pripadam toj vrsti ljudi!

— Ali možda je ona pripadala takvoj vrsti žena?

— Gluposti - uzviknu Vivian Dubois - zar nije i ona ubijena?

— Jest, jest.

— Ali, zar nije ista osoba koja je ubila njezinog muža mogla ubiti i nju?

— To bi moglo biti. Svakako bi moglo. Ali postoje i druga rješenja. Na primjer, (to je samo pretpostavka, gospodine Dubois) moguće je da se gospoda Fortescue riješila muža i da je nakon njegove smrti ona na neki način postala opasna za nekoga drugog.

Za nekoga tko joj možda nije pomagao da učini ono što je učinila, nego ju je ohrabrio i bio je, da tako kažem, motiv za taj čin. Mogla je biti, znate, opasna za tu određenu osobu.

Dubois je mucao:

— N-n-ne možete mi to natovariti. Ne možete. - Ona, je, znate, napravila oporuku - reče inspektor Neele. - Vama je ostavila sav svoj novac. Sve što je imala.

— Ne želim taj novac. Ne želim ni penija.

— Naravno, to zapravo nije mnogo - reče inspektor Neele. - Nešto nakita i krzna, ali mislim da ima vrlo malo gotovine.

Dubois je buljio u njega, vilica mu se objesila. - Ali mislio sam da je njezin muž.

Naglo se prekinuo.

— Jeste li, gospodine Dubois? - reče inspektor Neele, a glas mu sada~ bijaše leden.

To je vrlo zanimljivo. Pitao sam se jeste li znali odredbe oporuke Rexa Fortescuea...

III

Drugi je razgovor u hotelu »Golf« inspektor Neele imao s gospodinom Geraldom Wrightom. Gerald Wright je bio mršav, samouvjeren mladi intelektualac. Inspektor Neele je zapazio da je građen slično kao i Vivian Dubois.

— Što mogu učiniti za vas, inspektore? - upitao je.

— Mislio sam da biste nam mogli pomoći i dati nam neke informacije, gospodine Wright.

— Informacije? Zaista? To mi se ne čini vjerojatnim.

— U vezi s nedavnim događajima u Tisovu stablu. Sigurno ste čuli za njih?

Inspektor Neele je dodao malo ironije u ovo pitanje. Gerald Wright se superiorno smiješio.

— Čuti za njih - reče - nije prava riječ. Novine samo o tome pišu. Kako je nevjerojatno krvoločna naša štampa! U kakvo doba živimo! S jedne strane proizvodimo atomske bombe, a s druge naše novine uživaju izvještavajući o brutalnim ubojstvima! Ali rekli ste da mi želite postaviti neka pitanja. Zaista ne vidim o čemu biste me mogli pitati. Ne znam ništa o ovoj aferi u Tisovu stablu. Bio sam na otoku Man kad je ubijen Rex Fortescue.

— Stigli ste ovamo vrlo brzo nakon toga, zar ne, gospodine Wright? Dobili ste brzojav, mislim, od gospođice Elaine Fortescue.

— Naša policija sve zna, zar ne? Da, Elaine me pozvala. Naravno, odmah sam došao.

— Koliko znam, uskoro ćete se vjenčati?

— Sasvim točno, inspektore Neele. Nadam se da nemate ništa protiv.

— To je isključivo stvar gospođice Fortescue. Mislim da vaša veza traje već neko vrijeme? šest ili sedam mjeseci, zapravo?

— Upravo tako.

— Vi i gospođica Fortescue najavili ste da ćete se vjenčati. Gospodin Fortescue nije htio dati pristanak i obavijestio vas je da on svojoj kćeri, ako se uda protiv njegove volje, ne namjerava dati nikakav prihod. Nakon toga ste, koliko sam shvatio, raskinuli zaruke i rastali se.

Gerald Wright se gotovo sažaljivo smješкао.

— To je vrlo grub način da se prikažu stvari, inspektore Neele. Zapravo, ja sam bio žrtva svojih političkih uvjerenja. Rex Fortescue je bio najgori kapitalist. Svoja politička uvjerenja nisam mogao žrtvovati zbog novca.

— Ali nemate ništa protiv toga da se oženite ženom koja je upravo naslijedila 50.000 funti? Gerald Wright zadovoljno se osmijehnu.

— Ni najmanje, inspektore Neele. Novac ću utrošiti za dobrobit zajednice. Ali sigurno niste došli ovamo da biste raspravljali o mojim financijskim prilikama - ili političkim uvjerenjima?

— Nisam, gospodine Wright. Želio sam razgovarati o sasvim jednostavnim činjenicama. Kao što znate, gospođa Adele Fortescue umrla je od posljedica trovanja cijanidom, poslije podne petoga studenog. Budući da ste tog poslijepodneva bili u blizini Tisova stabla, smatrao sam mogućim da ste eventualno čuli ili vidjeli nešto što je važno za ovaj slučaj.

— A što vas navodi na to da vjerujete kako sam ja, kao što kažete, bio u to vrijeme u blizini Tisova stabla?

— Onoga ste poslijepodneva napustili ovaj hotel u četiri i petnaest, gospodine Wright. Iz hotela ste krenuli cestom prema Tisovu stablu. Sasvim je prirodno, čini se, pomisliti da ste otišli onamo.

— Razmišljao sam o tome da odem - reče Gerald Wright - ali zaključio sam da to ne bi imalo smisla. Već sam se dogovorio s gospođicom Fortescue - Elaine - da se nađemo u hotelu u šest sati. Prošetao sam puteljkom koji se odvaja od glavne ceste i vratio se u hotel »Golf« upravo nešto prije šest sati. Elaine nije došla na sastanak.

Sasvim normalno, u onim okolnostima.

— Je li vas netko vidio na toj vašoj šetnji, gospodine Wright?

— Nekoliko je automobila, mislim, prošlo kraj mene na cesti. Nisam vidio nikoga poznatog, ako mislite na to. Bio je to zapravo kolni put, previše blatan za automobile.

— Znači za vrijeme između trenutka kad ste napustili hotel u četiri i petnaest, i šest sati, kad ste se vratili, imam samo vašu riječ o tome gdje ste bili?

Gerald Wright i dalje se nadmoćno smijehao. - Vrlo nezgodno za nas obojicu, inspektore, ali tako je.

Inspektor Neele tiho reče:

— Znači, ako je netko rekao da je pogledao kroz prozor na stepenicama i vidio vas u vrtu Tisova stabla oko 4.35 - zastade i ostavi rečenicu nedovršenom.

Gerald Wright podiže obrve i odmahnu glavom.

— Vidljivost je tada već morala biti vrlo loša - reče. - Mislim da bi teško netko mogao biti siguran.

— Poznajete li gospodina Viviana Duboisa koji također boravi ovdje?

— Dubois. Dubois? Ne, mislim da ga ne poznajem. Je li to visok, tamnoput čovjek, koji voli nositi cipele od antilopa?

— Da. I on je izašao u šetnju onog poslijepodneva, napustio hotel i prošao pokraj Tisova stabla. Niste li ga slučajno primijetili na cesti?

— Ne. Ne. Ne mogu reći da jesam.

Gerald Wright se sada prvi put doimao malo zabrinutim. Inspektor Neele reče zamišljeno: — Ono poslijepodne zaista nije bilo ugodno za šetnju, posebno kad se smračilo, po blatnom putu. čudno kako su se svi, čini se, osjećali puni energije.

Kad se inspektor Neele vratio u kuću, dočeka ga narednik Hay zadovoljna lica.

— Otkrio sam nešto o kosovima, gospodine rekao je.

— Otkrili ste?

— Jesam, gospodine, bili su u piti. Hladna pita bila je ostavljena za subotnju večeru.

Netko je došao do pite u ostavi ili negdje drugdje. Skinuli su koru i izvadili govedinu i šunku koja je bila unutra, i što mislite da su stavili umjesto toga? Nekoliko smrdljivih kosova koje su uzeli iz vrtlareve kolibe. Bila je to gadna šala, zar ne?

— Nije li to zalogaj slastan za kralja? - reče inspektor Neele.

I ostavi narednika Haya kako zuri za njim.

18.

I

— Pričekajte minutu - reče gospođica Ramsbottom - složit će mi se pasijans.

Premjestila je kralja i prateće karte na prazno mjesto, stavila crvenu sedmicu na crnu osmicu, nekoliko puta odložila na stranu već složene karte, brzo izvela, još nekoliko promjena mjesta i zatim se uspravila, uzdahnuvši zadovoljno.

— Dvaput se složilo - reče. - To se ne događa često.

Zadovoljno se opustila u stolici i podigla, pogled prema djevojci koja je stajala pokraj kamina.

— Znači vi ste Lanceova žena - reče.

Pat, koju je gospođica Ramsbottom pozvala gore k sebi, kimnu glavom.

— Jesam - reče.

— Visoki ste - reče gospođica Raxnsbottom - i izgledate zdravo.

— Zdravlje mi je izvrsno.

Gospođica Rarnsbottom zadovoljno kimnu.

— Percivalova žena je raskvašena - reče. Jede previše slatkiša i ne vježba dovoljno.

Dobro, sjednite, dijete moje, sjednite. Gdje ste upoznali mojeg nećaka?

— Upoznali smo se u Keniji, gdje sam bila s nekim prijateljima.

— Čula sam da ste već prije bili udani.

— Jesam. Dvaput.

Gospođica Ramsbottom značajno šmrknu. - Razvodi, pretpostavljam.

— Ne - reče Pat. Glas joj je malo drhtao. Obojica su - umrla. Moj prvi muž je bio ratni pilot. Ubijen je u ratu.

— A vaš drugi muž? Da vidimo - netko mi je rekao. Ustrijelio se, zar ne?

Pat kimnu.

— Vaša krivnja?

— Ne - reče Pat. - Nije bila moja krivnja. - Bavio se konjskim trkama, zar ne?

— Da.

— Nikada u životu nisam bila na hipodromu - reče gospođica Ramsbottom. - Kladjenje i kartanje - sve je to izmislio sotona.

Pat ne odgovori.

— Nikada ne bih ušla u kazalište ili kino reče gospođica Ramsbottom. - Danas je svijet pokvaren. U ovoj kući događale su se mnoge gadosti, ali bog ih je zatro.

Pat još nije znala što da kaže. Pitala se je li Lanceova teta Effie sasvim pri sebi. No ipak ju je malo zbunio oštar pogled kojim ju je promatrala stara dama.

— Koliko znate - upita teta Effie - o porodici u koju ste ušli svojom udajom?

— Mislim - reče Pat - da znam onoliko koliko se uopće i može znati kad se ulazi u neku porodicu.

— Hm, dobro ste to rekli. Dakle, reći ću vam ovo. Moja je sestra bila budala, moj je šurjak bio nitkov, Percival je puzavac, a vaš Lance je uvijek bio crna ovca u porodici.

— Mislim da su sve to besmislice - reče žustro Pat.

— Možda ste u pravu - neočekivano odgovori gospođica Ramsbottom. - Ne možete ljudima jednostavno nalijepiti etikete. Ali nemojte potcijeniti Percivala. Često se vjeruje da su ljudi koje smatramo dobrima ujedno i glupi. Percival nipošto nije glup.

Poprilično je pametan, i licemjeran. Nikad nisam marila za, nj. No znajte, ja nemam povjerenja u Lancea i ne odobravam ono što čini, ali ne mogu a da ga ne volim... On je nesmotren momak, uvijek je to bio. Morat ćete pripaziti na njega i pobrinuti se da ne ode predaleko. Recite mu neka ne potcjenjuje Percivala, draga moja. Recite mu neka ne vjeruje sve što mu kaže Percival. Svi su oni lažljivci u ovoj kući. - Zatim stara dama zadovoljno doda: - Paklena vatra bit će njihov udes.

II

Inspektor Neele je završavao telefonski razgovor sa Scotland Yardom.

Zamjenik komesara na drugom kraju reče: — Moramo vam pribaviti te informacije poslat ćemo okružnicu raznim privatnim sanatorijima. Naravno, možda je mrtva.

— Vjerojatno jest. Bilo je to davno.

Stari se grijesi ne zaboravljaju tako lako. To je rekla gospođica Ramsbottom - rekla je to s nekim značenjem - kao da mu daje neki nagovještaj.

— To je fantastična teorija - reče zamjenik komesara.

— Znam, gospodine. Ali mislim da to ne bismo smjeli potpuno zanemariti. Previše se toga uklapa...

— Da - da - žito - kosovi - čovjekovo krsno ime...

Neele reče:

— Ja istražujem i u drugim pravcima - Dubois je jedna mogućnost - kao i Wright - Gladys je bila mogla ugledati bilo kojega od njih kraj sporednog ulaza - mogla je ostaviti poslužavnik u predvorju i otići da vidi tko je to i što radi - i onaj tko je to već bio mogao ju je onda tamo udaviti i zatim tijelo odnijeti do mjesta gdje se sušilo rublje i staviti joj kvačicu na nos.

— Doista glupo! I gadno!

— Da, gospodine. To je i uzrujalo staru damu - gospođicu Marple, mislim. Zgodna stara gospoda - i vrlo oštroumna. Smjestila se u kući - da bi bila u blizini gospođice Ramsbottom uvjeren sam da će saznati nešto važno.

— Što sad namjeravate, Neele?

— Imam sastanak s londonskim odvjetnicima. Želim saznati nešto više o poslovima Rexa Fortescuea. I, premda je to stara stvar, želim čuti nešto više o rudniku Crna ptica.

III

Gospodin Billingsley, iz tvrtke Billingsley, Horsethorpe & Walters, bio je uglađen čovjek, a poslovnu je diskreciju sakrivao varljivim uslužnim ponašanjem. Ovo je bio već drugi razgovor inspektora Neelea s njim i sad je njegova diskrecija bila manje primjetljiva nego prvi put. Trostruka tragedija u Tisovu stablu poljuljala je profesionalnu rezerviranost gospodina Billingsleya. Sada je jedva čekao da iznese policiji sve činjenice koje je znao.

— Cijela je ta stvar vrlo, vrlo neobična - rekao je. - Vrlo neobična. Ne mogu se sjetiti ničega sličnog u cijeloj svojoj praksi.

— Iskreno, gospodine Billingsley - reče inspektor Neele - potrebna nam je sva pomoć koju možemo dobiti.

— Možete računati sa mnom, dragi moj gospodine. Zaista će mi biti drago da vam pomognem koliko god mogu.

— Dopustite mi da vas najprije upitam jeste li dobro poznavali pokojnog gospodina Fortescuea i koliko znate o poslovima njegova poduzeća?

— Dobro sam poznavao Rexa Fortescuea. Hoću reći, znali smo se, pa, šesnaest godina, rekao bih. Ali znate, mi nismo bili njegova jedina odvjetnička tvrtka, nipošto.

Inspektor Neele kimnu. Znao je to. Billingsley, Horsethorpe & Walters bili su, što bi se reklo, ugledni odvjetnici Rexa Fortescuea. Za svoje manje ugledne poslove angažirao je nekoliko različitih i nešto manje skrupuloznih tvrtki.

— Što biste sad željeli znati? - nastavio je gospodin Billingsley. - Govorio sam vam o njegovoj oporuci. Percival Fortescue je glavni univerzalni baštinik.

— Sad me zanima - reče inspektor Neele oporuka njegove udovice. Smrću gospodina Fortescuea ona je naslijedila sto tisuća funti, zar ne?

Billingsley zakima glavom.

— Značajan iznos - reče - i mogu vam u povjerenju reći, inspektore, da će ga poduzeće vrlo teško moći isplatiti.

— Poduzeće, znači, nije uspješno?

— Iskreno - reče gospodin Billingsley - i samo među nama, nalazi se na rubu propasti, i to već godinu i po dana.

— Iz nekog određenog razloga?

— Pa jest. Rekao bih da je razlog bio sam Rex Fortescue. Zadnju se godinu Rex Fortescue ponašao kao luđak. Prodavao je dobre dionice, kupovao sumnjive i neprestano naveliko pričao o tome na zaprepaštenje svih. Nije slušao savjete.

Percival - njegov sin - dolazio je ovamo i tražio da utječem na njegova oca. On je očito pokušao, ali ga je ovaj odbio. Ja sam učinio što sam mogao, ali Fortescue nije htio slušati glas razuma. Zaista, činilo se da je postao sasvim drugi čovjek.

— Ali nije bio utučen, koliko znam - reče inspektor Neele.

— Ne, ne. Sasvim suprotno. Blistao je, šepirio se.

Inspektor Neele kimnu. Ideja koja mu se već oblikovala u glavi sad se učvrstila.

Vjerovao je da počinje shvaćati neke uzroke trvenja između Percivala i njegova oca.

Gospodin Billingsley je nastavljao: — Ali nemojte me pitati o oporuci njegove žene. Ja joj nisam napravio nikakvu oporuku.

— Znam to - reče Neele. - Želim jedino ustanoviti da je imala što ostaviti. Ukratko, sto tisuća funti.

Gospodin Billingsley je žestoko stresao glavom. - Ne, ne, dragi moj gospodine. Niste u pravu. - Hoćete reći da joj je taj novac ostavljen samo na doživotno uživanje?

— Ne - ne - ostavljen joj je u potpunosti. Ali u oporuci postoji klauzula koja to regulira. Prema njoj, Fortescueova žena neće naslijediti taj iznos ako ga ne nadživi najmanje za mjesec dana. To je, mogu reći, danas prilično česta klauzula. Počela se upotrebljavati zbog nesigurnosti avionskog prometa. Ako dvoje ljudi pogine u avionskoj nesreći, izuzetno je teško reći tko je koga nadživio i javlja se mnoštvo neobičnih problema.

Inspektor Neele je zurio u njega.

— Tada Adele Fortescue nije imala sto tisuća, funti koje bi nekome mogla ostaviti.

Što se događa s tim novcem?

— Ostaje u poduzeću. Ili točnije, rekao bih, dobiva ga univerzalni baštinik.

- A univerzalni baštinik je gospodin Percival Fortescue.
- Tako je - reče Billingsley - novac dobiva Percival Fortescue. A s obzirom na stanje u kojem se poduzeće nalazi - doda neoprezno - rekao bih da, će ga trebati!

IV

— Što li sve vi policajci ne želite znati - reče Neeleov prijatelj liječnik.

— Hajde, Bob, van s tim.

— Pa, budući da smo ovdje sami, ne možete se kasnije pozivati na moju izjavu, na svu sreću! Ali rekao bih, znate, da je vaša ideja prokleta točna. Po svemu sudeći, opća atrofija mozga. Porodica je posumnjala i željeli su ga navesti da ode liječniku. Nije htio. Bolest teče upravo tako kako ste opisali. Gubitak sposobnosti rasuđivanja, megalomanija, žestoki napadi razdražljivosti i bijesa hvastanje - tlapnje o vlastitoj veličini i važnosti - vjerovanje u svoju financijsku genijalnost. Svatko tko pati od te bolesti vrlo bi brzo uspješno poduzeće doveo na rub propasti - ukoliko ga netko ne bi spriječio - a to nije tako lako učiniti - posebno ako sam bolesnik zna što namjeravate. Da - rekao bih da su vaši prijatelji imali sreće što je umro.

— Oni nisu moji prijatelji - reče Neele. I ponovi ono što je već jedanput ranije rekao: — Svi su oni tako neugodni ljudi...

19.

U salonu u Tisovu stablu okupila se cijela porodica Fortescue. Percival Fortescue je, naslonjen na kamin, govorio prisutnima.

— Sve je to u redu - reče Percival - ali čitava je situacija krajnje nezadovoljavajuća.

Policija dolazi i ~odlazi i ne govori nam ništa. Čovjek pretpostavlja da slijede neku nit istrage. U međuvremenu, sve je na mrtvoj točki. Čovjek ne može ništa planirati, ništa pripremati za budućnost.

— Sve je to tako nepromišljeno - reče Jennifer. - I tako glupo.

— čini se da nitko od nas još ne smije napustiti kuću - nastavi Percival. - Ipak, mislim da bismo među sobom mogli razgovarati o budućim planovima. što je s tobom, Elaine?

Koliko sam shvatio, ti ćeš se udati za - kako mu je ime Geralda Wrighta? Znaš li možda kada? - što je prije moguće. Percival se namršti.

— Misliš, za oko šest mjeseci?

— Ne, ne mislim. Zašto bismo čekali šest mjeseci?

— Mislim da bi bilo pristojno barem toliko pričekati.

— Gluposti - reče Elaine. - Mjesec dana. Toliko ćemo najdulje pričekati.

— Dobro, to je tvoja stvar - reče Percival. A kakvi su tvoji planovi kad se udaš, ako ih uopće imaš?

— Razmišljali smo o tome da otvorimo školu. Percival zakima glavom.

— To je vrlo opasan pothvat u današnje vrijeme. Nema dovoljno radne snage za kućne poslove, teško je naći dobre nastavnike - zaista, Elaine, to lijepo zvuči. Ali da sam na tvom mjestu, ja bih o tome dvaput razmislio.

— Razmislili smo. Gerald smatra da, cijela budućnost zemlje ovisi o pravilnom obrazovanju. - Prekosutra se sastajem -s gospodinom Billingsleyem - reče Percival.

— Moramo razgovarati o različitim novčanim pitanjima. On je mislio da bi ti možda željela ovaj novac, koji ti je otac ostavio, položiti u

banku za sebe i svoju djecu. To bi u današnje vrijeme bilo vrlo razborito.

— Ne želim to učiniti - reče Elaine. - Taj će nam novac biti potreban za osnivanje škole. čuli smo da se prodaje jedna vrlo pogodna zgrada u Cornwallu. Lijepo zemljište i dobra kuća. Trebat će dosta nadograđivati - dodati nekoliko krila.

— Misliš - misliš povući sav svoj novac iz poduzeća? Zaista, Elaine, mislim da nisi razborita. - Rekla bih da je mnogo razboritije povući novac nego ga ostaviti - reče Elaine. - Poslovi posvuda propadaju. I sam si rekao, Val, prije nego što je otac umro, da je poduzeće u sve gorem stanju.

— Pa tako se to govori - reče Percival neodređeno - ali moram ti reći, Elaine, da je ludo izvući sav kapital i utopiti ga u kupnju, opremanje i vođenje škole. Ako to ne uspije, pogledaj što se događa? Ostaješ bez i jednog penija.

— To će uspjeti - reče nepopustljivo Elaine.

— Ja sam uz tebe - progovori hrabreći je Lance, zavaljen u naslonjač. - Po mojem mišljenju, to će biti vraški čudna vrsta škole, ali je to ono što želite učiniti - ti i Gerald. Ako i izgubiš svoj novac, imat ćeš barem zadovoljstvo da si radila ono što želiš.

— Čovjek je mogao i očekivati da ćeš reći upravo tako nešto, Lance - reče Percival zajedljivo. - Znam, znam - reče Lance. - Ja sam rasipni, razmetni sin. Ali ipak mislim da sam u životu imao mnogo više zadovoljstava od tebe, Percy, stari moj.

— Ovisi o tome što nazivaš zadovoljstvom reče Percival hladno. - A to nas dovodi do tvojih vlastitih planova, Lance. Pretpostavljam da ćeš opet otići u Keniju - ili Kanadu - ili se popeti na Mount Everest ili učiniti neku sličnu fantastičnu stvar?

— Ali zbog čega to misliš? - upita Lance.

— Pa, nikada baš nisi cijenio miran porodični život u Engleskoj, zar ne?

— Čovjek se mijenja kad postane stariji reče Lance. - Smiri se. Znaš, Percy, stari, zaista se veselim pokušaju da postanem ozbiljan poslovni čovjek.

— Zar hoćeš reći...

— Hoću reći da ti se pridružujem u poduzeću, stari moj. - Lance se naceri. - Ti si stariji ortak, naravno. Imaš lavovski dio. Ja sam samo

mali početnik. Ali imam udio koji mi daje pravo da sudjelujem u poslovima, zar ne?

— Pa - da - naravno, ako to tako postavljaš. Ali mogu te uvjeriti, dragi moj, da će ti to biti vrlo, vrlo dosadno.

— Baš me zanima. Ne vjerujem da ću se dosađivati.

Percival se namršti.

— Ne misliš ozbiljno, Lance, da ćeš se uključiti u posao?

— I da ću se umiješati u sve? Da, upravo to ću učiniti Percival odmahnu glavom.

— Poslovi stoje vrlo loše, znaš. Otkrit ćeš to. Jedva ćemo moći Elainei isplatiti njezin dio, ako inzistira na tome da ga uzme.

— Evo, Elaine - reče Lance. - Vidiš kako je bilo mudro što si zahtijevala da uzmeš svoj novac, dok se još ima što uzeti.

— Zaista, Lance - ljutito će Percival - tvoje su šale vrlo neukusne.

— Mislim, Lance, da bi morao pripaziti što govoriš - umiješa se Jennifer.

Sjedeći malo dalje uz prozor, Pat ih je jednog po jednog proučavala. Ako je to ono što je Lance mislio govoreći o izazivanju Percivala, mogla je vidjeti da postiže cilj.

Percivalova otmjena neosjetljivost bila je prilično narušena.

On ponovo bijesno prasnu: - Misliš li ozbiljno, Lance? - Savršeno ozbiljno!

— To neće ići, znaš. Uskoro će ti prisjesti.

— Meni neće. Pomisli kako će to biti ugodna promjena za mene. Ured u gradu, tipkačice ulaze i izlaze. Imat ću plavokosu sekretaricu poput gospođice Grosvenor - zove li se Grosvenor? Pretpostavljam da si nju odredio za sebe. Ali uzet ću neku sasvim nalik na nju. Da, gospodine Lance, ne, gospodine Lance. Vaš čaj, gospodine Lance.«

— Oh, ne izigravaj budalu-dreknu Percival. - Zašto si tako ljut, dragi moj brate? Zar se ne veseliš što ću dijeliti s tobom tvoje poslovne brige?

— Ne možeš ni zamisliti kakva je ondje zbrka. - Ne. Ali ti ćeš mi sve objasniti.

— Najprije moraš shvatiti da posljednjih šest mjeseci - ne, više, godinu dana, otac više nije bio onaj stari. Činio je najnevjerojatnije gluposti. Prodavao dobre dionice, uzimao nesolidne i sumnjive.

Ponekad je šakom i kapom razbacivao novac. Naprosto, moglo bi se reći, iz zadovoljstva da troši.

— Zapravo - reče Lance - sasvim je dobro za porodicu što je dobio taksin u čaju.

— Ružno je govoriti tako, ali u biti si sasvim u pravu. Samo nas je to spasilo bankrota.

Ali morat ćemo biti krajnje konzervativni i neko vrijeme vrlo oprezni. Lance odmahne glavom.

— Ne slažem se s tobom. Oprez nikad ne donosi nikakvo dobro. Potrebno je ući u neke rizike, smionu planove. Ići na nešto veliko.

— Ne slažem se - reče Percy. - Oprez i ekonomija. To su naše parole.

— Nisu moje - reče Lance.

— Sjeti se, ti si samo mladi partner - reče Percival.

— Dobro, dobro. Ali ipak i ja mogu reći svoje. Percival je užurbano šetao po sobi gore-dolje. - To nije dobro, Larice. Ja te volim i sve to - Zaista? - ubaci Lance.

Činilo se da ga Percival nije čuo.

— ...ali mislim da zaista nećemo moći zajedno. Naši pogledi su potpuno različiti.

— To može biti prednost - reče Lance.

— Jedina je razumna stvar - reče Percival da se podijelimo.

— Ti ćeš otkupiti moj dio - to misliš?

— Dragi moj, to je jedina razumna stvar koju možemo učiniti, kad već imamo tako različita stanovišta.

— Ako misliš da je teško isplatiti Elainei njezino nasljedstvo, kako misliš da će ti uspjeti isplatiti moj dio?

— Pa, nisam mislio u gotovini - reče Percival. - Mogli bismo - ovaj - podijeliti dionice.

— S tim da ti zadržiš najbolji dio, a ja da dobijem najgore sumnjive ostatke, pretpostavljam?

— Čini se da bi ti to odgovaralo - reče Percival.

Lance se iznenada naceri.

— Na neki način si u pravu, Percy, stari moj. Ali ne mogu se potpuno prepustiti vlastitim sklonostima. Moram misliti i na Pat.

Oba čovjeka pogledaše prema njoj. Pat otvori usta, zatim ih ponovo zatvori. Bez obzira na to kakvu igru igra Lance, najbolje je da se ona

ne miješa. Lance je imao svoj cilj, bila je sigurna, ali još nije točno znala kakve su mu stvarne namjere.

— Nabroji ih, Percy - reče Lance, smijući se. - Rudnici lažnih dijamanta, nedostižni rubini, naftna polja na kojima nema nafte. Misliš li da sam zaista takva budala kakvom izgledam? Percival reče: — Naravno, neke su od tih dionica zaista nesigurne, ali zapamti, mogu ~e pokazati izuzetno vri jednima.

— Promijenio si stil, zar ne? - reče Lance smrknuto. - želiš mi ponuditi očeve najnovije i najlošije poslove, kao i rudnik Crna ptica i slično. Usput, je li te inspektor ispitivao o tom rudniku?

Percival se namršti.

— Da, pitao je. Nije mi jasno što je želio saznati o tome. Nisam mu mogao mnogo reći.

Ti i ja smo bili djeca u ono vrijeme. Samo se nejasno sjećam da je otac otišao onamo i vratio se govoreći da sve to ništa ne vrijedi.

— Što je to bilo - rudnik zlata?

— Mislim. Otac se vratio prilično uvjeren da tamo nema zlata. A ti znaš da on nije griješio. - Tko ga je uvukao u to? Čovjek imenom MacKenzie, zar ne?

— Da. MacKenzie je ondje umro.

— MacKenzie je ondje umro - reče zamišljeno Lance. - Nije li zbog toga izbila strašna scena? Mislim da se sjećam... Gospoda MacKenzie, zar ne? Došla je ovamo.

Vikala i bjesnjela na oca. Proklinjala ga. Optuživala ga je, ako se dobro sjećam, da je ubio njezinog muža.

— Zaista se - reče Percival - ne sjećam ničega.

— Ipak, ja se sjećam - reče Lance. - Bio sam prilično mlađi od tebe, naravno. Možda me se to zato toliko dojmilo. Meni je to, kao djetetu, bila prava drama. Gdje je bio taj rudnik? U zapadnoj Africi, zar ne?

— Mislim da jest.

— Moram to jednom pogledati - reče Lance - kad dođem u ured.

— Možeš biti sasvim siguran - reče Percival - da otac nije pravio pogreške. Ako se vratio govoreći da nema zlata, znači da zlata nije bilo.

— Vjerojatno si u pravu - reče Lance. Jadna gospođa MacKenzie. Pitam se što se dogodilo s njom i s ono dvoje djece koje je vodila sa sobom. Da - sad su već sigurno odrasla.

20.

U privatnom sanatoriju Pinewood inspektor Neele je sjedio u sobi za posjetioce i promatrao sjedokosu damu. Helen MacKenzie imala je 63 godine, premda je izgledala mlada. Imala je blijedoplave, prilično bezizražajne oči i slabu, neodlučnu bradu. Velika joj je gornja usnica povremeno podrhtavala. U krilu je držala veliku knjigu i gledala je dolje u nju dok joj je inspektor Neele govorio. Inspektor Neele je mislio na razgovor koji je maloprije vodio s doktorom Crosbijem, upraviteljem sanatorija.

— Ona je dobrovoljni pacijent - rekao je doktor Crosbie - nije proglašena ludom.

— Znači da nije opasna?

— Nije. Najveći dio vremena s njom se može razumno razgovarati, kao i s vama ili sa mnom. Sad je u takvom stanju pa ćete moći s njom razgovarati sasvim normalno.

Imajući to na umu, inspektor Neele započe prvi uvodni pokušaj... - Vrlo je ljubazno od vas što ste me primili, gospođo - reče. - Zovem se Neele. Došao sam k vama zbog gospodina Fortescuea koji je nedavno umro. Gospodina Rexa Fortescuea. Mislim da vam je poznato to ime.

Oči gospođe MacKenzie bile su uprte u knjigu. Ona reče: — Ne znam o čemu govorite.

— O gospodinu Fortescueu, gospodo. Gospodinu Rexu Fortescueu.

— Ne - reče gospođa MacKenzie. - Ne. Sigurno ne.

Inspektor Neele je bio pomalo zbunjen. Pitao se je li to ono što je doktor Crosbie nazvao potpuno normalnim stanjem.

— Mislim, gospođo MacKenzie, da ste ga poznavali prije mnogo godina.

— Ali ne - reče gospođa MacKenzie. - To je bilo jučer.

— Shvaćam - reče inspektor Neele, vraćajući se gotovo nesvjesno svojoj uzrečici.

— Vjerujem - nastavio je - da ste ga prije mnogo godina posjetili u njegovoj kući, Tisovu stablu.

— Vrlo raskošna kuća - reče gospoda MacKenzie.

— Da. Da, moglo bi se reći. Bio je povezan s vašim mužem, mislim, zbog nekog rudnika u Africi. Mislim da se rudnik zvao Crna ptica.

— Moram čitati knjigu - reče gospoda MacKenzie. - Nema mnogo vremena i moram čitati svoju knjigu.

— Da, gospođo. Potpuno vas razumijem. Nakon stanovite pauze inspektor Neele nastavi: - Gospodin MacKenzie i gospodin Fortescue išli su zajedno u Afriku da pogledaju rudnik.

— Bio je to rudnik mojega muža - reče gospođa MacKenzie. - On ga je otkrio i ubilježio kao svoje vlasništvo. Trebao je novac da bi ga mogao eksploatirati. Otišao je Rexu Fortescueu. Da sam bila pametnija, da sam više znala, ne bih mu dopustila da to učini.

— Znam, ne biste. Dakle, otišli su zajedno u Afriku i tamo je vaš muž umro od groznice.

— Moram čitati knjigu - reče gospođa MacKenzie.

T Mislite li da je gospodin Fortescue izigrao vašeg muža u vezi s tim rudnikom, gospodo MacKenzie?

Ne podižući pogleda s knjige, gospoda MacKenzie reče: — Kako ste glupi.

— Da, da, vjerujem... Ali vidite, prošlo je mnogo vremena, a prilično je teško postavljati pitanja o nečemu što je tako davno prošlo.

— Tko kaže da je prošlo?

— Shvaćam. Vi ne mislite da je prošlo?

— Nijedno pitanje nije riješeno dok nije ispravno riješeno. Kipling je to rekao. Nitko danas ne čita Kiplinga, ali bio je velik čovjek.

— Mislite li da će se ovo pitanje ispravno riješiti ovih dana?

— Rex Fortescue je mrtav, zar ne? Tako ste rekli.

— Otrovan je - reče inspektor Neele. Gospođa MacKenzie nasmije se prilično zbunjeno.

— Kakva besmislica - reče. - Umro je od groznice.

— Ja govorim o gospodinu Rexu Fortescueu. - I ja. - Ona iznenada podiže pogled i blijeđe joj se plave oči prikovaše za njegove. Ma hajde - reče - umro je u svojem krevetu, zar ne? Umro je u svojem krevetu?

— Umro je u bolnici St. Jude - reče inspektor Neele.

— Nitko ne zna gdje je umro moj muž - reče gospoda MacKenzie. - Nitko ne zna kako je umro ni gdje je pokopan... Zna se samo ono što

je Rex Fortescue rekao. A Rex Fortescue je bio lažljivac! '

— Mislite li da je to možda bila nepoštena igra?

— Nepoštena igra, nepoštena igra, tako je, zar ne?

— Mislite li da je Rex Fortescue odgovoran za smrt vašega muža?

— Imala sam danas za doručak jedno jaje reče gospođa MacKenzie. - Sasvim svježe.

Iznenaduje, zar ne, kad čovjek pomisli da je to bilo prije trideset godina?

Neele duboko udahnu. Činilo se nevjerojatnim da će ovako uopće nekamo stići, ali ustrajao je. - Netko je stavio mrtve kosove na stol Rexa Fortescuea mjesec ili dva prije njegove smrti.

— To je zanimljivo. To je vrlo, vrlo zanimljivo.

— Pretpostavljate li, možda, gospodo, tko je to mogao učiniti?

— Pretpostavke nisu ni od kakve koristi. Čovjek mora djelovati. ~Odgjila sam ih za to, znate, da djeluju.

— Govorite o svojoj djeci? Ona naglo zakima glavom.

— Da, Donald i Ruby. Sinu je bilo devet a kćerki sedam godina kad su ostali bez oca.

Rekla sam im. Govorila sam im svaki dan. Tražila sam da mi se svake večeri zakunu.

Inspektor Neele se nagnu naprijed. - Na što su se morali zakleti?

— Da će ga ubiti, naravno. - Shvaćam.

Inspektor Neele je to rekao kao da se radi o najrazumnijoj stvari na svijetu.

— A jesu li?

— Donald je otišao u Dunkirk. Nije se nikada vratio. Poslali su mi brzojav i javili da je mrtav, Duboko žalimo, ubijen u borbi.«

— Žao mi je što to čujem, gospodo. A vaša kćerka?

— Ja nemam kćeri - reče gospoda MacKenzie.

— Upravo ste govorili o njoj - reče Neele. - Vaša kćerka, Ruby.

— Ruby. Da, Ruby. - Nagnula se naprijed. Zate li što sam učinila Ruby?

— Ne, gospođo. Što ste joj učinili? Ona brzo prošapta: — Pogledajte ovamo u knjigu.

Tada je vidio da je ono što je držala u ruci bila Biblija. Bila je to vrlo stara Biblija i kad ju je otvorila inspektor Neele ugleda na prvoj strani napisana različita imena.

To je bila očito porodična Biblija. Držali su se starog običaja da upisuju svako novorođeno dijete. Tanak kažiprst gospode MacKenzie dodirne dva posljednja imena. Donald MacKenzie s datumom njegovog rođenja i Ruby MacKenzie s datumom njezina rođenja. Ali preko Rubynog je imena bila povučena debela crta.

— Vidite? - reče gospoda MacKenzie. - Izbacila sam je iz knjige. Izbacila sam je zauvijek. Andeo ovdje neće naći njezino ime.

— Izbrisali ste njezino ime iz knjige? Ali zašto, gospođo?

Gospođa MacKenzie lukavo ga pogleda. - Vi znate zašto - reče.

— Ali ne znam. Zaista, gospodo, ne znam.

— Nije održala riječ. Zna da nije održala riječ.

— Gdje je sada vaša kći, gospođo?

— Rekla sam vam. Nemam kćerke. Više nema osobe po imenu Ruby MacKenzie.

— Hoćete reći da je mrtva?

— Mrtva? - žena se iznenada nasmije. - Bilo bi bolje za nju da je mrtva. Mnogo bolje.

Mnogo, mnogo bolje. - Ona uzdahnu i nemirno se pomaknu u svojem stolcu. Tada se njezino ponašanje pretvori u neku vrstu formalne uljudnosti i ona reče: - Jako mi je žao, ali zaista se bojim da ne mogu dulje s vama razgovarati. Zna, ima vrlo malo vremena, a ja moram čitati svoju knjigu.

Na ostale primjedbe inspektora Neelea gospođa MacKenzie nije odgovarala. Samo je mrzovoljno odmahнула rukom i nastavila čitati Bibliju, prateći prstom retke stihova koje je čitala.

Neele ustade i ode. Još je malo porazgovarao s upraviteljem.

— Je li netko od njezine porodice dolazio k njoj? - upitao je. - Kći, na primjer?

— Vjerujem da je dolazila kći za vrijeme mojeg prethodnika, ali njezini su posjeti toliko uznemiravali bolesnicu da joj je savjetovao neka više ne dolazi. Od tada se sve obavlja preko advokata.

— A vi ne znate gdje je sada ta Ruby MacKenzie?

Upravitelj zaniječe glavom. - Nemam pojma.

— Ne znate je li udata, na primjer?

— Ne znam, sve što mogu učiniti jest da vam dam adresu advokata s kojima radimo.

Inspektor Neele je već bio pronašao te advokate. Nisu mu mogli, ili su rekli da ne mogu, ništa reći. Za gospodu MacKenzie je osigurana renta i oni su upravljali njome.

Ti su ugovori sklopljeni prije nekoliko godina i oni od tada nisu vidjeli gospođicu MacKenzie.

Inspektor Neele je pokušao dobiti opis Ruby MacKenzie, ali ga rezultati nisu ohrabрили. Toliko je mnogo rođaka dolazilo posjetiti bolesnike da su ih se poslije nekoliko godina samo nejasno sjećali, zamjenjujući ih jedne s drugima. Nadzornica koja je ondje radila mnogo godina sjećala se, činilo se, da je gospođica MacKenzie bila mala i tamna. Jedina bolničarka koja je ondje bila veći broj godina sjećala se da je bila snažna i svijetle kose.

— Eto tu smo, gospodine - reče Neele, predajući izvještaj zamjeniku komesara. - Sve je tako ludo i sve se uklapa. I mora imati nekakva smisla.

Zamjenik komesara kimnu zamišljeno.

— Kosovi u piti povezuju se s rudnikom Crna ptica, žito u pokojnikovu džepu, kruh s medom uz čaj Adele Fortescue - (što i ne mora nešto značiti. Uostalom, svatko može jesti kruh s medom uz čaj!). Treće ubojstvo, ona djevojka zadavljena pokraj konopca s rubljem, sa kvačicom za rublje na nosu. Da, ma kako ludo bilo, nikako to ne možemo zanemariti.

— Samo trenutak, gospodine - reče inspektor Neele.

— Što je? Neele se mrštio.

— Znate, to što ste upravo rekli. Nije zvučilo istinito. Nešto je bilo pogrešno.

Odmahnu glavom i uzdahnu. - Ne. Ne mogu se sjetiti.

21.

I

Lance i Pat tamarali su dobro održavanim vrtom oko Tisova stabla.

— Nadam se da te neću povrijediti, Lance promrmlja Pat - ako kažem da je ovo najružniji vrt u kojem sam ikada, bila.

— Nećeš me povrijediti - reče Lance. - A je li? Zaista ne znam. čini se da ovdje vrlo marljivo rade tri vrtlara.

Pat reče:

— Vjerojatno je baš :to loše. Uopće im nisu važni troškovi, ali nema ni traga osobnom ukusu. Pravilni nizovi rododendrona, pravilne gredice uređene prema svakoj sezoni, čini se.

— Pa, što bi ti stavila u jedan engleski vrt, Pat, kad bi ga imala?

— Moj bi vrt - reče Pat - imao vrtni sljez, slak i kenterberške zvončice, ne bi bilo gre dica i tih strašnih tisa.

Ona baci preziran pogled na tamne tisove živice.

— Asocijacija predodžbi - vedro reče Lance. - Ima nešto grozno zastrašujuće u trovačima - reče Pat. - Mislim da moraju imati strašnu narav, bolestan um koji kuje osvetničke planove.

— Znači, tako gledaš na to? čudno! Ja mislim da su poslovni i hladnokrvni.

— Pa, mislim da to čovjek može i tako tumačiti. - Zatim zaključi, malo se stresavši - Ipak, izvršiti tri ubojstva... Tkogod to učinio, mora biti lud.

— Da - reče Lance tiho - bojim se da je tako. - Tada naglo, oštro reče: - Za ime božje, Pat, idi odavde. Vрати se u London. Idi u Devonshire ili na Jezera. Idi u Straiford na Avonu ili posjeti Norfolk. Policija se neće protiviti tvojem odlasku - ti nemaš ništa sa svim tim. Bila si u Parizu kad je stari ubijen i u Londonu kad je umrlo drugo dvoje. Kažem ti, strašno sam zabrinut zbog toga što si ovdje.

Trenutak je šutjela, zatim će tiho: - Ti znaš tko je to, zar ne?

— Ne, ne znam.

— Ali misliš da znaš... Zato se bojiš za mene... Htjela bih da mi kažeš.

— Ne mogu ti reći. Ništa ne znam. Ali molim te kao boga da odeš odavde.

— Dragi - reče Pat - neću ići. Ostajem ovdje. Ma što se dogodilo. Tako osjećam. - I doda, glasom koji iznenada zadrhta: — Sa mnom je uvijek zlo.

— Što to, zaboga, govoriš, Pat?

— Ja donosim nesreću. To govorim. Ja donosim nesreću svakome s kim imam bilo kakve veze.

— Moja draga obožavana ludice, meni nisi donijela nesreću. Gledaj, pošto sam se oženio tobom otac me je pozvao kući da se pomirimo.

— Da, i što se dogodilo kad si došao kući? Kažem ti, ja donosim nesreću ljudima.

— Slušaj, draga, reći ću ti nešto. To je praznovjerje, ništa drugo.

— Što mogu. Neki ljudi donose nesreću. Ja sam jedna od njih.

Lance je uhvati za ramena i snažno potrese. - Ti si moja Pat i biti oženjen tobom najveća je sreća na svijetu. Neka to ude u tvoju ludu glavicu. - Zatim, smirivši, se reče staloženije: - Ali ozbiljno, Pat, zaista budi vrlo oprezna. Ako ovdje postoji netko poremećen, ne želim da ti zaradiš metak ili da ispiješ otrov od bunike.

— Ili da ispijem otrov od bunike, kao što kažeš.

— Kad mene nema, drži se one stare dame. One Marpleove. što misliš, zašto ju je teta Effie pozvala da ostane ovdje?

— Sam bog zna zašto teta Effie čini razne stvari. Lance, kako dugo ćemo mi ostati ovdje? Lance slegnu ramenima.

— Teško je reći.

— Ne mislim - reče Pat - da smo ba~ posebno dobrodošli. - Govorila je oklijevajući.

Kuća sada pripada tvom bratu, pretpostavljam? On nas ne želi ovdje, zar ne?

Lance se zadovoljno nasmije.

— Ne želi, ali mora nas za sada trpjeti, u svakom slučaju.

— A poslije? što ćemo učiniti, Lance? Vraćamo li se u Afriku?

— Zar bi ti to htjela, Pat? Pat odlučno kimnu.

— To je sreća - reče Lance - jer i ja to želim učiniti. Nije mi više mnogo stalo do ove zemlje.

Patino se lice ozari.

— Divno. Prema onome što si neki dan rekao, bojala sam se da bi mogao poželjeti da ostaneš ovdje. '

Lanceove oči zasvjetlucaše vragolasto.

— Da nisi pisnula ni riječi o našim planovima, Pat - reče. - želim malo pritisnuti dragog brata Percivala,.

— Ah, Lance, budi oprezan.

— Bit ću oprezan, dušo, ali ne vidim zašto bi stari Percy baš sve odnio.

II

Glave malo nagnute ustranu kao kakav prijazni kakadu, gospođica je Marple sjedila u prostranom salonu i slušala Percivalovu suprugu. Gospođica Marple uopće nije pristajala u ovaj salon. Njezina nježna suhonjava figura odudarala je od velike, brokatom presvučene sofe u kojoj je sjedila, okružena raznobojnim jastucima.

Sjedila je vrlo uspravno jer su je kao djevojku učili da upotrebljava dasku za leđa kako ne bi bila pogrbljena. U udobnom naslonjaču pokraj nje sjedila je Percivalova supruga, odjevena u elegantnu crninu, i bez prestanka klepetala. »Točno«, pomisli gospođica Marple, »kao jedna gospoda Emmett, žena direktora banke.« Sjetila se kako ju je gospođa Emmett jednog dana posjetila i pričala o organiziranju prodaje za Dan cvijeća. Kad su se dogovorile o poslovima, gospoda Emmett je iznenada počela, pričati, pričati i pričati. Gospođa Emmett je bila u prilično teškom položaju u St. Mary Meadu.

Nije pripadala staroj gardi dama koje su, osiromašene, živjele u jednostavnim i otmjenim kućama oko crkve i koje su intimno poznavale sve pripadnike seoskog plemstva, čak ako same i nisu baš bile čistog aristokratskog porijekla. Gospodin Emmett, direktor banke, nesumnjivo se oženio ženom nižeg staleža i zbog toga je njegova žena bila silno osamljena jer se, naravno, nije mogla povezati sa ženama trgovaca. Snobizam se ondje bez prikrivanja pokazao u svoj svojoj ružnoći i zauvijek prognao gospođu Emmett u osamljenost.

Potreba da govori sve je više rasla u gospođi Emmett i onoga je dana provalila iz nje, pa je gospođicu Marple pogodila prava bujica rječitosti. Tada joj je bilo žao gospođe Emmett, a danas se gotovo sažalila i na gospođu Fortescue.

Percivalova je supruga morala izdržati mnoge nedaće i s neizmjernim ih je olakšanjem iznijela manje-više potpuno stranoj osobi.

— Naravno, ja se nikada ne žalim - reče gospoda Fortescue. - Nisam od onih ljudi koji se neprestano tuže na nešto. Uvijek kažem da se čovjek mora pomiriti sa stvarima. što se ne može ispraviti,

mora se izdržati i sigurno nikada nisam nikome rekla ni riječi. Zaista je teško odlučiti kome bih i mogla nešto reći. U određenom smislu, čovjek je ovdje vrlo osamljen - vrlo osamljen. Naravno vrlo je pogodno i znači nam veliku uštedu što u ovoj kući imamo stan. Ali to nipošto nije isto kao vlastiti dom. Sigurna, sam da se slažete.

Gospođica Marple reče da se slaže.

— Srećom, naša nova kuća već je gotovo spremna za useljenje. Još samo čekamo da ličioc i dekorateri završe posao. Ti ljudi su tako spori. Moj je muž, naravno, bio sasvim zadovoljan što je živio ovdje. Ali muškarci to primaju drukčije. Uvijek kažem - za muškarce je to drukčije. Zar ne mislite?

Gospođica Marple je potvrdila da muškarci to drukčije primaju. Mogla je to učiniti bez grižnje savjesti jer je tako zaista i mislila. Gospoda su za gospođicu Marple bila potpuno drukčija od njezinog spola. Trebali su za doručak dva jaja i slaninu, tri dobra krepka obroka na dan i nisu podnosili nikakvih rasprava ili prepirki prije večere. Gospoda Fortescue je nastavila: — Moj muž je, znate, cijeli dan u gradu. Kad dođe kući umoran je i želi sjesti i čitati.

Ali, za razliku od njega, ja sam ovdje cijeli dan sama i uopće nemam društva koje bi mi odgovaralo. Savršeno mi je udobno. Hrana je izvrsna, ali mi nedostaje društvo.

Ovi ljudi nisu kao ja.

Neke zovem, lakomislenim igračima bridža. I ja volim bridž kao i bilo tko drugi, ali ovdje su svi vrlo bogati. Igraju za pretjerano visoke uloge i mnogo piju. Zapravo, vode raskalašen život. Zatim, te - pa, možemo reći kaćiperke - vole hodati naokolo s lopaticom za cvijeće i prtljati po vrtu.

Gospođica se Marple osjetila krivom jer je i sama bila gorljiva - Ne želim reći ništa protiv pokojnika - brzo nastavi gospoda Fortescue - ali nema sumnje, gospodin Fortescue, moj svekar, napravio je veliku glupost svojim drugim brakom. Moja - pa, ne mogu je nazvati svekrvom, bile smo istih godina, dakle ona je bila luda za muškarcima, to je prava istina. Apsolutno luda za muškarcima. A način na koji je trošila novac! Moj je svekar bio u tome prava budala. Nije ga bilo briga koliko ona troši. To je strašno ljutilo Percyja, zaista strašno. Percy je uvijek tako brižan kad je riječ o novcu. Mrzi rasipništvo. A onda što da kažem o tako čudnom ponašanju

gospodina Fortescuea, o njegovu lošem raspoloženju, o tome kako se znao razljutiti, trošiti novac kao da je voda u svojim lošim špekulacijama. Da - uopće nije bilo ugodno.

Gospođica Marple se odvaži na primjedbu.

— To je đmoralo zabrinjavati vašeg muža?

— Jest, jest. Posljednju je godinu Percival bio uistinu zabrinut. To ga je sasvim promijenilo. Promijenio se čak i prema meni. Ponekad mi uopće ne bi odgovorio kad bih mu nešto rekla. - Gospoda Fortescue uzdahnu i potom nastavi. - Zatim Elaine, moja šurjakinja, ona je vrlo čudna djevojka.

Vrlo je često izvan kuće. Nije baš neprijateljski raspoložena prema meni, ali nije ni suosjećajna, znate. Nikada nije htjela ići u London u kupnju, na matineju ili tako nešto. Nije ju čak zanimala ni odjeća. - Gospođa Fortescue opet uzdahnu i promrmlja: — Ali naravno, ja se ni na što ne žalim. - Pokaja se i reče brzo: - Sigurno mislite da je čudno što ovako razgovaram s vama kad ste zapravo stran j tako sam napeta, kao u šoku - doista mislim da sam zapravo u šoku. Šoku koji je tek danas nastupio.

Osjećam se tako nervoznom, znate, da zaista - pa, zaista moram s nekim razgovarati. Toliko me podsjećate na jednu dragu staru damu, gospođicu Trefusis James. Slomila je bedrenu kost kad joj je bilo sedamdeset pet godina. Bila je potrebna dugotrajna njega i mi smo dvije postale velike prijateljice. Dala mi je rep od lisičjeg krzna kad sam odlazila i mislim da je to bilo vrlo lijepo od nje.

— Znam točno kako se osjećate - reče gospođica Marple.

I to je bila istina. Percivalu je očito dosadila njegova žena i poklanjao joj je vrlo malo pažnje, a ona jadnica nije uspjela naći prijatelje. Odlasci u London i kupnje, matineje i luksuzna kuća u kojoj je živjela nisu joj mogli nadoknaditi nedostatak humanosti u odnosima s muževom porodicom.

— Nadam se da neće biti nepristojno što to kažem - reče gospođica Marple glasom ljubazne stare dame - ali zaista mi se čini da pokojni gospodin Fortescue nije bio baš ugodan čovjek.

— I nije bio - reče njegova snaha. - Sasvim iskreno, među nama, bio je ogavan starac.

Stvarno me ne čudi što ga je netko uklonio s puta.

— Vi vjerojatno nemate pojma tko - započe gospođica Marple i prekinu se. - Oh, bože, možda to nisam trebala pitati - nemate pojma tko - tko - pa, tko je to mogao biti?

— Mislim da je to bio onaj grozni čovjek, Crump - reče gospoda Fortescue. - Uvijek mi je bio vrlo mrzak. Nije otvoreno nepristojan, ali ipak to je nepristojno. Drsko, to je bolja riječ.

— Ipak mislim da je morao imati motiv.

— Zapravo ne mislim da je takvim ljudima potreban neki motiv. Rekla bih da mu je gospodin Fortescue zbog nečega očitao bukvicu, a sumnjam da je ponekad previše pio. No prije svega mislim da je malo neuravnotežen, znate. Poput onog lakaja ili batlera, što je već bio, koji je jurio po kući i pucao u ljude. Naravno, bit ću sasvim poštena prema vama, sumnjala sam da je Adele otrovala gospodina Fortescuea. Ali sada to, jasno, ne dolazi u obzir, jer su i nju otrovali. Možda je ona optužila Crumpa, znate. I on je tada izgubio glavu i možda je uspio staviti nešto u sendviče, a Gladys ga je vidjela pa je tako ubio i nju - mislim da je zaista opasno što je on u kući. Bože, željela bih da mogu otići, ali mislim da oni grozni policajci~ ne bi to dopustili. - Ona se impulzivno nagnu naprijed i položi zdepastu ruku na rame gospođice Marple.

— Ponekad osjećam da moram otići - da ću zaista - ako to uskoro ne prestane - stvarno obeća.

Zatim se nagnula natrag promatrajući lice gospođice Marple.

— Ali to možda - ne bi bilo pametno?

— Ne - mislim da to ne bi bilo pametno policija vas može brzo pronaći, znate.

— Može li? Zaista može? Mislite li da su dovoljno pametni za to?

— Vrlo je nerazborito potcjenjivati policiju. Inspektor Neele me se dojmio kao posebno inteligentan čovjek.

— Mislila sam da je prilično glup. Gospođica Marple potrese glavom.

— Što mogu, neprestano osjećam - oklijevala je Jennifer Fortescue - da je opasno ostati ovdje.

— Opasno za vas, mislite? - D-da“ pa - da...

— Zbog nečega što - znate?

Činilo se da je Percivalova supruga ostala bez daha.

— Ne - naravno ja ništa ne znam. što bih mogla znati? Samo - samo sam nervozna. Taj čovjek, Crump...

Ali, razmišljala je gospođica Marple promatrajući kako Jennifer Fortescue steže i širi ruke, ovdje nije riječ o Crumpu. I zaključi da je Jennifer zbog nečega zaista vrlo prestrašena.

22.

Spuštao se mrak. Gospođica Marple odnese svoje pletivo do prozora u biblioteci.

Pogledavši kroz ostakljena vrata, ugleda Pat Fortescue kako šeće gore-dolje na vanjskoj terasi. Gospođica Marple otvori okno i pozove je.

— Udite, draga. Molim vas udite. Sigurna sam da je vani previše hladno i vlažno da biste bili bez ogrtača.

Pat poslušala poziv. Ude, zatvori okno i upali dvije svjetiljke.

— Da - reče - nije baš ugodno poslijepodne. Sjela je na sofu pokraj gospođice Marple i upitala: — Što to pletete?

— Samo vesticu, draga. Za djecu, znate. Uvijek kažem da mlade majke ne mogu imati dovoljno vestica za svoju dojenčad. Ovo je veličina broj dva. Uvijek pletem tu veličinu. Dojenčad tako brzo preraste odjeću broj jedan.

Pat ispruži svoje duge noge prema vatri.

— Danas je lijepo ovdje unutra - reče. - Uz vatru i svjetiljke i vas koja pletete za djecu. Sve je tako ugodno i prisno, kao što bi morala biti Engleska.

— Takva i jest Engleska - reče gospođica Marple. - Nema tako mnogo Tisovih stabala, draga moja.

— Mislim da je to dobro - reče Pat. - Ne vjerujem da je ovo ikada bila sretna kuća.

Ne vjerujem da je itko bio sretan u njoj, usprkos svem novcu koji su trošili i stvarima koje su imali.

— Ne - suglasi se gospođica Marple. - Ne bih rekla da je ovo bila sretna kuda.

— Pretpostavljam da je Adele mogla biti sretna - reče Pat. - Nisam je nikada upoznala, naravno, pa ne znam, ali Jennifer je prilično nesretna, a Elaine je patila zbog onoga mladića jer u dubini srca zna da ne mari za nju. Toliko želim otići odavde. - Ona pogleda gospođicu Marple i iznenada se nasmije. — Zar ne - reče - Lance mi je kazao da se držim uz vas koliko samo mogu. Čini se da misli kako ću tako biti izvan opasnosti.

— Vaš muž nije budala - reče gospođica Marple.

— Ne. Lance nije budala. Zapravo, jest u nekim stvarima. Ali željela bih da mi kaže čega se točno boji. Jedna se stvar čini dovoljno jasnom. Netko u ovoj kući je lud, a ludilo uvijek zastrašuje jer ne znate što se zbiva u glavi luđaka. Ne znate što namjerava učiniti.

— Jadno moje dijete - reče gospođica Marple.

— Dobro mi je, zaista. Već sam dovoljno očvrsnula.

Gospođica Marple reče blago:

— Bili ste vrlo nesretni u životu, zar ne, draga moja?

— Ponekad mi je bilo zaista lijepo. Imala sam divno djetinjstvo u Irskoj, jahanje, lov i prostranu otvorenu kuću s mnogo sunca. Ako ste imali sretno djetinjstvo, nitko vam to ne može oduzeti, zar ne? Tek kasnije - kad sam odrasla - stvari su, čini se, krenule loše. Najprije je došao rat...

— Vaš je muž bio ratni pilot, zar ne?

— Da. Bili smo u braku tek oko mjesec dana kad je bio ubojen. - Zurila je u vatru ispred sebe. - U početku sam mislila da i sama želim umrijeti. Bilo je to tako nepošteno, tako okrutno. A ipak - na kraju - gotovo sam počela vjerovati da je tako najbolje. Don je bio divan u ratu. Hrabar, bezbrižan i veseo. Imao je sve kvalitete koje se traže u ratu. Nekako nisam vjerovala da bi mu odgovarao mir. Imao je nekakvu kako da to kažem - arogantnu crtu nepokornosti. Ne bi se uspio uklopiti ili smiriti. Borio bi se protiv svega. Bio je - pa, asocijalan na neki način. Ne, ne bi se uspio smiriti.

— Pametno je, draga moja, što ste to shvatili. - Gospođica Marple se nagnu nad svoje pletivo, uhvati očicu, izbroji ispod glasa, »Tri pravo, dvije krivo, jednu ispustiti, dvije uplesti zajedno«, i reče: - A vaš drugi muž, draga?

— Freddy? Freddy se ubio.

— Oh bože! Kako tužno. Kakva tragedija.

— Bili smo vrlo sretni zajedno - reče Pat. - Počela sam shvaćati, oko dvije godine poslije vjenčanja, da Freddy nije - pa, da nije bio uvijek pošten. Počela sam otkrivati razne stvari. Ali činilo se da to nije važno, mislim za naše odnose. Jer, vidite, Freddy me volio i ja sam voljela njega. Pokušala sam se pretvarati da ne znam što se događa. Vjerujem da sam bila kukavica, ali ne bih ga bila mogla izmijeniti. Ne možete izmijeniti ljude.

— Ne - reče gospođica Marple - ne možete izmijeniti ljude.

— Ja sam ga prihvatila i voljela i udala se za njega onakvoga kakav je bio i nekako sam osjećala da se jednostavno - moram s tim pomiriti. Tada mu je krenulo loše i on se nije mogao oduprijeti i ustrijelio se. Nakon njegove smrti otišla sam nekim prijateljima u Keniju. Nisam mogla ostati u Engleskoj f dalje se viđati s onim starim društvom koje je sve znalo. Ondje u Keniji sreća sam Lancea. - Lice joj se promijenilo, postalo blaže. I dalje je gledala u vatru. Gospođica Marple ju je promatrala. Malo kasnije Pat okrene glavu i reče: - Recite mi, gospođica Marple, što zapravo mislite o Percivalu?

— Pa, nisam ga baš mnogo vidala. Obično samo za doručkom. To je sve. Mislim da mu nije posebno drago što sam ovdje.

Pat se iznenada nasmije.

— On je škrt, znate. Strašna tvrdica kad je posrijedi novac. Lance kaže da je uvijek bio takav. I Jennifer se tuži na to. Pregleda troškove kućanstva s gospođicom Dove. Žali se zbog svakog izdatka. Ali gospođica Dove uspijeva raditi po svojem.

Ona je divna osoba. Ne mislite li i vi tako?

— Da, zaista. Podsjeća me na gospodu Latimer iz mogega mjesta, St. Mary Meada.

Rukovodila je Vojskom spasa, znate, i Školom za djevojke, zapravo upravljala je tamo svim i svačim. Tek smo poslije pet godina otkrili da - ali ne smijem ogovarati.

Ništa nije tako dosadno kao kad vam ljudi pričaju o mjestima i osobama koje nikada niste vidjeli i o kojima ništa ne znate. Morate mi oprostiti, draga moja.

— Je li St. Mary Mead ugodno mjesto?

— Pa, ne znam što je za vas ugodno mjesto, draga. Ali prilično je lijepo mjesto. U njemu žive neki vrlo ugodni ljudi i neki izuzetno neugodni, također. Tamo se događaju vrlo čudne stvari, kao i u bilo kojem drugom mjestu. Ljudska priroda je svugdje uglavnom ista, zar ne?

— Vi često idete gore do gospođice Ramsbottom, zar ne? - reče Pat. - No ona me zaista plaši.

— Plaši vas? Zašto?

— Zato što mislim da je luda. Mislim da je vjerski manijak. Ne mislite li da bi mogla biti - zaista - umobolna?

— Kako to mislite?

— Oh, znate dobro što mislim, gospođice Marple. Sjedi gore i nikada ne izlazi i razmišlja o grijesima. Pa, mogla je na kraju zaključiti kako je njezina životna misija da izvršava pravdu.

— Zar tako misli vaš muž?

— Ne znam što Lance misli. Ne želi mi reći. Ali u jedno sam sasvim sigurna - on vjeruje da je ovdje netko lud i da je taj luđak član porodice. Dobro, Percival je sasvim zdravog razuma, rekla bih. Jennifer je priglupa i patetična. Malo je nervozna, ali to je sve, a Elaine je čudna, plahovita, smušena djevojka. Očajnički je zaljubljena u onog svojeg mladića i ne bi sebi nikad ni na trenutak priznala da se njome ženi zbog novca.

— Vi mislite da se ženi zbog novca? - Mislim. Vi ne mislite?

— Rekla bih da je to sasvim sigurno - reče gospođica Marple. - Kao i mladi Ellis koji se oženio Marionom Bates, kćerkom bogatog trgovca željeznom robom. Ona je bila vrlo prostodušna djevojka i potpuno zalučena njime. Ipak, ispalo je sasvim dobro.

Ljudi poput mladog Ellisa ili Geralda Wrighta nisu dobri muževi jedino ako se iz ljubavi ožene siromašnom djevojkom. Tako su ljudi na sebe što su to učinili da se osvećuju na ženama. Ali ako se ožene bogatom djevojkom, i dalje je poštuju.

— Ne vidim - reče Pat razmišljajući - kako bi to mogao učiniti netko izvana. Osim toga takva je i atmosfera u kući. Neprestano motre jedni na druge. Nešto će se uskoro dogoditi...

— Više neće biti mrtvih - reče gospođica Marple. - Barem ja tako mislim.

— Ne možete biti sigurni u to.

— Zapravo, prilično sam sigurna. Ubojica je postigao svoj cilj, razumijete.

— On?

— Dobro, on ili ona. Obično se kaže on. - Rekli ste - svoj cilj. Kakav cilj?

Gospođica Marple odmahne glavom - još ni sama nije bila sasvim sigurna.

23.

I

Gospođica, Somers je opet pripremala čaj za tipkačice i opet se dogodilo da kotlić još nije uzavreo kad je prelila vodu preko čaja. Povijest se ponavljala. Gospođica Griffith, prihvaćajući šalicu, pomisli u sebi: Zaista moram razgovarati s gospodinom Percivalom o Somersovoj. Sigurna sam da možemo naći nekoga boljeg. Ali uza sve te neprilike čovjek ga ne želi gnjaviti uredskim sitnicama.

Gospođica Griffith oštro reče, kao i toliko puta do tada: — Voda opet nije uzavrela, Somers - a gospođica Somers, pocrvenjevši, odgovori svojom uobičajenom formulom: — Bože, bila sam sigurna da ovaj put vri.

Dalji je razvoj situacije prekinuo ulazak Lancea Fortescuea. Ogledao se oko sebe prilično rastreseno i gospođica Griffith, skočivši, krenu prema njemu.

— Gospodine Lance! - uzviknu.

On se okrenu prema njoj i na licu mu se pojavi smiješak.

— Zdravo. Pa vi ste gospođica Griffith. Gospođica Griffith je bila oduševljena. Nije je vidio jedanaest godina, a ipak joj je znao ime. Ona reče zbunjeno: — Zar me se sjećate?

— Naravno da se sjećam - odgovori šarmantno Lance.

Sobu tipkačica obuzelo je uzbuđenje. Neprilike gospođice Somers s čajem bile su zaboravljene. Ona je buljila u Lancea otvorenih usta. Gospođica Bell je revno zurila preko vrha svojeg pisaćeg stroja, a gospođica Chase je diskretno izvadila pudrijeru i pudrala no~s. Lance Fortescue ih je promatrao.

— I tako, ovdje je sve baš kao i nekada - rekao je.

— Nije se mnogo promijenilo, gospodine Lance. Kako ste pocrnili i kako dobro izgledate! Mislim da ste u inozemstvu morali imati vrlo zanimljiv život.

— Moglo bi se reći - odvrati Lance - ali možda ću sada pokušati voditi zanimljiv život ovdje u Londonu.

— Vraćate se ovamo u ured?

— Možda.

— To je divno.

— Otkrit ćete da sam velika neznalica - reče Lance. - Morat ćete me uvesti u sve poslove, gospođice Griffith.

Gospođica Griffith se zadovoljno nasmije.

— Zaista je lijepo što ćete ponovno biti ovdje, gospodine Lance. Zaista vrlo lijepo.

Lance je pogleda s odobravanjem.

— Vrlo ste dragi - reče - zaista vrlo dragi. - Nikada nismo vjerovali - nitko od nas nije mislio... - gospođica Griffith se prekinu i pocrveni.

Lance je potapša po ramenu.

— Niste vjerovali da je vrag tako crn kao što izgleda? Pa, možda i nije bio. Ali sve je to sada davna prošlost. Nema se smisla vraćati na to. Važna je budućnost. Je li moj brat ovdje? - dodao je zatim.

— Mislim da je u svojoj sobi.

Lance nemarno kimnu i krenu dalje. U sobi ispred svetišta neka sredovječna žena oštra glasa ustade od stola i nabusito reče: — Kako se zovete i zbog čega ste došli, molim? Lance je sumnjičavo pogleda.

— Jeste li vi - gospođica Grosvenor? upita.

Gospođicu Grosvenor su mu opisali kao zanosnu plavušu. Tako je i izgledala na slikama koje su se pojavile u novinama u izvještajima o istrazi povodom smrti Rexa Fortescuea. Ne, ovo nikako nije mogla biti gospođica Grosvenor.

— Gospođica Grosvenor je otišla prošlog tjedna. Ja sam gospođa Hardcastle, osobna tajnica gospodina Percivala Fortescuea.

— Baš nalikuje starom Percyju - pomisli Lance. - Riješiti se zanosne plavuše i umjesto nje uzeti ovu rugobu. Pitam se zašto? Je li tako sigurnije ili je ova jeftinija? Naglas reče neusiljeno: — Ja sam Lancelot Fortescue. Još me niste upoznali.

— Tako mi je žao, gospodine Lancelot - ispričavala se gospođa Hardcastle - mislim da ste danas prvi put došli u ured?

— Prvi put, ali ne i zadnji - reče Lancelot smiješeći se.

Prešao je preko sobe i otvorio vrata bivšeg privatnog ureda svojega oca. Na njegovo iznenađenje, za stolom nije sjedio Percival, već inspektor Neele. Inspektor Neele podiže glavu s gomile papira koju je sređivao i kimnu.

— Dobro jutro, gospodine Fortescue, pretpostavljam da ste došli preuzeti svoje poslove?

— Znači čuli ste da sam se odlučio vratiti u poduzeće?

— Rekao mi je vaš brat.

— Rekao je, zar ne? S oduševljenjem? Inspektor Neele uspije sakriti smiješak.

— Oduševljenje nije bilo izraženo - reče suho.

— Jadni Percy - primijeti Lance. Inspektor Neele znatiželjno ga pogleda. - Zaista ćete postati poslovan čovjek?

— Mislite da to nije dobro, inspektore Neele? - čini mi se da vam to baš ne leži, gospodine Fortescue.

— Zašto ne? Ja sam sin svojega oca. - I svoje majke.

Lance odmahnu glavom.

— Ali to ništa ne znači, inspektore. Moja je majka bila romantična viktorijanka.

Omiljelo su joj štivo bile »Idile o kraljevima«, kao što možete zaključiti i prema našim neobičnim imenima. Bila je invalid i uvijek, rekao bih, bez dodira sa stvarnošću. Ja uopće nisam takav. Nisam sentimentaln, u meni ima vrlo malo romantike. Ja sam realista od glave do pete.

— Ljudi nisu uvijek onakvi kakvima se zamišljaju - naglasi inspektor Neele.

— Nisu, mislim da je to istina - reče Lance. Zatim sjedne i ispruži svoje duge noge na onaj svoj karakterističan način. Smiješio se sam sebi. Tada. neočekivano reče: — Vi ste pametniji od mojega brata, inspektore.

— Kako to mislite, gospodine Fortescue?

— Pošteno sam prestrašio Percyja. Najozbiljnije misli da ću postati poslovan čovjek.

Misli da ću zabadati nos u sve njegove poslove. Misli da ću se upuštati u sumnjive poslove, trošiti novac poduzeća i njega uvlačiti u sve to. Gotovo da bi se to isplatilo učiniti samo iz vica. Gotovo, ali ipak ne. Zaista ne bih mogao podni jeti uredski život, inspektore. Volim živjeti na otvorenom, volim avanture. Ugušio bih se na ovakvom mjestu. To sam vam rekao u povjerenju, znate. Nemojte me odati Percyju - dodao je brzo.

— Bez brige, gospodine Fortescue.

— Moram se malo našaliti s Percyjem - reče Lance. - želim ga natjerati da se pošteno priznaje. Moram doći na svoje. je prilično neobičan izraz, gospodine ' Fortescue - reče Neele. - Doći na svoje - u kojem smislu?

Lance slegnu ramenima.

— To je stara priča. Više nije vrijedna spomena. - Postojalo je nešto u prošlosti u vezi s nekakvim čekom, koliko znam. Na to ste mislili? - Zaista mnogo znate, inspektore.

— Nije došlo do suda, zar ne? - reče Neele. - Vaš otac to nije htio učiniti.

— Sle, samo me otjerao, to je sve.

Inspektor Neele ga je zamišljeno promatrao, ali nije razmišljao o Lanceu Fortescueu, već o Percivalu. O poštenom, marljivom, škrtom Percivalu. U cijelom ovom slučaju, u svemu što je otkrio, činilo mu se, uvijek bi se našao pred zagonetkom Percivala Fortescuea, čovjeka čije su vanjske značajke svi poznavali, ali čije je unutrašnje osobine bilo mnogo teže procijeniti.

Promatrajući ga, čovjek bi mogao zaključiti da je bezbojna i beznačajna karaktera, da je uvijek bio pod oštrom očevom s'tegom. Neele je sada pokušavao, preko Lancea, bolje shvatiti osobnost Percivala Fortescuea. Promrmljao je, nar dajući se uspjehu: — Čini mi se da je vaš brat uvijek bio - pa, kako bih to rekao - pod očevom vlašću.

— Pitam se. - Činilo se da Lance ozbiljno razmišlja o tome. - Pitam se. Da, rekao bih da je tako izgledalo. Ali nisam siguran da je to bila istina. Začuđuje me, znate, kad razmišljam o prošlosti, kako je Percyju uvijek uspijevalo da radi po svojem, iako to nije izgledalo tako.

Da, mislio je inspektor Neele, to zaista začuđuje. Podigao je neke papire ispred sebe, izvukao jedno pismo i pružio ga preko stola Lanceu.

— Ovo ste pismo napisali prošlog kolovoza, zar ne, gospodine Fortescue?

Lance uze pismo, pogleda ga i vrati.

— Jesam - reče. - Napisao sam ga pošto sam se vratio u Keniju prošlog ljeta. Tata ga je sačuvao, znači? Gdje je bilo - ovdje u uredu.

— Nije, gospodine Fortescue. Bilo je među papirima vašega oca u Tisovu stablu.

Inspektor je pažljivo proučavao pismo koje je ležalo na stolu ispred njega. Nije bilo dugo.

Dragi tata,

razgovarao sam s Pat i prihvaćam tvoje prijedloge. Bit će mi potrebno nešto vremena da ovdje sredim stvari, recimo do kraja listopada ili početka studenoga. Još ću ti javiti. Nadam se da ćemo se slagati bolje nego prije. Ja ću učiniti sve što mogu. Ne mogu ništa drugo reći. Pazi na sebe.

Tvoj Lance...

— Na koju ste adresu poslali ovo pismo, gospodine Fortescue? Na uredsku ili kućnu?

Lance se trudio prisjetiti.

— Teško je reći. Ne mogu se sjetiti. Znate, već su prošla gotovo tri mjeseca. Poslao sam u ured, mislim. Da, gotovo sam siguran. Ovamo u ured. - Trenutak je šutio, prije nego što će upitati s iskrenom znatiželjom: - Zašto?

— Samo sam se pitao - reče inspektor Neele. - Vaš ga otac nije odložio ovdje s ostalim privatnim papirima. Odnio ga je sa sobom u Tisovo stablo i ja sam ga našao ondje u pisaćem stolu. Pitao sam se zašto je to učinio.

Lance se nasmije.

— Vjerojatno da ga sakrije od Percyja.

— Da - reče inspektor Neele - moglo bi biti. Vašem su bratu, znači, bili dostupni privatni očevi dokumenti ovdje u uredu.

— Pa - Lance je oklijevao - zapravo nisu. Hoću reći, pretpostavljam da bi ih bio mogao pregledavati u svako doba ako bi htio, ali...

Inspektor Neele završi rečenicu umjesto njega: — Ali se očekivalo da to ne čini?

Lance napravi grimasu. - Tako je. Zapravo, to bi bilo njuškanje. Ali Percy je, vjerujem, uvijek njuškao.

Inspektor Neele kimnu. I on je smatrao vjerojatnim da je Percival Fortescue njuškao. To bi bilo u skladu s onim što je inspektor Neele počeo zaključivati o njegovu karakteru.

— Mi o vuku - promrmlja Lancelot, jer su se u tom trenutku otvorila vrata i Percival Fortescue uđe u sobu. Spremao se da nešto kaže

inspektoru, ali ugledavši Lancea, namršti se i ne reče ništa.

Zatim će Lanceu:

— Zdravo. Ovdje si? Nisi mi rekao da ćeš doći danas.

— Osjetio sam strašnu želju za poslom - reče Lance - i evo me ovdje, spremnog da budem koristan. što želiš da napravim?

Percival mrzovoljno reče:

— Za sada ništa. Uopće ništa. Morat ćemo se nekako dogovoriti o kojim ćeš se ti poslovima brinuti. Morat ćemo ti urediti nekakvu sobu.

Lance upita, nacerivši se:

— Usput, zašto si se riješio zanosne Grosvenorove, stari, i zamijenio je onom konjskom njuškom?

— Ali, Lance! - oštro je prosvjedovao Percival.

— Nesumnjivo loša promjena - reče Lance. - Veselio sam se zamamnoj Grosvenorovoj.

Zašto si je najurio? Mislio si da malo previše zna?

— Naravno da nisam. Kakva ideja! - Percival je bio ljut. Njegove je blijede obraze oblilo rumenilo. Okrenuo se inspektoru: - Ne smijete obraćati nikakvu pažnju na mojega brata - reče hladno. - Ima prilično čudan smisao za humor. - I zatim doda: — Nikada nisam imao vrlo visoko mišljenje o inteligenciji gospođice Grosvenor.

Gospoda Hardcastle ima izvrsne preporuke i vrlo je sposobna, a uz to i umjerenih zahtjeva.

— Umjerenih zahtjeva - promrmlja Lance, podižući pogled prema stropu. - Znaš, Percy, zaista ne odobravam škrtarenje kad je riječ o namještenicima. Usput, s obzirom na to da su bili lojalni prema nama za vrijeme ovih tragičnih događaja, zar ne misliš da bi svima trebalo povisiti plaće?

— Naravno da ne mislim, odreže Percival Fortescue. - Sasvim neopravdano i nepotrebno. Inspektor Neele zapazi vragolasto svjetlucanje u Lanceovim očima. Percival je, međutim, bio previše uzrujan da bi to primijetio.

— Uvijek si imao najneobičnije ideje - zamuckivao je. - U situaciji u kakvoj je ostavljeno ovo poduzeće, štednja je naša jedina nada.

Inspektor Neel uljudno se nakašlja.

— To je jedna od stvari o kojima sam želio s vama razgovarati, gospodine Fortescue - reče Percivalu.

— Da, inspektore? - Percival prenese svoju pažnju na Neelea.

— Htio bih vam iznijeti neke činjenice, gospodine Fortescue. Znam da su posljednjih šest mjeseci ili dulje, možda godinu dana, opće ponašanje i rad vašega oca bili za vas izvor sve veće uznemirenosti.

— Nije bio zdrav - reče odlučno Percival. Sigurno uopće nije bio zdrav.

— Pokušali ste ga privoljeti da ode liječniku ali niste uspjeli. Kategorički je odbio?

— Tako je.

— Mogu li vas upitati jeste li sumnjali da je vaš otac bolovao od opće atrofije mozga, sa znakovima megalomanije i razdražljivosti, što prije ili kasnije završava beznadnim poremećajem uma?

Percival je izgledao iznenađen. - Vrlo ste oštroumni, inspektore. Upravo toga sam se bojao. Zbog toga sam toliko želio da se otac podvrgne liječenju.

Neele nastavi:

— U međuvremenu, dok još niste uspjeli nagovoriti oca da to učini, on je mogao pričiniti veliku štetu poduzeću?

— Sigurno - složi se Percival.

— Vrlo neugodna situacija - reče inspektor. - Strašna. Nitko ne zna koliko sam bio zabrinut.

— Što se tiče posla, smrt vašega oca bila je izuzetno sretna okolnost - reče Neele blago.

— Nećete valjda misliti da očevu smrt promatram u takvom svjetlu - reče oštro Percival. - Nije riječ o tome kako je vi promatrate, gospodine Fortescue. Ja govorim samo o činjenicama. Vaš je otac umro prije nego što se financijski potpuno upropastio.

— Da, da. što se tiče činjenica, vi ste u pravu - reče nestrpljivo Percival.

— To je bio sretan slučaj za čitavu vašu porodicu, jer svi ovise o ovom poduzeću.

— Da. Ali zaista, inspektore, ne vidim što namjeravate... - Percival se prekinu.

— Ništa ne namjeravam, gospodine Fortescue - reče Neele. - Samo želim da mi činjenice budu jasne. Ima još jedna stvar. Mislim da ste mi rekli kako s bratom niste imali nikakve veze otkako je napustio Englesku prije mnogo godina.

— Točno - reče Percival.

— Da, ali nije baš tako, zar ne, gospodine Fortescue? Mislim da ste prošlog proljeća, kad ste bili onako uznemireni zbog očeva zdravlja, pisali bratu u Afriku o tome kako ste zabrinuti zbog očeva ponašanja. Željeli ste, mislim, da vam brat pomogne kako biste oca podvrgnuli liječničkom pregledu i stavili ga pod nadzor, ako bude potrebno.

— Ja - ja - zaista, ne znam... Percival je bio ozbiljno pogođen.

— Tako je, zar ne, gospodine Fortescue?

— Ovaj, zapravo, mislio sam da je to jedino ispravno. Uostalom, Lancelot je bio mladi partner u tvrtki.

Inspektor Neele prenese pogled na Lancea. Lance se mrštio.

— Vi ste primili to pismo? - upita ga inspektor Neele.

Lancelot Fortescue kimnu. - što ste odgovorili? Lance se naceri.

— Rekao sam Percyju neka ide k vragu i ostavi starca na miru. Rekao sam da stari vjerojatno sasvim dobro zna što radi.

Pogled inspektora Neelea opet se vrati Percivalu.

— Je li bio takav odgovor vašega brata?

— Ja - ja - pa, mislim da je uglavnom bilo tako. Samo mnogo uvredljivije.

— Mislio sam da je bolje ispričati inspektoru ublaženu verziju - reče Lance i nastavi: Iskreno, inspektore Neele, to je jedan od razloga zbog kojih sam, dobivši očevo pismo, došao kući, da sam vidim što je posrijedi. U kratkom razgovoru s ocem zaista nisam mogao vidjeti da s njim nešto nije u redu. Bio je malo razdražljiv, to je sve.

Činio mi se potpuno sposobnim da sam vodi svoje poslove. Dakle, kad sam se vratio u Afriku i porazgovarao s Pat, odlučio sam da se vratim kući i - kako da kažem - pripazim da sve bude pošteno.

Rekavši to, baci pogled na Percivala.

— Protivim se - reče Percival. - Oštro se protivim ovome što sugeriraš. Nisam namjeravao upropastiti oca, bio sam zabrinut za njegovo zdravlje. Priznajem da sam također bio zabrinut za...

Lance brzo uskoči:

— Bio si također zabrinut za svoj džep, ha? Za Percyjeve džepić. - On ustade i naglo promijeni ponašanje. - Dobro, Percy, ja sam završio. Htio sam te malo zaplašiti, pretvarajući se da ću raditi ovdje. Nisam ti htio dopustiti da baš sve napraviš po svojem, ali vrag me odnio ako nastavim s tim. Iskreno rečeno, zlo mi je kad sam s tobom u istoj sobi. Uvijek si bio prljava, bijedna hulja, cijelog svojeg života.

Moljakao si, njuškao i lagao i stvarao neprilike. Reći ću ti još nešto. Ne mogu to dokazati, ali uvijek sam vjerovao da si ti krivotvorio onaj ček zbog kojega su nastale neprilike i zbog kojega sam bio otjeran odavde. S jedne strane to je bila prokleta loša prijevara, prijevara koja je bila sasvim očita i neznalačka. Uživao sam previše loš glas da bih mogao uspješno poricati, ali često sam se pitao kako to da stari ni je shvatio da bih ja, da sam krivotvorio njegov potpis, učinio to mnogo bolje.

Lance je nastavio povišenim glasom: — Dakle, Percy, ne želim nastaviti tu glupu igru. Zlo mi je od ove zemlje i od ovoga grada. Zlo mi je od beznačajnih ljudi poput tebe, s njihovim prugastim hlačama i crnim sakoima, od njihova prenemaganja i bijednih, loših financijskih poslova.

Podijelit ćemo se kako si predložio i vratit ću se s Pat u drukčiju zemlju - zemlju u kojoj čovjek može slobodno disati i kretati se. Možeš sam napraviti diobu vrijednosnih papira. Zadrži one popularnije i konzervativnije, zadrži sigurnih dva posto i tri posto i tri i po posto.

Meni daj očeve zadnje najsumnjivije transakcije, kako ih ti nazivaš. Većina vjerojatno ništa ne vrijedi. Ali kladim se da će se jedna ili dvije na kraju pokazati boljima od svih tvojih igara na sigurno uz dva ili tri posto. 4tac je bio pametan stari đavo. Znao je iskorištavati prilike. Neke su mu donijele petsto, šesto ili čak sedamsto posto zarade. Vjerujem u njegove procjene i njegovu sreću. A što se tebe tiče, ti crve... - Lance krenu prema bratu, koji se naglo povuče oko stola prema inspektoru Neeleu. - Dobro - reče Lance - neću te dirati. Želio si da odem odavde i otići ću. Moraš biti zadovoljan. Zatim doda, krećući prema vratima. - Možeš mi ubaciti i koncesiju na onaj stari rudnik Crna ptica, ako hoćeš. Ako nam se na tragu nađu ubilački raspoloženi MacKenzijevi, ja ću ih odvući u Afriku. Osveta se - nakon svih ovih godina jedva čini vjerojatnom. Ali izgleda da inspektor Neele to shvaća ozbiljno, zar ne, inspektore doda izlazeći kroz vrata.

— Glupost - reče Percival. - To je nemoguće!

— Pitaj njega - reče Lance. - Pitaj ga zašto se toliko raspituje o kosovima i žitu u očevu džepu.

Protrljavši nježno gornju usnicu, inspektor Neele reče: — Sjećate se kosova prošlog ljeta, gospodine Fortescue. Ima određenih osnova za ispitivanje. - Glupost - ponovo će Percival. - Godinama nitko nije čuo za MacKenzijeve.

— A ipak - reče Lance - gotovo bih se usudio zakleti da je jedan MacKenzie među nama. Sve mi se čini da i inspektor tako misli.

II

Inspektor Neele uhvati Lancelota Fortescuea dok je ovaj zamicao u ulicu iza ureda.

Lance mu se prilično glupavo nakesi.

— Nisam to mislio učiniti - reče. - Ali iznenada sam se razljutio. No dobro - uskoro bih ionako to uradio. Naći ću se s Pat u Savoyu idete li mojim putem, inspektore?

— Ne, vraćam se u Baydon Heath. Ali ima još nešto što bih vas želio pitati, gospodine Fortescue.

— Da?

— Kad ste ušli u ured i vidjeli da sam tamo - bili ste iznenađeni. Zašto?

— Jer nisam očekivao da ću vidjeti vas. Mislio sam da ću tamo naći Percyja.

— Nisu vam rekli da je izišao? Lance ga znatiželjno pogleda.

— Ne. Rekli su mi da je u svojoj sobi.

— Shvaćam - nitko nije znao da je izišao. Nema drugog izlaza iz one sobe - ali postoje vrata koja vode izravno na hodnik, iz male tajničine sobe - pretpostavljam da je vaš brat tuda izišao - ali sam iznenađen što vam to ni je rekla gospođa Hardcastle.

Lance se nasmije.

— Vjerojatno je otišla po svoju šalicu čaja. - Da - da - tako je.

Lence ga pogleda.

— Što je posrijedi, inspektore?

— Samo pokušavam shvatiti neke stvarčice, to je sve, gospodine Fortescue.

24.

I

U vlaku na putu do Baydon Heatha inspektor Neele je imao začudo malo uspjeha u rješavanju križaljke u Timesu. Pažnju su mu odvlačile različite mogućnosti rješenja slučaja.

Isto je tako čitao vijesti samo napola shvaćajući o čemu je riječ. Čitao je o potresu u Japanu, o otkrivanju nalazišta urana u Tanganjiki, o tijelu mornara trgovačkog broda što ga je more izbacilo blizu Southamptona, o štrajku lučkih radnika. Čitao je o posljednjim žrtvama droge i o novom lijeku koji postiže čuda u posljednjem stadiju tuberkuloze.

Sve su se te teme čudno izmiješale u njegovoj podsvijesti. Uskoro se opet vratio križaljci i uspio je brzo upisati tri riječi jednu za drugom.

Stigavši do Tisova stabla, već je donio neke odluke. Obrati se naredniku Hayu: — Gdje je stara dama? Je li još ovdje?

— Gospođica Marple? Jest, još je ovdje. Ona i stara dama na katu postale su velike prijateljice.

— Shvaćam. - Neele je trenutak šutio, zatim reče: — Gdje je sada? Htio bih je vidjeti.

Gospođica Marple je stigla za nekoliko trenutaka, prilično zarumenjena i ubrzano dišući.

— Htjeli ste sa mnom razgovarati, inspektore Neele? Zaista se nadam da me niste dugo čekali, Narednik Hay nije me mogao odmah naći. Bila sam u kuhinji i razgovarala s gospodom Crump. Čestitala sam joj na njezinim kolačima, rekla da ima divne ruke i kako je izvrstan bio sufle prošle večeri. Uvijek mislim, znate, da je bolje postupno doći do željene teme, zar ne? No mislim da vama to nije tako lako. Vi morate manje-više izravno postavljati pitanja. Ali naravno za jednu staru damu poput mene, koja ima vremena napretek sasvim je normalno da obavi mnogo nepotrebnih razgovora. A kažu da put do srca kuharice vodi preko njezinih kolača.

— A vi ste zapravo željeli razgovarati s njom - reče inspektor Neele - o Gladys Martin?

— Da. O Gladys. Vidite, gospođa Crump mi je zaista mogla reći mnogo toga o djevojci.

Ne u vezi s ubojstvom. Nisam to mislila. Već o tome kako je bila raspoložena u posljednje vrijeme, o onome o čemu je govorila. Nije to bilo ništa neobično. Samo obični razgovori.

— Je li bilo korisno? - upita inspektor Neele.

— Jest - reče gospođica Marple. - Vrlo korisno. Zaista mislim, znate, da stvari postaju mnogo jasnije, zar ne?

— Pa i jesu i nisu - reče inspektor Neele. Primijetio je da je narednik Hay napustio sobu. Bilo mu je drago što je to učinio, jer ono što je sad namjeravao bilo je, u najmanju ruku, mimo propisa.

— Slušajte, gospođice Marple - rekao je želim s vama ozbiljno razgovarati.

— Da, inspektore Neele?

— U neku ruku - reče inspektor Neele - vi i ja zastupamo različita stajališta.

Priznajem, gospođice Marple, da sam čuo nešto o vama u Yardu - nasmije se. - čini se da ste tamo prilično dobro poznati.

— Ne znam kako se to događa - zbunila se gospođica Marple - ali izgleda da sam tako često umiješana u stvari koje me se zapravo ne tiču. Mislim na zločine i neobične događaje.

— Uživajte dobar glas - reče inspektor Neele. - Sir Henry Clithering je, naravno - reče gospođica Marple - moj dobar stari prijatelj.

— Kao što sam rekao - nastavi Neele - nas dvoje zastupamo suprotne stavove. To je gotovo kao zdrav razum nasuprot bezumlju.

— Pitam se što zapravo time mislite, inspektore?

— Pa, gospođice Marple, postoji razuman način gledanja na stvari... Ovo je ubojstvo donijelo koristi nekim ljudima. Jednoj osobi, mogu reći, posebno. Drugo ubojstvo donijelo je koristi istoj osobi. Treće bismo ubojstvo mogli nazvati ubojstvom iz opreza i sigurnosti.

— Ali, koje nazivate trećim ubojstvom? upita gospođica Marple.

Njezine oči, bistre i izrazito plave, lukavo su gledale u inspektora. On kimnu.

— Da. Znate, kad sam neki dan razgovarao s pomoćnikom komesara o tim ubojstvima, učinilo mi se da je nešto rekao

pogrešno. To je to. Mislio sam, naravno, na onu dječju pjesmicu. Kralj u svojoj riznici, kraljica u odaji i služavka koja vješa rublje.

— Točno - reče gospođica Marple. - To je redosljed događaja. Ali Gladys je zapravo morala biti ubijena prije gospode Fortescue, zar ne?

— Mislim da je tako - reče Neele. - Zapravo sam siguran da je tako. Njezino je tijelo otkriveno tek kasno one noći i tada je, naravno, bilo teško točno reći kako je dugo bila, mrtva. Ali ja mislim da je gotovo sigurno morala biti ubijena oko pet sati, jer inače...

Gospođica Marple upade:

— Jer bi inače gotovo sigurno odnijela drugi poslužavnik u salon?

— Upravo tako. Odnijela je jedan poslužavnik s čajem, donijela je drugi u predvorje i tada se nešto dogodilo. Nešto je vidjela ili čula. To je mogao biti Dubois koji je silazio iz sobe gospode Fortescue. Mogao je biti i Elainin mladić, Gerald Wright, koji je ulazio kroz sporedna vrata. Tkogod to bio, odmamio ju je iz predvorja van u vrt. A kad se to jedanput dogodilo, ne vidim kako je mogla biti umorena mnogo kasnije. Vani je bilo hladno a ona je nosila samo svoju tanku uniformu.

— Naravno, vi ste potpuno u pravu - reče gospođica Marple. - Mislim da uopće gdje točno da je »služavka vani vješala rublje.« Ne bi to bila radila u ono doba dana i ne bi bila izišla bez kaputa. Sve je to bila kamuflaža, kao i kvačica za rublje, da bi se uklopilo u pjesmicu.

— Točno - reče inspektor Neele - ludo. I tu se ne mogu potpuno složiti s vama.

Naprосто ne mogu prihvatiti te dječje pjesmice.

— Ali uklapa se, inspektore. Morate priznati da se uklapa.

— Uklapa se - reče Neele mračno - ali ipak je redosljed pogrešan. Mislim, u pjesmici se jasno kaže da je služavka treća žrtva. Ali mi znamo da je kraljica treća. Adele Fortescue je ubijena između pet i dvadeset pet i pet i pedeset pet. Do tada je Gladys već morala biti mrtva.

— A to je sasvim pogrešno, zar ne? - reče gospođica Marple. - Sasvim pogrešno u usporedbi s pjesmicom - to je vrlo značajno, zar ne?

Inspektor Neele slegnu ramenima.

— To je već cjepidlačenje. Smrti ispunjavaju uvjete pjesmice i mislim da se jedino to htjelo postići. Ali sad govorim kao da sam na vašem mjestu. No opisat ću vam svoju verziju slučaja, gospođice Marple. Izbacujem kosove i žito i sve ostalo. Držim se ozbiljnih činjenica i zdravog razuma i razloga zbog kojih obični ljudi ubijaju. Prvo, smrt Rexa Fortescuea i tko ima koristi od njegove smrti. Pa, mnogo ljudi ima od toga koristi, ali najviše od svih njegov sin, Percival. Percival nije onoga jutra bio u Tisovu stablu. Nije mogao staviti otrov u očevu kavu ili nešto drugo što je jeo za doručak. Ili smo barem tako mislili u početku.

— Ah - oči gospođice Marple zasvjetlucaše znači postojao je neki način zar ne?

Znate, mnogo sam o tome razmišljala i imala sam nekoliko ideja. Ali naravno, nikakvih svjedoka ili dokaza.

— Neće biti nikakve štete ako vam kažem reče inspektor Neele. - Taksin je stavljen u novu staklenku s marmeladom. Ta staklenka je donesena na stol i nešto je marmelade pojeo gospodin Fortescue za doručak. Kasnije je ta staklenka s marmeladom bačena u grmlje, a slična, s otprilike istom količinom marmelade, stavljena je u ostavu. Staklenka je pronađena u grmlju i upravo sam dobio rezultate analize. Dokazano je da u njoj ima taksina.

— Znači tako je to bilo - promrmlja gospođica Marple. - Tako jednostavno i lako izvedivo.

— Ujedinjeni investitori - nastavi Neele bili su u lošoj situaciji. Da je poduzeće moralo isplatiti Adeli Fortescue 100.000 funti prema oporuci njezina muža, mislim da bi propali. Da je gospođa Fortescue nadživjela svojega muža za samo mjesec dana, novac bi joj morao biti isplaćen. Ona ne bi imala nikakvih obzira prema poduzeću ili njegovim teškoćama. Ali nije nadživjela svojega muža za tih mjesec dana. Umrla je, a time se okoristio univerzalni nasljednik Rexa Fortescuea. Drugim riječima, opet Percival Fortescue.

— Uvijek Percival Fortescue - nastavi inspektor jetko. - Ali premda je mogao staviti otrov u marmeladu, nije mogao otrovati svoju pomajku ili udaviti Gladys. Prema onome što kaže njegova tajnica, onog je poslijepodneva u pet sati bio u svojem uredu, a kući se vratio tek oko sedam.

— To vrlo otežava stvari, zar ne? - reče gospođica Marple.

— Čini ih nemogućima - reče mračno inspektor Neele. - Drugim riječima, Percival je čist. - Zanemarujući suzdržljivost i oprez, govorio je prilično ogorčeno, gotovo nesvjestan svoje slušateljice. - Kamo god krenem, kamo god se okrenem, uvijek naletim na istu osobu. Na Percivala Fortescuea! A ipak to ne može biti Percival Fortescue. - Smirivši se malo, reče: - Postoje i druge mogućnosti, drugi ljudi koji su imali savršeno dobar motiv.

— Gospodin Dubois, naravno - reče oštro gospođica Marple. - I onaj mladi gospodin Wright. Kada god postoji pitanje dobitka, čovjek mora biti vrlo sumnjičav. Uvijek se trebamo kloniti toga da budemo na bilo koji način lakovjerni. '

Neele nije mogao a da se ne nasmije.

— Uvijek treba misliti na najgore, eh? upita.

Činilo se neobičnim da tako propovijeda ova šarmantna i krhka stara dama.

— Da - reče gorljivo gospođica Marple. Uvijek vjerujem u najgore. Tužno je pri tome da čovjek obično ima pravo.

— Dobro - reče Neele - hajde da mislimo na najgore. Dubois je to mogao učiniti, Gerald Wright je to mogao učiniti (to jest, ako je radio u dogovoru s Elaineom Fortescue i ako je ona zatrovala marmeladu), Percivalova supruga je to mogla učiniti. Bila je tamo. Ali ni jedna od ovih osoba koje sam spomenuo nema veze s onom ludom pričom. Nemaju veze s kosovima i džepom punim žita. To je vaša teorija i možda ste u pravu. Ako je tako, sve se svodi na jednu osobu, zar ne? Gospođa MacKenzie je u duševnoj bolnici već dugi niz godina. Ona nije petljala oko staklenki s marmeladom ili stavljala cijanid u popodnevni čaj u salonu. Njezin je sin Donald ubijen u Dunkirku. Tako ostaje kći, Ruby MacKenzie. I ako je vaša teorija točna, ako čitava ova serija zločina proizlazi iz one stare priče o rudniku Crna ptica, tada Ruby MacKenzie mora biti ovdje u ovoj kući, a postoji samo jedna osoba koja bi mogla biti Ruby MacKenzie.

— Znae, mislim da ste - reče gospođica Marple - malo previše dogmatični.

Inspektor Neele nije na to obratio pažnju. - Samo jedna osoba - reče mračno.

Zatim ustade i iziđe iz sobe.

II

Mary Dove je bila u svojoj dnevnoj sobi. Bila je to mala, prilično jednostavno namještena soba, ali udobna. To će reći da ju je sama gospođica Dove učinila udobnom. Kad je inspektor Neele pokucao na vrata, Mary Dove podiže glavu nagnutu nad gomilom trgovačkih knjiga i reče jasnim glasom: — Uđite.

Inspektor Neele uđe.

— Molim vas sjednite, inspektore. - Gospođica Dove pokaže na stolicu. - Možete li pričekati trenutak? Zbroj računa iz ribarnice čini se da nije točan pa ga moram provjeriti.

Inspektor Neele je sjedio u tišini i promatrao je dok je zbrajala kolonu znamenki.

Kako je savršeno mirna i sabrana ova djevojka, pomislio je. Zainteresirale su ga, kao i toliko puta prije, prave osobine koje su se skrivale iza ovog samosvjesnog ponašanja. Pokušao je otkriti u njezinu izgledu neku sličnost sa ženom koju je posjetio u sanatoriju. Boja kose i tena mogla bi odgovarati, ali nije mogao zapaziti nikakvu stvarnu sličnost lica. Napokon Mary Dove podiže glavu sa svojih računa i reče: — Da, inspektore? što mogu učiniti za vas? Inspektor Neele reče mirno: — Znaite, gospođice Dove, u ovom slučaju ima nekih vrlo čudnih okolnosti.

— Da?

— Najprije, ona, čudna stvar sa žitom nađenim u džepu gospodina Fortescuea.

— To je bilo vrlo neobično - složi se Mary Dove. - Zaista ne mogu pronaći nikakvo objašnjenje za to.

— Zatim ona čudna stvar s kosovima. Ona četiri kosa na stolu gospodina Fortescuea prošlog ljeta i incident kad su kosovi bili stavljeni u pitu umjesto govedine i šunke.

Mislim da ste bili ovdje, gospođice Dove, u vrijeme obaju ovih događaja?

— Jesam, bila sam. Sad se sjećam. To nas je vrlo uznemirilo. Izgledalo je tako besmisleno, tako pakosno, posebno u ono vrijeme.

— Možda nije bilo sasvim besmisleno. što znate, gospođice Dove, o rudniku Crna ptica?

— Mislim da nisam nikad čula za rudnik Crna ptica.

— Vaše je ime, rekli ste mi, Mary Dove. Je li to vaše pravo ime?

Mary Dove podiže obrve. Inspektor Neele je bio gotovo siguran da se u njezinim plavim očima pojavio izraz opreza.

— Kakvo čudno pitanje, inspektore. Hoćete li reći da moje ime nije Mary Dove?

— Upravo to hoću reći. želim reći - ljubazno će inspektor - da je vaše ime Ruby MacKenzie. Zurila je u njega. Jedan trenutak lice joj je bilo potpuno bezizražajno, bez protesta ili iznenađenja. Sasvim se jasno vidjelo da brzo razmišlja. Za minutu-dvije progovori tihim, bezbojnim glasom: — Što očekujete da kažem?

— Molim vas odgovorite mi. Je li vaše ime Ruby MacKenzie?

— Rekla sam vam da se zovem Mary Dove.

— Da, ali imate li dokaza za to, gospođice Dove?

— Što hoćete vidjeti? Moj krsni list?

— To bi bilo dobro, ali i ne bi. Mislim, mogli biste imati krsni list određene Mary Dove. Ta Mary Dove mogla bi biti vaša prijateljica ili netko tko je umro.

— Da, ima mnogo mogućnosti, zar ne? - U Maryn glas ponovo se vratio vedar ton. - To je za vas zaista prava zagonetka, zar ne, inspektore?

— Vjerojatno bi vas mogli prepoznati u sana-, toriju Pinewood - reče Neele.

— Pinewood! - Mary podiže obrve. - Gdje je taj sanatorij?

— Mislim da vi to dobro znate, gospođice Dove.

— Uvjeravam vas da uopće nemam pojma.

— I kategorički poričete da ste vi Ruby MacKenzie?

— Zaista ne bih željela ništa poricati. Znaite, inspektore, mislim da biste vi morali dokazati da jesam ta Ruby MacKenzie, ma tko ona bila. - U njezinim plavim očima sad se jasno vidjelo da se zabavlja, da se zabavlja i izaziva. Gledajući ga ravno u oči, Mary Dove reče:

— Da, na vama je da to učinite. Dokažite da sam ja Ruby MacKenzie, ako možete.

25.

I

— Stara blebetuša vas traži, gospodine - prošapta narednik Hay kad se inspektor Neele spustio niz stepenice. - čini se da vam ima mnogo toga reći.

— Grom i pakao - reče inspektor Neele.

— Da, gospodine - reče narednik Hay ne pomaknuvši ni jedan mišić na licu.

Kad je odlazio, inspektor Neele pozove ga natrag.

— Potražite one zabilješke koje nam je dala gospođica Dove, Hay, podatke o njezinu prijašnjem zaposlenju. Provjerite ih - i, da, još bih neke stvari htio saznati.

Započnite ispitivanja o ovome, hoćete li?

Napisao je nekoliko redaka na komad papira i dao to naredniku Hayu, koji reče: — Smjesta ću se dati na posao, gospodine. Prolazeći kraj j biblioteke i začuvši glasove, inspektor Neele pogleda unutra. Je li ga gospođica Marple tražila ili nije, ali sad je bila potpuno zaokupljena razgovorom s Percivalovom suprugom, dok su njezine igle za pletenje užurbano zveckale. Inspektor Neele je uhvatio kraj rečenice: ...uvijek sam zapravo mislila da netko mora imati posebnih sklonosti ako želi biti medicinska sestra. To je sigurno vrlo plemenit posao.

Inspektor Neele se tiho povuče. Mislio je da ga je gospođica Marple zapazila, no ona to nije pokazala.

Nastavila je ugodnim, toplim glasom:

— Kad sam jedanput slomila gležanj, nje govala me tako dražesna sestra. Od mene je otišla sinu gospođe Sparrow, vrlo zgodnom mladom pomorskom oficiru. Prava romansa, oni su se, naime, zaručili. Vjenčali su se i bili vrlo sretni i imali su dvoje drage djece. - Gospođica Marple sentimentalno uzdahnu. - Imao je upalu pluća, znate. A kod upale pluća toliko mnogo ovisi o njezi, zar ne?

— Oh, da - reče Jennifer Fortescue - kod upale pluća njega je najvažnija, premda danas, naravno, antibiotici čine čuda. Ali ne tako

davno to je često zahtijevalo dugotrajnu borbu.

— Sigurna sam da ste bili izvanredna medicinska sestra, draga moja - reče gospođica Marple. - To je bio početak vaše romanse, zar ne? Mislim, došli ste ovamo njegovati gospodina Percivala Fortescuea, nije li tako?

— Jest - reče Jennifer. - Da, da - tako se to dogodilo., Nije pokazivala spremnost za dalji razgovor, ali se činilo da gospođica Marple to ne primjećuje.

— Naravno. Čovjek ne bi trebao slušati naklapanja posluge, ali bojim se da jednu staru damu poput mene uvijek zanimaju ljudi koji je okružuju. što sam ono govorila?

Oh, da. Najprije je došla neka druga njegovateljica, zar ne, pa su je otpremili - tako nešto. Vjerojatno zbog nemarnosti.

— Nije to bilo zbog nemarnosti - reče Jennifer. - Mislim da je njezin otac ili tako netko bio teško bolestan, pa sam je došla zamijeniti.

— Shvaćam - reče gospođica Marple. - I tako ste se zaljubili, Da, zaista vrlo lijepo, vrlo lijepo.

— Nisam baš sigurna u to - reče Jennifer Fortescue. - Često zaželim - glas joj zadrhta - često zaželim da se opet vratim u bolnicu.

— Da, da, razumijem. Voljeli ste svoj posao. - U ono vrijeme nisam ga baš tako voljela, ali kad danas o tome razmišljam - život je tako jednoličan, znate. Po cijele dane nemam što raditi, a Val je tako zauzet poslovima.

Gospođica Marple zakima glavom.

— Muškarci danas moraju tako mnogo raditi - reče. - Čini se da zaista nemaju slobodnog vremena, bez obzira na to koliko su bogati.

— žene su zbog toga ponekad vrlo osamljene. Često poželim da nikada nisam došla ovamo reče Jennifer. - Rekla bih da sam to zaslužila. Uopće to nisam trebala učiniti.

— Što to niste trebali učiniti, draga moja?

— Nisam se trebala udati za Vala. Oh, ovaj - uzdahnula je. - Nećemo više razgovarati o tome.

Susretljiva gospođica Marple počela je pričati o novim suknjama koje su se nosile u Parizu.

II

— Vrlo je ljubazno od vas što nas niste prekidali - reče gospođica Marple inspektoru Neeleu kad je, pokucavši, ušla u radnu sobu.

Htjela sam, znate, provjeriti neke sitnice. Još nismo završili naš razgovor - dodala je prijekorno.

— Vrlo mi je žao, gospođice Marple - reče Neele s prijaznim osmijehom. - Bojim se da sam bio prilično neuljudan. Pozvao sam vas na razgovor, a zatim sam samo ja pričao.

— To je sasvim u redu - brzo reče gospođica, Marple - jer tada, znate, nisam još bila sasvim spremna da stavim sve svoje karte na stol. Mislim, nisam htjela nikoga optužiti dok nisam bila potpuno sigurna. Sigurna, hoću reći, u ono što zamišljam. A sad jesam sigurna.

— U što ste sigurni, gospođice Marple?

— Pa, naravno u to tko je ubio gospodina Fortescuea. Ono što ste mi rekli o marmeladi upravo potkrepljuje neke stvari. Mislim, pokazuju kako i tko i odgovara duševnoj sposobnosti ubojice.

Inspektor Neele bljesnuo je očima.

— Tako mi je žao - reče gospođica Marple zapazivši njegovu reakciju - bojim se da ponekad nisam sasvim jasna.

— Još nisam posve siguran, gospođice Marple, o čemu mi razgovaramo.

— Pa možda je - reče gospođica Marple najbolje da počnem od početka. Ako imate vremena. Htjela bih vam iznijeti svoje mišljenje. Znate, podosta sam razgovarala s ljudima, sa starom gospođicom Ramsbottomom i s gospođom Crump i njezinim mužem.

On je lažljivac, ali to zapravo nije važno, jer ako znate da netko laže, sve je isto. A htjela sam razjasniti telefonske razgovore, ono s najlonskim čarapama i sve ostalo.

Inspektor Neele opet bljesnu očima i upita se što li je to sebi nakopao na vrat i zašto je ikad pomislio da bi gospođica Marple mogla biti poželjan i razuman kolega. Ipak, mislio je, ma kako smušena bila, mogla je skupiti neke korisne informacije. Svi uspjesi inspektora Neelea temeljili su se na tome što je znao dobro slušati. Sad je bio spreman da sluša.

— Molim vas recite mi sve o tome, gospođica Marple - rekao je - ali počnite od početka, hoćete li?

— Naravno - reče gospođica Marple - a početak je Gladys. Mislim došla sam ovamo radi Gladys. A vi ste mi vrlo ljubazno dopustili da pregledam njezine stvari. I nešto zbog toga, a nešto zbog telefonskih poziva, najlonskih čarapa i još nekih stvari, sve je postalo savršeno jasno. Mislim na smrt gospodina Fortescuea i taksin.

— Vi nagađate - upita inspektor Neele - tko je stavio taksin u marmeladu gospodina Fortescuea?

— Ništa je ne nagađam - reče gospođica Marple. - Ja znam.

Po treći put inspektor Neele bljesnu očima.

— Bila je to Gladys, naravno - reče gospođica Marple.

26.

Inspektor Neele je zurio u gospođicu Marple i polako zakimao glavom.

— Želite li reći - progovori zapanjeno - da je Gladys Martin namjerno ubila Rexa Fortescuea? žao mi je, gospođice Marple, ali to jednostavno ne vjerujem.

— Ne, naravno da ga nije namjeravala ubiti - reče gospođica Marple - ali ipak je to učinila! Sami ste rekli da je bila nervozna i uznemirena kad ste je ispitivali. I da se doimala krivom.

— Da, ali ne krivom za ubojstvo.

— A, ne, slažem se. Kao što kažem, ona nije namjeravala nikoga ubiti, ali je stavila taksin u marmeladu. Nije mislila da je to otrov, naravno.

— Što je mislila da je to bilo? - Inspektorov je glas još bio zapanjen.

— Rekla bih da je mislila kako je to neki serum istine - reče gospođica Marple. - Vrlo su zanimljive, znate, i vrlo poučne - stvari koje djevojke izrezuju iz novina i čuvaju.

Uvijek su to bile iste stvari, u svakom razdoblju. Savjeti o ljepoti, o tome kako privući čovjeka kojeg volite. I čarolije, amajlije i čudni događaji. Danas je sve to obično dio nauke. Više nitko ne vjeruje u čarobnjake, nitko ne vjeruje da može doći netko i mahnuti čarobnim štapićem i pretvoriti vas u žabu. Ali ako pročitate u novinama da vam liječnici, ubrizgavanjem nekih hormona, mogu promijeniti vitalne funkcije organizma i tako stvoriti u vama određene karakteristike žabljeg organizma, svatko će u to povjerovati. A budući da je čitala u novinama u serumima iste, Gladys mu je povjerovala kad joj je to rekao.

— A tko joj je rekao i kada? - upita inspektor Neele.

— Albert Evans - reče gospođica Marple. Naravno, to nije njegovo pravo ime. No bilo kako bilo, on se upoznao s njom prošlog ljeta na moru, udvarao joj i ona se zaljubila u nj. Vjerojatno joj je ispričao neku priču o nepravdi ili progonjenju ili nešto slično.

~Stvar je bila u tome da je Rexa Fortescuea trebalo prisiliti da prizna što je učinio i da to nadoknadi. Ja to, naravno, ne znam,

inspektore Neele, ali sam prilično sigurna. Naveo ju je da se zaposli ovdje, a u današnje vrijeme, kraj takve nestašice posluge, vrlo je lako dobiti posao ondje gdje želite. Služinčad se neprestano mijenja. Tada su ugovorili sastanak. Sjećate se da je na posljednjoj razglednici napisao: »Ne zaboravi naš sastanak. To je trebao biti velik dan za koji su se pripremali. Gladys je trebala staviti drogu na vrh marmelade, tako da je gospodin Fortescue pojede za doručak, a ujedno je trebala staviti žito u njegov džep. Ne znam kakvu joj je priču ispričao da objasni ovo sa žitom, ali kao što sam vam od početka govorila, inspektore Neele, Gladys Martin je bila vrlo lakovjerna djevojka.

Zapravo, povjerovala bi gotovo u sve što bi joj kakav naočit mladić ispričao na pravi način.

— Nastavite - reče inspektor Neele zapanjeno.

— Vjerojatno ju je Albert uvjerio - nastavi gospođica Marple - kako će istoga dana telefonski nazvati gospodina Fortescuea u ured, kako će serum do tada već djelovati pa će gospodin Fortescue sve priznati i tako dalje, i tako dalje. Možete zamisliti kako se jedna djevojka osjećala kad je čula da je gospodin Fortescue mrtav.

— Ali - protestirao je Neele - ona bi to sigurno ispričala.

— Što vam je prvo rekla kad ste je počeli ispitivati? - upita odlučno gospođica Marple.

— Rekla je: »Ja to nisam učinila - odgovori Neele.

— Točno - reče gospođica, Marple trijumfalno. - Zar ne shvaćate da je upravo to bilo priznanje krivnje? Kad bi nešto razbila, znate, Gladys bi uvijek rekla: »Ja to nisam učinila, gospođice Marple. Ne mogu zamisliti kako se to dogodilo. Što mogu, jedna stvorenja. Vrlo su uzrujane zbog onoga što su učinile i jedino žele izbjeći kaznu. Ne mislite, valjda, da bi nervozna mlada žena koja je nekoga ubila, a nije to namjeravala, priznala krivnju, zar ne? To bi bilo sasvim suprotno njezinoj prirodi.

— Da - reče Neele - pretpostavljam da bi bilo.

Prisjetio se svojeg razgovora s Gladys. Nervozna, zbunjena, nemirna pogleda, jednom riječi~ osoba koja je zbog nečega kriva. To su mogli biti beznačajni znakovi, ali i vrlo značajni. Zaista se nije mogao optuživati što nije donio ispravan zaključak.

— Najprije bi, kao što kažem - nastavi gospođica Marple - odlučila da sve zaniječe.

Tada bi, zbunjena, pokušala sve to srediti u glavi. Možda Albert nije znao kako je jak serum, ili je pogriješio i dao joj ga previše. Izmišljala bi za nj isprike i objašnjenja. Nadala bi se da će joj se javiti, što je on, naravno, i učinio. Telefonski.

— Znae da je to učinio? - oštro upita Neele. Gospođica Marple odmahnu glavom.

— Ne. Priznajem da to pretpostavljam. Ali ta ga je dana bilo nekoliko nerazjašnjenih poziva. Telefon je zvonio, a kad bi se javio Crump ili gospoda Crump, netko je spustio slušalicu. Upravo to bi on učinio. Nazivao bi tako dugo dok se ne bi javila Gladys i tada bi s njom ugovorio sastanak.

— Shvaćam - reče Neele. - Mislite da se trebala sastati s njim onoga dana kad je umrla. Gospođica Marple živahno kimnu glavom.

— Da, to se može zaključiti. Gospoda Crump je bila u pravu. Djevojka je obula svoje najbolje najlonske čarape i lijepe cipele. Trebala se sastati s nekim. Ali nije izlazila iz kuće. On je trebao' doći u Tisovo stablo. Zbog toga je onoga dana neprestano bila u iščekivanju, zbog toga je bila smetena i zakasnila je s čajem. Kada je donijela drugi poslužavnik u predvorje, vjerojatno je pogledala niz hodnik prema sporednom ulazu i ugledala ga kako joj domahuje. Odložila je poslužavnik i pošla van k njemu.

— I tada ju je on zadavio - reče Neele. Gospođica Marple stisnu usne. - Trajalo bi to samo jednu minutu - reče - ali nije mogao riskirati da ona progovori. Morala je umrijeti, jadna, budalasta, lakovjerna djevojka. I tada tada joj je stavio kvačicu za rublje na nos! Ogorčenje i srdžba potresli su glas stare dame. - Da bi sve bilo u skladu s pjesmicom. Žito, kosovi, riznica, kruh i med, kvačica za rublje najbliža zamjena, što ju je mogao naći, za kosa koji je sletio na nos .

— I tako će on na kraju svega toga otići u ludnicu i mi ga nećemo moći objesiti zato što je lud! - polako reče Neele.

— Mislim da ćete ga ipak objesiti - reče gospođica Marple. - On nije lud, inspektore, ni najmanje!

Inspektor Neele je prodorno pogleda.

— Slušajte sad, gospođice Marple, iznijeli ste mi jednu teoriju. Da - da - premda kažete da znate, to je samo teorija. Kažete da je za ove zločine odgovoran čovjek koji je sebe nazivao Albertom Evansom, koji je upecao djevojku Gladys na ljetovanju i iskoristio je za svoje namjere. Taj Albert Evans želio se osvetiti zbog nečistog posla s rudnikom Crna ptica. Vi hoćete reći, zar ne, da sin gospođe MacKenzie, Don MacKenzie, nije umro u Dunkirku. Da je još živ, da on stoji iza svega toga?

Na inspektorovo iznenađenje, gospođica Marple odlučno zaniječe.

— Ne! - rekla je - ne! Ni govora! Zar ne shvaćate, inspektore Neele, da je cijela ta stvar s rudnikom samo smicalica. Vješto ju je iskoristio netko tko je čuo o kosovima - o onima na stolu i onima u piti, i to je sve. Ti su kosovi zaista imali veze s rudnikom.

Stavio ih je netko tko je znao cijelu priču o rudniku i želio se osvetiti. Ali samo tako da zaplaši gospodina Fortescuea i uznemiri ga. Znate, inspektore, ne vjerujem da je zaista moguće odgojiti djecu da čekaju, smišljaju osvetu i izvrše je. Djeca, uostalom, imaju mnogo zdravog razuma. Ali svatko bi, ako je njegov otac prevaren i možda ostavljen da umre, mogao poželjeti da se okrutno poigra s osobom koja je to vjerojatno učinila. Mislim da se tako dogodilo i ovaj put. A ubojica je to iskoristio.

— Ubojica - reče inspektor Neele. - Hajde, gospođice Marple, da čujemo koga vi to smatrate ubojicom. Tko je on?

— Nećete se iznenaditi - reče gospođica Marple. - Zaista nećete. Jer vidite, čim vam kažem tko je on, ili bolje tko mislim da je on čovjek mora biti precizan, zar ne - shvatit ćete da je on upravo pravi tip čovjeka koji bi bio u stanju izvršiti te zločine.

Razuman je, inteligentan i sasvim beskrupulozan. A to je učinio, naravno, radi novca, vjerojatno radi mnogo novca.

— Percival Fortescue? - Inspektor Neele je to rekao gotovo preklinjući, ali čim je progovorio, znao je da je pogriješio. Slika čovjeka koju mu je dočarala gospođica Marple nije imala sličnosti s Percivalom Fortescueom.

— Ne - reče gospođica Marple. - Ne Percival. Lance.

27.

I

— To je nemoguće - reče inspektor Neele. Zavali se u stolac i fascinirano promatrao gospođicu Marple. Kao što je bila rekla gospođica Marple, nije bio iznenađen. Njegove su riječi izrazile nevjericu, ali ne u vjerojatnost, nego u mogućnost. Lance Fortescue je odgovarao opisu. Gospođica Marple procijenila ga je sasvim točno. Ali inspektor Neele nije umio sebi objasniti kako je Lance to mogao učiniti.

Gospođica Marple nagnula se naprijed u svojem stolcu i ljubazno i uvjerljivo počela iznositi svoju teoriju, poput nekoga tko objašnjava običan račun malom djetetu.

— On je uvijek bio takav, znate. Mislim, uvijek je bio pokvaren. Pokvaren dokraja, premda je uvijek bio privlačan. Posebno je privlačio žene. Vrlo je inteligentan i voli hazardirati. Uvijek je ulazio u rizike, a zbog njegova šarma ljudi su uvijek vjerovali u njegove najbolje osobine, ne u one najgore. Ljetos je došao kući posjetiti oca.

Uopće ne vjerujem da mu je otac pisao ili ga pozvao - osim ako, naravno, nemate stvarne dokaze o tome. - Zastala je očekujući odgovor.

Neele odmahne glavom. - Nemam - reče nemam dokaza da ga je otac pozvao. Imam pismo za koje se pretpostavlja da ga je Lance napisao ocu pošto je bio ovdje. Ali Lance ga je sasvim lako mogao gurnuti među očeve papire u radnoj sobi onoga dana kad je stigao.

— Lukavo - reče gospođica Marple, kimajući glavom. - Dakle, kao što kažem, vjerojatno je doletio ovamo i pokušao se pomiriti s ocem, ali gospodin Fortescue to nije želio. Vidite, Lance se nedavno oženio i mali prihodi od kojih je živio i koje je bez sumnje dopunjavao na razne nepoštene načine, više mu nisu bili dovoljni. Vrlo je volio Pat (ona je zaista draga djevojka) i želio je s njom živjeti mirno i pošteno - ne nesigurno. A to je, po njegovim shvaćanjima, značilo imati mnogo novca. Kad je bio u Tisovu stablu, mora da je čuo o onim kosovima. Možda mu ih je otac spomenuo.

Možda Adele. Odmah je zaključio da se MacKenzijeva kći uvukla u kuću i palo mu je na um da njoj podmetne zločine. Jer vidite, kad je uvidio da oca ne može nagovoriti na ono što je želio, hladnokrvno je odlučio da ga ubije. Možda je shvatio da njegov otac nije - pa, najboljeg zdravlja - i bojao se da će, ako on umre, potpuno propasti.

— Sasvim je točno znao kakvo je očevo zdravlje - reče inspektor Neele.

— To štošta objašnjava. Možda mu je činjenica što mu se otac zvao Rex, zajedno s incidentom s kosovima, dala ideju o dječjoj pjesmici. Učiniti da sve bude potpuno ludo - i to povezati sa starom prijetnjom MacKenzijevih da će se osvetiti. Tako je, shvaćate li, mogao ukloniti i Adelu i spasiti onih 100.000 funti koje bi inače otišle iz poduzeća. Ali bio je potreban i treći lik, oslužavka koja vješa rublje u vrtu.

Pretpostavljam da mu je upravo to dalo ideju za cijeli okrutni plan. Nedužan sudionik kojega je mogao ušutkati prije nego što progovori. A to bi mu osiguralo ono što je želio - potpun alibi za ~prvo ubojstvo. Ostalo je bilo lako. Stigao je ovamo sa stanice nešto prije pet sati, u vrijeme kad je Gladys unosila drugi poslužavnik u predvorje.

Došao je do sporednog ulaza, ugledao je i pozvao. Bilo mu je potrebno samo tri ili četiri minute da je udavi i odnese njezino tijelo iza kuće gdje se sušilo rublje. Tada je pozvonio na glavnom ulazu, uveden je u kuću i pridružio se porodici za čajem.

Nakon čaja otišao je posjetiti gospođicu Ramsbottom. Sišavši natrag, uvukao se u salon, našao Adelu samu kako pije posljednju šalicu čaja i sjeo pokraj nje na sofou.

Dok su razgovarali ubacio je cijanid u njezin čaj. To nije bilo teško, znate. Cijanid je nalik na šećer. Mogao je posegnuti rukom prema posudici za šećer, uzeti jednu kocku i prividno je staviti u njezinu šalicu. Mogao se nasmijati i reći: »Pogledaj, stavio sam ti još šećera u čaj. Ona bi rekla da ne smeta, promiješala bi čaj i popila ga. Sasvim jednostavno i drsko. Da, on je vrlo drzak momak.

Inspektor Neele polako reče:

— To je zaista moguće - tako je. Ali ne shvaćam, gospođice Marple, zaista ne mogu shvatiti - što je mislio da će time dobiti. Da i pretpostavimo kako bi poduzeće brzo propalo ako stari Fortescue ne umre, zar je Lanceov udio dovoljno velik da bi on zbog njega planirao tri ubojstva? Mislim da nije. Zaista mislim da nije.

— To jest mali problem - prizna gospođica Marple. - Slažem se s vama. čini se da priča nema mnogo smisla. Mislim... - oklijevala je gledajući u inspektora. - Gotovo ništa ne znam o novčanim poslovima - ali pitam se je li zaista istina da je rudnik Crna ptica bezvrijedan?

Neele je razmišljao. Slagao je u sebi različite dijelove mozaika. Lanceova spremnost da od Percivala preuzme kojekakve sumnjive ili bezvrijedne dionice. Riječi koje je danas rekao na odlasku u Londonu, da bi se Percival trebao riješiti ukletog rudnika Crna ptica. Rudnik zlata. Bezvrijedan rudnik zlata. Ali možda rudnik nije bio bezvrijedan. A ipak, to se nekako činilo nevjerovatnim. Stari Fortescue vrlo bi teško napravio takvu pogrešku.

Ali je možda rudnik nedavno ponovno istražen. Gdje je taj rudnik? Negdje u zapadnoj Africi, rekao je Lance. Da, ali netko drugi - je li to bila gospođica Ramsbottom - rekao je, da je u istočnoj Africi. Je li ga Lance namjerno prevario kad je rekao zapadna umjesto istočna? Gospođica Ramsbottom je bila stara i zaboravljiva, a ipak je ona mogla biti u pravu, a ne Lance. Istočna Afrika. Lance je upravo došao iz istočne Afrike. Možda zna najnovije podatke o rudniku?

Iznenada, inspektoru se uklopi još jedan kamenčić u mozaik. Sjedio je u vlaku i čitao Times. U Tanganjiki pronađena nalazišta urana. A ako je uran pronađen na području starog rudnika Crna ptica? To bi sve objasnilo. Lance je to nekako saznao jer se nalazio ondje, a uran je osiguravao imetak. Golem imetak! On uzdahnu.

Pogleda gospođicu Marple.

— Što mislite, kako ću to ikada moći dokazati? - upita zdvojno.

Gospođica Marple kimne mu ohrabrujuće, poput tetke koja bodri mladog pametnog nećaka pred ispit.

— Dokazat ćete - reče. - Vi ste vrlo, vrlo pametan čovjek, inspektore Neele. Odmah sam to shvatila. Sad kada znate tko je to, moći ćete pronaći i dokaze. Na primjer, u onom mjestu gdje je sreo Gladys, možda će netko prepoznati njegovu fotografiju.

Lanceu će biti teško objasniti zašto je tamo proveo tjedan dana pod imenom Albert Evans.

Da, mislio je inspektor Neele, Lancelot Fortescue je bio inteligentan i beskrupulozan - ala je također bio presmion. Rizik je bio ipak malo prevelik.

»Uхватit ću ga!«, reče Neele u sebi. Tada, ipak obuzet sumnjom, pogleda gospođicu Marple.

— To su sve puke pretpostavke, znate - reče. - Da - ali vi ste sigurni, zar ne?

— Mislim da jesam. Uostalom, poznajem takve tipove. Stara dama kimnu.

— Da - to je vrlo značajno - zbog toga i jesam sigurna.

Neele je pogleda vragolasto.

— Zbog vašeg poznavanja kriminalaca?

— Ne - nipošto. Zbog Pat - tako je draga djevojka - takve se uvijek udaju za ništarije to mi je zapravo otrpve privuklo pažnju na njega.

— Ja mogu biti siguran - sasvim siguran u sebi - reče inspektor Neele - ali mnogo toga treba objasniti - djelovanje Ruby MacKenzie, na primjer. Mogao bih se zakleti da...

— I sasvim ste u pravu - prekinu ga gospođica Marple. Ali mislite na pogrešnu osobu.

Idite i porazgovarajte s Percivalovom ženom.

II

— Gospođo Fortescue - reče inspektor Neele, - hoćete li mi reći koje je vaše djevojačko prezime?

— Oh! - prošapta Jennifer. Izgledala je prestrašeno.

— Ne morate se uzrujavati, gospodo - reče inspektor Neele - ali mnogo je bolje da kažete istinu. Mislim da neću pogriješiti ako kažem da ste se prije udaje zvali Ruby MacKenzie?

— Ja - pa, dobro - oh bože - što je u tome loše? - reče gospoda Fortescue.

— Baš ništa - reče ljubazno inspektor Neele i doda. - Neki dan razgovarao sam s vašom majkom u sanatoriju.

— Jako se ljuti na mene - reče Jennifer. Uopće je više ne posjećujem jer je to samo uzbuđuje. Jadna mama, bila je tako privržena tati, znate.

— I odgajala vas je tako da u sebi kujete melodramatske osvete?

— Tako je - reče Jennifer. - Neprestano nas je tjerala da se zaklinjemo na Bibliju kako nikada nećemo zaboraviti i kako ćemo ga jednoga dana ubiti. Naravno, kad sam otišla u bolnicu i počela se školovati, shvatila sam da je mentalno neuravnotežena.

— Ali vi ste ipak morali osjetiti želju za osvetom, gospođo Fortescue?

— Pa, naravno da jesam. Rex Fortescue je praktički ubio mojega oca. Ne mislim da ga je stvarno ustrijelio ili zaklao ili tako nešto. Ali sasvim sam sigurna kako je ostavio oca da umre. A to je isto, zar ne?

— Moralno je to isto.

— Zaista sam se željela osvetiti - reče Jennifer. - Kad je jedna moja prijateljica počela njegovati njegova sina, zamolila sam je da ode i predloži da je ja zamijenim.

Nisam znala što namjeravam... Nisam, zaista nisam, inspektore, nikada nisam željela ubiti gospodina Fortescuea. Čini mi se da sam razmišljala kako ću tako loše njegovati njegova sina da umre. Ali naravno, ako ste profesionalna njegovateljica, to ne možete uraditi. Zapravo, sve sam poduzela da se Val oporavi. I tada me je on zavolio i predložio mi da se udam za nj i ja sam pomislila: »Pa, to je

zapravo najbolja osveta. Mislim, udati se za starijeg sana gospodina Fortescuea i tako vratiti novac što ga je on uzeo mojem ocu. čini mi se da je to zaista bilo najrazumnije.

— Zaista - reče inspektor Neele - to je bilo vrlo razumno. Pretpostavljam da ste vi stavili kosove na stol i u pitu? - dodao je.

Gospocia Fortescue pocrveni.

— Jesam. Mislim da je to bdlo glupo, zaista... Ali gospodin Fortescue je jednom govorio o naivnim ljudima i o tome kako ih je varao i iskorištavao. Naravno, sve je bilo legalno. I poželjela sam da ga dobro zaplašim. I jesam ga zaplašila! Bio je vrlo uznemiren. - Zatim doda uzbuđeno: - Ali nisam učinila ništa drugo! Zaista nisam, inspektore. Vi ne mislite - ne možete misliti da bih ja nekoga ubila, zar ne?

Inspektor Neele se nasmiješi.

— Ne - reče - ne mislim. Uzgred, jeste li u posljednje vrijeme dali kakav novac gospođici Dove? - upitao je.

— Kako ste saznali? - začudi se Jennifer.

— Mi znamo mnogo stvari - reče inspektor Neele i doda za sebe - i mnoge nagađamo.

Jennifer nastavi, brzo nižući riječi: — Došla je k meni i rekla kako ste je optužili da je ona Ruby MacKenzie: Rekla je kako će vas ostaviti u tom uvjerenju ako joj dam petsto funti. Rekla je kako ćete me optužiti da sam ubila gospodina Fortescuea a njegovu ženu ako saznate da sam ja Ruby MacKenzie. Uistinu, teško sam nabavila novac jer to, naravno, nisam mogla reći Percivalu. Nije znao tko sam. Morala sam prodati svoj dijamantni zaručni prsten i vrlo lijepu ogrlicu koju mi je dao gospodin Fortescue.

— Nemojte se brinuti, gospođo Fortescue reče inspektor Neele - mislim da ćemo vam moći vratiti vaš novac.

III

Sutradan je inspektor Neele još jedanput razgovarao s gospođicom Mary Dove.

— Pitam se, gospođice Dove - rekao je - biste li mi mogli dati ček na petsto funti za gospođu Fortescue.

Sa zadovoljstvom je vidio kako je Mary Dove naglo izgubila svoj mir.

— Znači, ona vam je glupača sve ispričala rekla je.

— Da. Ucjena je, gospođice Dove, prilično ozbiljna stvar.

— To zapravo nije bila ucjena, inspektore. Mislim da biste me vrlo teško mogli dovesti pred sud pod optužbom da sam ucjenjivala. Samo sam učinila posebnu uslugu gospođi Fortescue.

— No, ako mi date taj ček, gospođice Dove, nećemo ništa poduzimati.

Mary Dove donese svoju čekovnu knjižicu i uze naliv-pero.

— To je vrlo nezgodno - reče s uzdahom. - Trenutno sam praktički sasvim bez para.

— Pretpostavljam da ćete uskoro potražiti nov posao?

— Hoću. Pokazalo se da ovaj nije bio u skladu s mojim planovima. Sve je krenulo naopako. Inspektor Neele se suglasi.

— Da, našli ste se u prilično nezgodnom položaju, zar ne? Mislim, bilo je vrlo vjerojatno da bismo se kad-tad mogli pozabaviti vašom prošlošću.

Mary Dove, opet hladnokrvna, podiže obrve.

— Uvjeravam vas, inspektore, moja je prošlost bez ikakve mrlje.

— Tako je - složi se inspektor Neele. - Nemamo ništa protiv vas, gospođice Dove.

Ipak, malo je čudna slučajnost da su se u posljednje tri kuće, u kojima ste tako uspješno radili, dogodile pljačke otprilike tri mjeseca poslije vašeg odlaska. Čini se da su kradljivci bili izvrsno obaviješteni o tome gdje se nalaze krznene ogrtači, dragulji itd. Čudne slučajnosti, zar ne?

— Slučajnosti se događaju, inspektore.

— Da, da - reče Neele. - Događaju se. Ali ne smiju se događati prečesto, gospođice Dove. Rekao bih - doda - da ćemo se možda

opet sresti.

— Ne bih htjela biti neuljudna, inspektore Neele - ali nadam se da nećemo - odgovori Mary Dove.

28.

I

Gospođica Marple poravna stvari u svojem kovčegu, ugura u nj kraj vunenog šala i spusti poklopac. Ogleda se po svojoj spavaćoj sobi. Ne, nije ostavila ništa. Crump je došao po njezinu prtljagu. Gospođica Marple pođe u susjednu sobu da bi se oprostila s gospođicom Ramsbottomom.

— Bojim se - reče gospođica Marple - da vam ni sa čim nisam uzvratila gostoprimstvo. Nadam se da ćete mi jednoga dana moći oprostiti.

— Ha - reče gospođica Ramsbottom. Kao i obično, slagala je pasijans.

— Crni dečko, crvena dama - progovori bacivši iskosa oštar pogled prema gospođici Marple. - Pretpostavljam da ste otkrili ono što ste htjeli.

— Jesam.

— Vjerujem da ste sve ispričali onom policijskom inspektoru? Hoće li moći to dokazati?

— Gotovo sam sigurna da hoće - reče gospođica Marple. - Trebat će možda nešto vremena. - Neću vam postavljati nikakva pitanja reče gospođica Ramsbottom. - Vi ste pametna žena. Znala sam to čim sam vas ugledala. Ne okrivljujem vas zbog onoga što ste učinili. Opakost je opakost i treba je kazniti. U ovoj je porodici zlo sjeme. Drago mi j'e što mogu reći da ne potječe s naše strane. Elvira, moja sestra, bila je budala. Ali ništa više.

— Crni dečko - ponovi gospođica Ramsbottom, dodirnuvši prstom kartu. - Lijep, a li pokvaren. Da, bojala sam se toga. Eto, ponekad se ne možemo oduprijeti da ne zavalimo grešnika. Uvijek se umio uvući čovjeku u srce. Čak je i mene iskoristio...

Lagao je kad je rekao u koje je vrijeme otišao od mene onoga dana. Nisam ga opovrgla, ali pitala sam se... To me mučilo cijelo vrijeme. Ali on je ipak Elvirin sin - jednostavno nisam mogla ništa reći. Dobro,

vi ste pravdoljubiva žena, Jane Marple, a pravda mora pobijediti. Ipak, žao mi je njegove žene.

— I meni - reče gospođica Marple.

U predvorju ju je čekala Pat Fortescue da bi se pozdravila s njom.

— Voljela bih da ne idete - rekla je. - Nedostajat ćete mi.

— Vrijeme je da odem - reče gospođica Marple. - Završila sam ono radi čega sam došla. Nije bilo - nimalo ugodno. Ali važno je, znate, da zlo ne slavi pobjedu.

Pat je bila zatečena. - Ne razumijem.

— Znam, draga moja. Ali možda ćete shvatiti jednoga dana. Rado bih vam dala savjet, ako smijem. Ako vam se nekada - dogodi nešto loše u životu, za vas bi bilo najbolje da se vratite tamo gdje ste bili sretni kao dijete. Vratite se u Irsku, draga. Konjima i psima.

Pat kimnu.

— Ponekad mi je žao što to nisam učinila kad je Freddy umro. Ali da jesam - glas joj postade nježniji - nikada ne bih upoznala Lancea.

Gospođica Marple uzdahnu.

— Nećemo ostati ovdje, znate - reče Pat. Vraćamo se u istočnu Afriku čim se sve ovo raščisti. Tako se radujem.

— Bog vas blagoslovio, drago dijete - reče gospođica Marple. - Čovjeku je u životu potrebno mnogo hrabrosti. Mislim da je vi imate.

Ona, potapša djevojčinu ruku i, puštajući je, uputi se kroz vrata prema taksiju.

II

Gospođica Marple je stigla kući kasno navečer. Kitty - najnovija šticećenica, iz djevojačkog doma - otvori joj vrata i pozdravi je ozarena lica.

— Priredila sam vam haringu za večeru, gospođice. Tako mi je drago što ste se vratili vidjet ćete da je sve u redu u kući. Napravila sam veliko spremanje.

— To je vrlo lijepo, Kitty - drago mi je što sam kod kuće. - Gospođica Marple zapazila je šest paukovih mreža iznad prozora. Ove djevojke. nikada ne podižu glave! Ipak, bilo joj je žao da to kaže Kitty.

— Pošta je na stolu u predsoblju, gospođice. Jedno je pismo bilo najprije uručeno susjedima. Uvijek se događaju takve zabune, zar ne? Ali ovaj put to i nije čudno jer je rukopis nečitak. Susjedi nisu bili ovdje, kuća je bila zatvorena, vratili su se tek danas i donijeli pismo. Nadaju se, kažu, da nije ništa važno.

Gospođica Marple pokupi svoju poštu. Pismo o kojem je Kitty govorila nalazilo se na vrhu. U gospođici Marple javi se neko nejasno sjećanje kad je ugledala zamrljan, nečitak rukopis. Podere omotnicu.

DRAGA GOSPOĐO

Nadam se da ćete mi oprostiti što vam ovo pišem ali. zaista ne znam što da radim i nikada nisam htjela učiniti nikakvo zlo. Draga gospodo, vidjet ćete u novinama kažu da je to ubojstvo ali nisam to ja učinila, zaista nisam, jer ja nikada ne bih napravila nikakvo zlo i znam da ne bi ni on. Albert, mislim. Ne znam dobro pisati, ali znate upoznali smo se prošlog ljeta i trebali vjenčati samo Bert još nije dobio svoja prava, oduzeta su mu, prevario ga je onaj gospodin Fortescue koji je mrtav.

A gospodin Fortescue on je samo sve poricao i naravno svi su mu vjerovali a ne Bertu jer je bio bogat a Bert je bio siromašan. Ali Bert je imao prijatelja koji radi negdje gdje pripremaju ove nove droge i postoji nešto što oni zovu serum istine možda ste čitali o tome u

novinama i ljudi onda govore istinu makar to ne žele. Bert je trebao posjetiti gospodina Fortescuea u njegovom uredu 5. studenoga i povesti svojega advokata a ja sam mu morala svakako dati drogu za doručak tog jutra i tako bi uspelo ono zbog čega su došli i on bi priznao sve ono što Bert kaže da je istina.

Dakle, gospođo, ja sam to stavila u marmeladu ali on je sad mrtav i ja mislim da je to moralo biti previše jako ali to nije Bertova krivnja jer Bert ne bi nikada učinio nešto takvo ali ne mogu reći policiji jer bi oni možda mislili da je to Bert namjerno učinio a ja znam da nije. Oh, gospođo, ne znam što da radim ili što da kažem a policija je ovdje u kući i to je strašno i postavljaju pitanja i gledaju nas tako strogo a ja ne znam što da radim a Bert mi se nije javio.

Oh, gospodo, ne bih vas to htjela tražiti ali ako bi samo mogli doći ovamo i pomoći mi oni bi vas slušali a bili ste uvijek tako ljubazni prema meni, ja nisam htjela napraviti ništa loše a nije ni Bert. Kad bi nam barem mogli pomoći. S poštovanjem vaša

GLADYS MARTIN

P. S. Prilažem sliku na kojoj smo Bert i ja. Slikao nas je neki dečko u kampu i dao mi je. Bert ne zna da je imam - ne voli se slikati. Ali vidjet ćete, gospođo, kako je on divan dečko.

Gospođica Marple je, stisnutih usana, zurila u fotografiju. Mladić i djevojka na slici gledali su jedno u drugo. Pogled gospođice Marple prešao je s osjećajnog, zaljubljenog Gladysinog lica, na drugo lice - na tamno, lijepo, nasmijano lice Lancea Fortescuea.

Posljednje riječi dirljivog pisma odjeknuše joj u svijesti: Vidjet ćete kako je on divan dečko.

U očima gospođice Marple pojavile se suze. A nakon toga tugu zamijeni srdžba - srdžba na okrutnog ubojicu.

A zatim oba ova osjećaja nadvlada val trijumfa - trijumfa što bi ga mogao osjetiti neki stručnjak pošto je uspješno rekonstruirao kakvu izumrlu životinju iz dijelova vilične kosti i dva tri zuba.

Kraj